

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR PROFESIONALE ALE CADRELOR DIDACTICE DEBUTANTE

GHID METODOLOGIC

Lyceum

Chișinău, 2023

Ghidul metodologic *Dezvoltarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice debutante* este elaborat în temeiul Ordinului nr. 636 din 01.07.2022 al Ministrului educației și cercetării.

Ghidul este destinat cadrelor didactice debutante și tuturor factorilor interesați să contribuie la dezvoltarea profesională a pedagogilor.

Autori:

- **Goraș Mariana**, șef adjunct, Direcția învățământ general, Ministerul Educației și Cercetării
- **Ceban Eudochia**, consultant, Direcția învățământ profesional tehnic, Ministerul Educației și Cercetării
- **Andrițchi Viorica**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, director al Centrului de Formare Continuă și Leadership, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
- **Moglan Natalia**, director adjunct pentru instruire, Liceul Teoretic „Hyperion”, or. Durlăști, mun. Chișinău
- **Brașiște Silvia**, director adjunct pentru instruire și educație, Centrul de Excelență în Economie și Finanțe, doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
- **Vartic Ana**, director, Liceul Teoretic „George Meniuc”, mun. Chișinău, doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova
- **Donțu Veronica**, șef, Direcția resurse umane, Direcția Generală Educație, Tineret și Sport, mun. Chișinău

Recenzenți:

- **Țarnă Ecaterina**, dr. habilitat în științe ale educației, conf. univ., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
- **Turchină Tatiana**, dr., conf. univ., șef Departament, Departamentul Formare Continuă, Universitatea de Stat din Moldova
- **Paniș Aliona**, dr., conf. univ., șef Departament, Departamentul Psihopedagogie, Psihologie și Management Educațional, Centrul de Formare Continuă și Leadership, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
- **Șova Tatiana**, dr., conf. univ., decană, Facultatea „Științe ale educației”, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
- **Gherman Ala**, director, grad managerial superior, Liceul Teoretic „Liviu Deleanu”, mun. Chișinău
- **Gospodinov Rodica**, psiholog școlar, învățătoare, grad didactic doi, Liceul Teoretic „Mihail Sadoveanu”, raionul Hîncești

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Dezvoltarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice debutante : Ghid metodologic / Goraș Mariana, Ceban Eudochia, Andrițchi Viorica [et al.] ; Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova. – Chișinău : SEP Lyceum, 2023. – 132 p. : fig., tab.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Aut. indicați pe vs. f. de tit. – Bibliogr.: p. 115-118.

ISBN 978-9975-3535-8-8 (PDF).

Editura SEP Lyceum

mun. Chișinău, stradela 2 Aerodromului 2, of. 7

tel/fax: +(373) 22 212636

gsm: +(373)69177975, +(373)76770175

e-mail: editura.lyceum@mail.ru

www.lyceum.md

fb.editura lyceum

Tipar efectuat la Tipografia Centrală

CUPRINS

ARGUMENT	3
PLEDOARIE PENTRU DEVENIRE PROFESIONALĂ	5
Capitolul I. PROIECTAREA DIDACTICĂ	6
1.1. Proiectarea demersului didactic	6
1.2. Proiectarea evaluării procesului educațional și a rezultatelor școlare	20
Capitolul II. MEDIUL DE ÎNVĂȚARE	26
2.1. Crearea unui climat de încredere, bazat pe principiile echității și ale toleranței	26
2.2. Asigurarea managementului clasei și al comportamentului elevilor	35
2.3. Organizarea spațiului fizic conform cerințelor ergonomice	43
Capitolul III. PROCESUL EDUCAȚIONAL	46
3.1. Gestionarea procesului educațional la clasă	46
3.2. Sporirea performanțelor elevilor prin evaluare și feedback	69
3.3. Evaluarea rezultatelor învățării	77
Capitolul IV. DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ	83
4.1. Proiectarea și monitorizarea propriului traseu de dezvoltare profesională	83
4.2. Brandingul profesional, imagine personală și profesională	93
4.3. Cultivarea stării de bine a cadrului didactic debutant	97
Capitolul V. PARTENERIATE EDUCAȚIONALE	101
5.1. Crearea parteneriatului școală-familie. Comunicarea cu părinții	101
5.2. Antrenarea familiei și a comunității în eficientizarea procesului educațional	106
5.3. Implicarea elevilor în realizarea proiectelor comunitare și a acțiunilor de voluntariat	113
Bibliografie	122
Banca de inspirație – resurse practice/ANEXE	126

ARGUMENT

Strategia națională de dezvoltare *Moldova Europeană 2030*, aprobată prin Legea nr. 315 din 17 noiembrie 2022, publicată în Monitorul oficial nr. 409-410 (8453-8454), art. 757-758, din 21.12.2022 fixează drept obiectiv general nr. 3 *Garantarea educației corespunzătoare și de calitate pentru toți pe tot parcursul vieții*. Scopul strategic în domeniul educației este oferirea de oportunități pentru toți oamenii de a-și dezvolta deprinderi, cunoștințe, abilități și competențele necesare pentru a-și valorifica cât mai bine potențialul atât în viața profesională, cât și în cea personală.

Codul educației al Republicii Moldova, nr. 152 din 17 iulie 2014, publicat în Monitorul oficial nr. 319-324, art. 634 din 24.10.2014, reprezintă documentul național de bază care reglementează dezvoltarea sistemului educațional, prevede un șir de acțiuni strategice în acest sens, precum și asigurarea unor schimbări pe dimensiunea dezvoltării profesionale, inclusiv, achiziționarea de competențe în corespundere cu nevoile individuale ale cadrelor didactice debutante.

Deci, *prețuirea oamenilor constituie condiția succesului în toate domeniile de activitate!* Resursele umane reprezintă forța motrice și garantul reformei educaționale, promovării inovațiilor pedagogice și asigurării calității educației. Nivelul de competență, motivația și prestația cadrelor didactice și de conducere influențează direct performanța sistemului educațional, nivelul de cultură și rezultatele elevilor, respectiv, formarea profesională de calitate, dezvoltarea performanțelor cadrelor didactice pe tot parcursul carierei didactice reprezintă o prioritate a Ministerului Educației și Cercetării.

În *Strategia Educația 2030* (proiect) sunt prevăzute un sistem de acțiuni consolidate, ce posedă un caracter intersectorial, care să contribuie la asigurarea sistemului educațional cu personal didactic și managerial calificat, competent și motivat. Atenție sporită se acordă stării de bine, inserției și sprijinului profesional al specialiștilor tineri pe tot parcursul carierei, formarea și certificarea mentorilor și implementarea programelor de mentorat pentru inserția și dezvoltarea profesională a cadrelor didactice debutante etc.

În același cadru de referință, *Standardele de competență profesională ale cadrelor de conducere din învățământul general* subliniază necesitatea *asigurării funcționalității mentoratului de inserție și dezvoltare profesională a cadrelor didactice debutante*.

În context, Ghidul metodologic *Dezvoltarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice debutante*, prin scopul și obiectivele sale, este în concordanță cu prioritățile strategice ale sistemului educațional din Republica Moldova și corespunde dezideratului de asigurare a calității educației prin îmbunătățirea nivelului de competență al cadrelor didactice.

Totodată, Ghidul metodologic răspunde așteptărilor cadrelor didactice debutante, identificate printr-un studiu de diagnoză cu implicarea a circa 120 de tineri specialiști din diverse raioane ale țării.

Conținuturile propuse în Ghid au rolul de a ajuta cadrele didactice debutante să-și dezvolte competențele profesionale în conformitate cu *Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice*:

- să proiecteze demersul educațional din perspectiva teoriei curriculare;
- să asigure un mediu de învățare dezvoltativ, inclusiv: să creeze un climat relațional de încredere, solidaritate și respect, bazat pe principiile echității și ale toleranței; să asigure managementul clasei și al comportamentului elevilor; să organizeze și să utilizeze în mod rațional spațiul fizic;
- să asigure realizarea procesului educațional de calitate, de asemenea: să gestioneze procesul educațional la clasă, să demonstreze o comunicare didactică eficientă; să stimuleze motivația, autonomia și responsabilizarea subiecților pentru propria învățare; să evalueze și să ofere conexiuni inverse în vederea sporirii performanțelor;

- să gestioneze propria dezvoltare profesională continuă, inclusiv: să construiască propria identitate profesională în concordanță cu rolurile prescrise de funcția didactică; să proiecteze propriul traseu de dezvoltare profesională continuă; să realizeze și să monitorizeze procesul de dezvoltare personală și profesională;
- să asigure relații de colaborare și respect cu familia și comunitatea, dezvoltând parteneriate, de asemenea: să comunice în mod curent cu membrii familiei/ reprezentanții legali despre activitatea și progresul subiecților educaționali; să antreneze membrii familiei și ai comunității în activități de eficientizare a procesului educațional; să faciliteze și să implice copiii/ elevii în realizarea proiectelor comunitare și ale acțiunilor de voluntariat.

Ghidul metodologic *Dezvoltarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice debutante* se adresează cadrelor didactice debutante, dar și cadrelor didactice și de conducere cu experiență, mentorilor de inserție/dezvoltare profesională, formatorilor din centrele de formare continuă, tuturor celor interesați să contribuie la dezvoltarea profesională a pedagogilor.

PLEDOARIE PENTRU DEVENIRE PROFESIONALĂ

Dragi cadre didactice debutante,

profesia aleasă de voi este una dintre cele mai frumoase, dar și una deosebit de provocatoare, care necesită pregătire continuă, învățare permanentă de-a lungul întregii vieți. Cu siguranță că această profesie va contribui la împlinire prin dedicație, vă va oferi curajul necesar în a găsi mereu noi energii pentru a reda valoare muncii voastre.

Profesia de cadru didactic se referă în primul rând la valori, la modul în care reușim să le implementăm în viața noastră și să le transmitem în continuare celor pe care îi educăm, îi învățăm și îi formăm. Dintre valorile după care un profesor se ghidează în activitatea sa, menționăm: respectul, profesionalismul, competența, iubirea, adevărul, frumosul, binele, armonia, autenticul, cinstea, empatia, omenia, toleranța, integritatea, echilibrul, răbdarea, recunoștința etc.

Profesorul debutant, dar și profesorul experimentat poate fi marcat într-o clasă de multiple provocări și noutăți. Toate se pot soluționa cu o atitudine constructivă, pozitivă, potrivită contextului clasei, însoțită de o motivație accentuată și profundă pe care să o transmitem empatic discipolilor noștri. În general, reușita în profesia didactică depinde foarte mult de înțelegerea naturii umane în raport cu particularitățile de vârstă și „cum” aplicăm metodele, respectiv strategiile pe care le selectăm în procesul educațional. Soluțiile le vom găsi împreună cu elevii, în realitatea vie a clasei.

Profesorul noului mileniu este un autodidact, el este implicat într-un proces continuu de învățare, din care în fiecare zi învață: dobândește experiență, învață ascultând și observând elevii și dezvoltându-și competențele didactice.

Considerăm că, voi, tinerii care ați optat pentru această profesie nobilă, veți promova calitatea în acțiunile voastre și astfel, veți reuși să obțineți satisfacții profesionale, care vă vor aduce și împliniri personale.

Tuturor vouă, celor care ați ales profesia didactică, mult succes!

Autorii

Capitolul I. PROIECTAREA DIDACTICĂ

1.1. PROIECTAREA DEMERSULUI DIDACTIC

ÎNTREBĂRI-CHEIE

- Ce este competența?
- Ce reprezintă demersul didactic axat pe competențe?
- Cum ținem o evidență a competențelor?
- Ce documente de tip reglator stau la baza elaborării proiectului didactic?
- Despre proiectarea didactică la disciplină. Ce structură are proiectul didactic?

MĂ INFORMEZ

Ce este competența?

În didactica modernă, competența este definită ca valoare educațională dobândită de elev la finalul școlarizării, expresie a sensurilor date de verbele *a ști, a ști să faci, a ști să fii, a ști să conviețuiești, a ști să devii*, ceea ce presupune că aceasta nu este doar rezultatul acțiunii educaționale pe domeniul cognitiv-psihomotor, ci se raportează și la cel afectiv-atiudinal. De fapt, **competențele reprezintă un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, capacități, deprinderi, abilități, valori și atitudini de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea profesională, pentru incluziunea socială și inserția profesională.** Acestea trebuie dezvoltate până la finalizarea perioadei de învățământ obligatoriu, fiind fundamentale pentru învățarea pe parcursul întregii vieți.

Formarea și dezvoltarea competențelor este formulată ca obiectiv prioritar în toate documentele actuale de politici curriculare: *Codul Educației, Cadrul de Referință al Curriculumului Național, Curricula disciplinare și ghidurile de implementare, Standardele educaționale, Planurile-cadru de învățământ* ș.a. În această ordine de idei, precizăm că autorii de curricula pe discipline școlare: Vl. Guțu, N. Bucun, I. Achiri ș.a. abordează noțiunea de competență școlară drept „**un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori dobândite, formate și dezvoltate prin învățare**, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitelor probleme în diverse contexte și situații de viață”.

De altfel, și cercetătoarea M. Hadârcă subliniază **caracterul integrator al competenței** ce „presupune mobilizarea, în anumite situații școlare, a unui **ansamblu structurat de cunoștințe, capacități și atitudini**, cu un caracter disciplinar, apropiate de elev pe parcursul învățării, pe care acesta le exercită în mod spontan în vederea rezolvării unei probleme puse în aceste situații, și care se materializează în final într-un **produs școlar** ce poate fi supus evaluării”.

Pentru o bună cunoaștere a structurii competențelor în funcție de finalitate, a **taxonomiei și tipologiei competenței** (competențe-cheie, competențe transversale/ caracterul transversal al competențelor-cheie, competențe transdisciplinare pentru treptele de învățământ – finalități, competențele specifice formate prin disciplinele școlare, unități de competențe/pre-achiziții), a profilului absolventului pe niveluri și cicluri școlare, recomandăm studiul aprofundat al *Cadrului de Referință al Curriculumului Național*, capitolul II „Curriculumul Național: fundamente teleologice vs. finalități educaționale”, p. 17-40.

Ce reprezintă demersul didactic axat pe competențe?

Demersul didactic, proiectat și realizat în contextul pedagogiei axate pe competențe, are un rol fundamental în învățarea conștientă, semnificativă, asigurând formarea la elevi a unui sistem de competențe funcționale și necesare pentru adaptarea la condițiile mereu în schimbare ale vieții.

De aceea este important ca demersul didactic să fie organizat rațional, ghidând elevii spre dobândirea cunoștințelor (*a ști*), formarea abilităților (*a ști să faci*), formarea atitudinilor și valorilor (*a ști să fii*) și, altfel spus – formarea și dezvoltarea competenței. Astfel, în realizarea unui demers didactic coerent, cadrul didactic are în vedere câteva întrebări importante: ***Ce fac? / De ce fac (scopul)? / Cum fac? / Cu ce resurse? / Cât de mult s-a realizat?***, raportate la conceptele de: *competențe specifice, unități de competență, obiective operaționale, conținuturi, activități de învățare și sugestii metodologice*.

Competența de proiectare se prezintă ca un ansamblu de cunoștințe, capacități și atitudini pedagogice, mobilizate pentru anticiparea demersului didactic în toată complexitatea sa, pentru asigurarea calității educației. Acțiunea de proiectare este componenta esențială a competenței proiective, reprezentând în același timp chintesența elaborării și managementului proiectelor educaționale de intervenție, în general.

Documentele de proiectare didactică realizate de profesori rămân cele tradiționale stipulate în *Nomenclatorul tipurilor de documentație școlară și rapoarte în învățământul general* (aprobat prin ordinul MECC nr.1467 din 12.11.2019):

- 1. Proiectul didactic de lungă durată:** proiectul anual/semestrial (aprobat în cadrul instituției de învățământ);
- 2. Proiectul didactic de scurtă durată:** proiectul didactic/demersul acțional la o oră sau la unitatea de învățare;
- 3. Proiectări didactice ale activităților extrașcolare** desfășurate conform *Planului managerial al instituției de învățământ*.

Proiectul didactic de lungă durată (în continuare PLD). Implementarea eficientă a curriculumului impune respectarea coerenței componentelor lui, valorificarea flexibilă a conținuturilor prin intermediul metodelor creative și activ-participative de predare – învățare – evaluare. Atât curriculumul, cât și ghidurile de implementare a acestora „sugerează” mecanismele posibile de realizare a obiectivelor educaționale adaptate la specificul fiecărei discipline școlare.

La elaborarea proiectului didactic de lungă durată se va ține cont de următoarele repere:

- **centrarea pe competențe** – element organizator central al documentelor de fundamentare a curriculumului, a planurilor-cadru și a programelor școlare specifice diferitelor discipline/ module, orientat spre evaluare de competențe – vizează, în egală măsură, formarea și dezvoltarea unui set de cunoștințe și deprinderi/abilități și atitudini, valorificate în contexte formale, non-formale și informale de învățare, asigurându-se, astfel, transferul și mobilizarea cunoștințelor și a abilităților în circumstanțe reale de viață și contribuind la dezvoltarea pleneră a personalității fiecăruia și la integrarea socială și pe piața muncii a individului.
- **centrarea pe elev cu accent pe învățare și pe rezultatele învățării** – educația incluzivă pentru toți și pentru fiecare, premisă a *educației de calitate*, permite diversificarea și adaptarea situațiilor de învățare pentru elevi, în acord cu caracteristicile de vârstă/nivel de dezvoltare, cu interesele și aptitudinile acestora, construirea de parcursuri de învățare adaptate diferențiat și implementarea unor demersuri explicite de personalizare a educației, drept garanție a egalității de șanse în educație.

Profesorul are responsabilitatea de a adapta curriculumul la condițiile și la ritmul fiecărui elev sau a fiecărei clase în parte. În cazul elevilor cu CES, la proiectarea demersului didactic, profesorul:

- va consulta *Ghidul metodologic privind Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare* (aprobat prin ordinul MECC nr. 671/2017) și *Reperete metodologice privind organizarea procesului educațional individualizat pentru elevii cu cerințe educaționale speciale* (aprobat anual);
- va realiza la disciplina predată, în baza Planului educațional individualizat (în continuare PEI) al elevului, adaptări/modificări ale proiectărilor tematice în baza curriculumului actual, în conformitate cu recomandările Ministerului Educației și Cercetării. Modificările curriculare pot fi realizate prin simplificare (reducere parțială a gradului de complexitate a finalităților și/sau a conținuturilor), prin comasare (la nivel de *Plan-cadru de învățământ* sau disciplină școlară) sau prin excludere la nivel de *Plan-cadru* sau disciplină școlară) în funcție de potențialul de învățare și particularitățile individuale de dezvoltare ale elevilor, stabilite conform *Raportului de evaluare complexă* (elaborat de Serviciul de Asistență Psihopedagogică) și a recomandărilor comisiilor de profil din instituție;
- va solicita administrației instituției stabilirea unor mecanisme de colaborare cu specialiștii Serviciului de Asistență Psihopedagogică privind asistența metodică în elaborarea curriculumului adaptat/modificat în vederea asigurării incluziunii educaționale a acestor elevi.
- **abordarea constructivistă a învățării** reprezintă o practică educațională care analizează procesele de învățare din perspectiva celui care învață. Potrivit abordării constructiviste, procesul de cunoaștere nu este unul pasiv, ci construit în mod activ de cel care învață, iar funcția de cunoaștere este adaptivă și servește organizării unei lumi experiențiale.
- **abordarea integrată a conținuturilor** prin demersuri pluri-/inter- și transdisciplinare și corelarea contextelor formale, nonformale și informale de învățare. Luând în considerare rolul important al abordării transdisciplinare în desfășurarea demersului educațional, se recomandă proiectarea unor activități didactice crosscurriculare. Activitățile pluri-/inter- și transdisciplinare presupun studierea integrată a curriculumului prin centrarea pe situații din viața cotidiană, cu focalizare pe identificare de soluții în scopul dezvoltării competențelor pentru viață, oferind elevilor o imagine amplă asupra fenomenelor, situațiilor din perspectiva diferitelor discipline. Astfel, aceste activități educaționale se vor proiecta de la începutul anului de studii, fiind specificate în proiectarea didactică de lungă durată:
 - pe parcursul anului școlar, se vor planifica 1-2 proiecte didactice în colaborare cu profesorii de la alte discipline, inclusiv proiecte de cercetare STEM și STEAM, cărora le sunt atribuite formarea și dezvoltarea competențelor în domeniul științei (S), tehnologiei (T), ingineriei (E), matematicii (M) și/sau domeniul artei (A);
 - cadrul didactic își poate proiecta zile de activități pluri-/inter- și transdisciplinare pe parcursul anului sau semestrului, cu acordul administrației instituției;
 - subiectele propuse pentru activitățile pluri-/inter- și transdisciplinare vor fi corelate cu conținuturile curriculare;
 - activitățile pluri-/inter- și transdisciplinare, proiectate și desfășurate separat pentru fiecare disciplină, vor avea ca finalitate un produs comun.
- **utilizarea de resurse de învățare variate** – de la manual, ghiduri, auxiliare didactice, colecții de texte, la valorificarea oportunităților oferite de echipamente, de Resursele Educaționale Deschise (RED) etc., accesate prin intermediul noilor tehnologii. Rolul profesorului ca dezvoltator de resurse nu semnifică doar lectura resurselor didactice existente, cât mai ales: selecția riguroasă a acestora, pentru a constitui mijloace reale de sprijin pentru învățare; adaptarea RED la condiții specifice de învățare, la nevoi și interese individualizate ale elevilor, crearea unor resurse proprii de învățare etc. Proiectarea didactică de lungă durată este un document de planificare curriculară, care, indiferent de disciplina pe care o predați, întrunește elemente ale *Curriculumului Național*, fiind elaborată în corespundere cu numărul de ore stipulate în *Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal*, aprobat anual de MEC. Profesorul este liber de a stabili ordinea studierii conținuturilor, de a

repartiza orele alocate prin curriculum, respectând condiția parcurgerii integrale a conținutului și **realizarea obligatorie** a competențelor specifice disciplinei pe tot parcursul de studiu și a finalităților subordonate competențelor specifice, proiectate în curriculum.

Proiectarea didactică de lungă durată include, în mod obligatoriu, activități de recapitulare/ recuperare/consolidare a materiei de studiu, proiectate drept urmare a administrării evaluării inițiale și a identificării nivelului de cunoștințe al fiecărui elev, respectiv, în funcție de necesitățile elevilor.

Atenție! Cadrul didactic este în drept să elaboreze proiectul didactic de lungă durată în etape, semestrial. *Proiectarea didactică de lungă durată* pentru clasele de liceu se realizează separat pentru profilul real și umanist.

Proiectul didactic de scurtă durată (proiectare zilnică a unui demers educațional de o oră/pe unități de învățare) reprezintă o activitate complexă de creație prin care profesorul construiește în detaliu toate etapele lecției/unității de învățare, în conformitate cu proiectarea didactică de lungă durată.

Proiectul lecției moderne are un caracter orientativ, o structură flexibilă, fiind reflectat printr-un tabel sau oricare altă formă care practic „trădează” stilul profesional al cadrului didactic. În didactică, nu există un model unic de proiect de lecție, șabloanele orientative fiind prezentate, pe larg, atât în *Ghidurile de implementare a Curriculumului la discipline*, cât și în *Reperete metodologice la disciplinele școlare*. Totuși, în practică, s-a înrădăcinat structurarea activităților conform modelului Evocare–Realizarea sensului–Reflecție–Extindere (vezi Capitolul III. „Procesul educațional”).

De asemenea, în realizarea demersului educațional, fiecare cadru didactic este în drept să-și aleagă tipul lecțiilor, respectând următoarele cerințe didactice:

- Corespunderea/corelarea clară cu unitățile de competență și cu obiectivele lecției.
- Determinarea conținuturilor de învățare.
- Selectarea celor mai raționale tehnici și metode, mijloace de instruire, stimulare și control în raport cu natura conținutului. Același conținut poate fi predat diferit: într-o formă deja construită sau printr-o manieră de solicitare activă.
- Diversificarea metodelor și tehnicilor pentru a evita surmenajul, monotonia și plictiseala. Contează mult numărul optim de metode utilizate (se recomandă 3-4), accentul fiind pus pe integrarea lor.
- Coordonarea metodelor, antrenând diferite forme de organizare (frontal, în grup, perechi sau individual) amplificând caracterul lor formativ.

Aspectele esențiale privind **temele pentru acasă** vor fi reglementate în conformitate cu prevederile *Instrucțiunii privind managementul temelor pentru acasă în învățământul primar, gimnazial și liceal* (aprobată prin ordinul MECC nr. 1249 din 22.08.2018):

- Temele pentru acasă sunt fixate de către profesor în catalogul școlar, la rubrica *Sarcini de învățare*.
- În conformitate, cu art. 12 al *Instrucțiunii privind managementul temelor pentru acasă în învățământul primar, gimnazial și liceal: Specificul temelor pentru acasă, pe parcursul unității de învățare, este centrat pe sarcini de aplicare și analiză. De aceea la sfârșitul unității de învățare și înaintea probelor de evaluare sumative, se vor propune teme pentru acasă având caracter de sinteză și integrare, iar la elaborarea proiectului de lungă durată (PLD) în cadrul unității de învățare se va planifica **obligatoriu** o oră de sinteză, propunându-se teme pentru acasă cu caracter de sinteză.*
- Ținând cont de prevederile art. 13, în perioada de vacanță, după probele de evaluare sumativă, în zilele de activități transdisciplinare, nu se vor da teme pentru acasă, **cadrul didactic nu va planifica în cadrul unității de învățare, sarcini de învățare pentru acasă după ora de evaluare sumativă, nu va oferi teme pentru acasă înainte de vacanță sau în perioada activităților transdisciplinare.**

- Conform art. 10, pentru managementul timpului temei pentru acasă, profesorul cuantifică durata estimativă a timpului mediu necesar realizării sarcinii, **fixându-l în proiectul unității de învățare sau cel al lecției**, prin corelarea cu volumul de timp estimativ care revine disciplinei.
- Nu se admite utilizarea temelor pentru acasă ca instrument de pedeapsă: teme cu volum mare și grad înalt de complexitate, exerciții repetitive, teme necunoscute și neexersate în clasă.
- Nu se vor acorda note insuficiente, dacă elevul nu a realizat corect sau integral tema pentru acasă.
- Temele pentru acasă se vor da doar în baza conținuturilor care au fost studiate la clasă și nu implică studiu individual suplimentar din partea elevului.
- Evaluarea temei pentru acasă se va realiza, de regulă, la fiecare lecție, aproximativ timp de 10 minute.
- Se evaluează prin notă temele constituite din sarcini complexe, cu un grad sporit de dificultate, realizate, de regulă, de lungă durată (proiecte, lucrări practice/de investigație etc).
- Se interzice impunerea elevului de a realiza teme pentru acasă din suporturi didactice de alternativă, dacă elevul nu are acces gratuit la aceste surse.

Important! În ciclul gimnazial, în clasa a V-a, în primele două săptămâni de studiu nu se vor da teme pentru acasă.

Temele pentru acasă vor fi realizate în formă:

scrisă	orală	practică
exerciții de cunoaștere, aplicare, sinteză, compuneri de tip narațiune, descriere, dialog, rezumat de text, eseu, text argumentativ etc.	lectura imaginii, rezumat de text, alocuțiune, prezentare de carte/film etc.	machete, infografice, produse digitale, proiecte, fișe la portofoliul elevului etc.
se realizează sistematic	se realizează sistemic	se realizează ocazional

Atenție! Proiectarea didactică zilnică este obligatorie pentru cadrele didactice debutante, cadrele didactice fără grad didactic și recomandabilă pentru cadrele didactice cu gradul didactic doi. Pentru cadrele didactice cu experiență avansată, care posedă grad didactic întâi sau superior, demersul zilnic desfășurat al lecției este obligatoriu în procesul atestării, în cadrul orelor publice, la publicarea proiectelor - model în portofoliul didactic etc.

Cum ținem o evidență a competențelor?

Competența în diferite forme de manifestare și niveluri de complexitate reprezintă finalitatea, care poate fi măsurată/evaluată prin descriptorii respectivi-pre-achiziții reprezentate prin unități de competență. Pre-achizițiile/unitățile de competență, structurate și dezvoltate pe parcursul unui an școlar, facilitează formarea competențelor specifice, reprezentând etape în achiziționarea acestora și „pietre de temelie” în construcția competențelor. Pre-achiziția/unitatea de competență se referă la întrebarea: *Ce ar trebui să știe deja să facă elevul pentru a câpăta o nouă competență?*

Pentru a asigura formarea tuturor unităților de competență, la proiectarea demersului educațional la disciplina de studiu, se va ține cont de alcătuirea unei **matrice de evidență a unităților de competență**, raportate pe verticală la titlul unității de învățare/conținuturile studiate pe parcursul unei unități de învățare, iar pe orizontală – raportate la competențele specifice.

Model:

Nr. ord.	Unități de învățare	Numărul competențelor specifice	Numărul unităților de competență
1.			
2.			
3.			

NOTA BENE! Unele clișee metodologice și practici pedagogice influențează negativ implementarea curriculumului național formulat ca intenție de centrare pe competențe și elaborarea unei proiectări de lungă durată creative și personalizate, printre care:

- lectura stereotipă a curriculumului școlar, redusă adesea doar la utilizarea conținuturilor, fără eforturi de personalizare a demersului didactic;
- considerarea manualului ca text sacrosanct, ca unică sursă de învățare (!) și nu ca resursă didactică;
- utilizarea excesivă, la nivelul didactic/metodologic, a strategiei didactice tradiționale decât moderne, a exemplelor standard și de contextualizate, neracordate la realitățile grupului de elevi;
- accent pe descriptivism și cantitativ în predare-învățare, favorizându-se „cunoașterea despre” în locul cunoașterii de tip procedural;
- considerarea examenelor ca reper fundamental în predare, fapt care determină un efect „backwash” la nivelul curriculumului predat;
- păstrarea imaginii tradiționale a cadrului didactic (magistrului) ca autoritate științifică, elevului revenindu-i doar sarcina de a reproduce cunoștințele care îi sunt transmise în mod pasiv.

REȚIN!

Ce documente de tip reglator stau la baza elaborării proiectării didactice de lungă durată?

Documentele de tip reglator, în baza cărora se elaborează proiectarea didactică de lungă durată (PLD), respectiv proiectarea didactică pe unități de învățare (în continuare UÎ), sunt:

1. Curriculumul național. Învățământul primar (aprobat prin ordinul MECC nr. 1124 din 20.07.2018) și **Curriculumul național la disciplinele școlare** (aprobat prin ordinul MECC nr. 906 din 17.07.2019). Curricula pe discipline reprezintă documentele operaționale necesare profesorilor la toate disciplinele, de la toate nivelurile și ciclurile școlare, pentru proiectarea activităților de instruire în funcție de diferite niveluri de referință (nivel școlar, ciclu școlar, semestru școlar, unități de instruire/grupuri de lecții, lecții/activități concrete).

Curricula disciplinare proiectează tematica generală a materiei pe care profesorul urmează să o predea în contextul unor activități de instruire specifice nivelului treptei, ciclului (de învățământ) de referință. În perspectivă curriculară, orice activitate de instruire planificată pe bază de curricula va fi concepută de profesor ca activitate de predare - învățare - evaluare.

Funcția centrală a curricula constă în optimizarea proiectării didactice a activităților de instruire concrete (lecții etc.) concepute drept activități de predare - învățare - evaluare.

Un aspect important al *Curriculumului Național* îl reprezintă curriculumul pentru discipline opționale - documentul normativ principal și instrumentul didactic ce descrie condițiile învățării și performanțele de atins la disciplinele opționale exprimate în competențe, conținuturi și activități de învățare

și evaluare. Disciplina opțională este o disciplină de învățământ propusă, la alegere, elevilor, diferită de cele existente în trunchiul comun, care are drept scop aprofundarea, extinderea, integrarea și inovarea cunoștințelor elevului din unul sau mai multe domenii, în vederea dezvoltării finalităților educaționale prin prisma competențelor specifice disciplinelor școlare din aria curriculară nominalizată.

Disciplinele opționale oferă elevilor oportunități pentru realizarea la maximum a potențialului personal, spațiu sigur pentru exprimarea propriilor idei, pentru îmbogățirea experiențelor necesare în vederea dezvoltării personale.

Elevii pot selecta orele opționale în conformitate cu prevederile *Instrucțiunii privind procesul de selectare și organizare a disciplinelor opționale în învățământul general* (aprobată prin ordinul MEC nr. 635 din 31.05.2021). Lista disciplinelor opționale propuse de Ministerul Educației și Cercetării, inclusiv curricula, sunt plasate pe pagina WEB (mec.gov.md; directoriul: EDUCAȚIE/Învățământ general/Acte normative/Curriculum).

2. Reperete metodologice privind organizarea procesului educațional la disciplinele școlare (aprobat anual de către MEC). Menționăm că *Reperete metodologice privind organizarea procesului educațional la disciplinele școlare* prevăd aspecte strategice de organizare a procesului educațional la disciplinele școlare, precum:

- a) cadrul normativ de organizare a procesului educațional (curricula, ghiduri, metodologii, instrucțiuni etc.);
- b) dominantele manageriale de implementare a curriculumului național;
- c) temele de cercetare și aplicare în cadrul activităților comisiilor metodice sau la nivel instituțional, orientate spre elucidarea unor aspecte de actualitate în educație (de exemplu, „Managementul implementării calitative a Curricula disciplinelor obligatorii, edițiile 2018-2019”, „Metodologia formării și dezvoltării competențelor”, „Utilizarea eficientă a platformelor/soluțiilor online în procesul educațional, în clasă și la distanță”, „Evaluarea, instrument de asigurare a succesului elevului” etc.);
- d) strategia de proiectare propriu-zisă ce vizează numărul de ore anual/săptămânal la disciplină, repartizarea numărului de ore per unitate de învățare, inclusiv numărul de unități de învățare, care variază de la o disciplină la alta;
- e) structura proiectării didactice de lungă durată/pe unități de învățare/de scurtă durată conform cerințelor stipulate în *Ghidurile de implementare a curriculumului* la fiecare disciplină școlară;
- f) evaluarea și notarea rezultatelor învățării, o componentă operațională fundamentală a procesului de învățământ. În perspectiva corelațiilor sistemice dintre predare - învățare - evaluare, evaluarea dezvăluie eficiența strategiilor și metodelor de predare-învățare, dar, în același timp, corectitudinea stabilirii obiectivelor operaționale și a măsurii în care acestea se regăsesc în rezultatele școlare;
- g) organizarea și desfășurarea procesului educațional la distanță, „un imperativ al timpului și un catalizator al schimbărilor în comunitatea educațională în domeniul reglementării și implementării politicilor educaționale pe vectorul calității, relevanței, persuasiunii și a finalităților valorice, inclusiv în perioadele de criză a sistemelor educaționale”;
- h) recomandări metodico-didactice privind temele pentru acasă și resursele de învățare (manualul și materialele didactice tradiționale), completate cu un set de resurse informaționale digitale.

3. Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal (aprobat anual de către MEC). Funcția centrală, de maximă generalitate, a Planului-cadru de învățământ constă în distribuirea pedagogică optimă a disciplinelor școlare pe niveluri, trepte, cicluri de instruire, ani, semestre, săptămâni. La elaborarea proiectării didactice de lungă durată, cadrele didactice vor reține din *Planul-cadru de învățământ*:

- a) structura anului de studii care începe la 1 septembrie, perioada vacanțelor și a zilelor de sărbători, când nu se planifică ore (hramul localităților, 1 mai sau 9 mai etc.);

- b) numărul de ore săptămânal pentru fiecare disciplină școlară;
- c) orarul organizării tezelor semestriale, a testării naționale în învățământul primar și cel al desfășurării sesiunii de examene la absolvirea învățământului gimnazial și liceal;
- d) ținând cont că semestrul II se încheie, de regulă, la 25 mai, pentru clasele terminale, a IX-a și a XII-a, cadrele didactice vor încheia situația școlară până la 25 mai, pentru elevii claselor absolvente.

4. Manualele școlare reprezintă documentele curriculare operaționale necesare elevilor de la toate nivelurile și treptele școlare în acțiunea de învățare eficientă în context formal (școlar) și nonformal (extrașcolar). În perspectiva paradigmei curriculumului, manualele școlare reflectă obiectivele/competențele specifice aflate la baza curricula disciplinare, operaționalizate la nivelul unor sarcini de învățare concrete, propuse elevilor pentru facilitarea învățării în clasă și în afara clasei (și a școlii). Funcția centrală a manualelor școlare vizează formarea-dezvoltarea capacității de (auto) învățare și de (auto) instruire a elevului. Aceasta presupune evidențierea conținuturilor de bază și structurarea lor ca sarcini de învățare concrete, realizabile diferențiat, plecând de la obiectivele specifice curriculumului, formulate în termeni de competențe (Curriculum Național, p. 53).

5. Standardele de eficiență a învățării (aprobate prin ordinul ME nr. 1001 din 23.12.2011) au menirea de a spori calitatea procesului educațional în perspectiva formării/dezvoltării la elevi a competențelor pentru fiecare disciplină școlară.

În opinia autorilor, formularea standardelor de dezvoltare și învățare reprezintă pentru cadrele didactice un punct de referință în organizarea și proiectarea activităților din unitățile de educație, fiind relevante *numai la nivel de grup de elevi*, pentru a cunoaște la ce domenii de dezvoltare apelează ei mai puțin în activitățile desfășurate, ceea ce permite profesorului să se intervină în proiectarea viitoarelor activități. Așa cum sunt formulate, acestea reflectă, în mod complex, extins, obiectivele orientate spre ceea ce va ști, ce va ști să facă și cum va fi elevul la finalizarea unei trepte de școlaritate, valorizate prin indicatori de performanță măsurabili, cu acțiuni și comportamente concrete, observabile, pe care trebuie să le demonstreze elevul.

Astfel, la proiectarea activităților de învățare-evaluare pe care le notăm în rubrica respectivă în proiectarea didactică de lungă durată/pe unități de învățare, dar și a evaluărilor sumative la final de unitate de învățare, precizate obligatoriu printr-un produs, se va ține cont de scop, obiective, dar și cum este formulat standardul, fiind racordat, la situația concretă de învățare-evaluare. Treptat, se va urmări ca, la încheierea studiilor, elevul să fie capabil să se adapteze situațiilor pe care le reclamă viața.

6. Referențialul de evaluare a competențelor specifice formate elevilor (aprobat de Consiliul Național pentru Curriculum al ME 2014), facilitează procesul de proiectare a evaluării (de perspectivă, pe unități de învățare, pentru fiecare lecție) și include domeniul învățării; standardul de eficiență a învățării; competența specifică; indicatorul de competență; produsul așteptat; criteriile de evaluare a produselor; descriptorii/note. Referențialul de evaluare reprezintă, pentru profesor, un document de referință pentru notarea elevilor, iar nota devine mult mai obiectivă, argumentată, explicată, asigurând accesul tuturor elevilor la procesul de evaluare și satisface nevoile de dezvoltare personală.

7. Instrucțiunea privind Managementul temelor pentru acasă în învățământul primar, gimnazial și liceal (aprobată prin ordinul MECC nr. 1249 din 22.08.2018), stabilește managementul temelor pentru acasă pentru fiecare treaptă de școlaritate și pentru fiecare arie curriculară.

Instrucțiunea privind Managementul temelor pentru acasă se referă la următoarele aspecte, necesare a fi precizate:

- rolul temelor pentru acasă în realizarea finalităților educaționale;
- recomandări metodologice privind managementul temelor pentru acasă;
- specificul temelor pentru acasă;
- timpul estimativ alocat efectuării temelor de către elevi (vezi: anexele 1 și 2 ale *Instrucțiunii privind managementul temelor pentru acasă*).

8. Regulamentul privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea în învățământul primar și secundar (aprobat prin ordinul MECC nr. 70 din 30.01.2020) prescrie că evaluarea rezultatelor școlare se realizează în baza:

- a) Concepției evaluării rezultatelor școlare;
- b) Standardelor de evaluare;
- c) Standardelor de eficiență a învățării pentru disciplinele de studiu conform ciclurilor din învățământul general;
- d) Referențialului de evaluare la disciplinele școlare, conform ciclurilor de învățământ, aprobate de Ministerul Educației.

9. Standardele de competențe digitale ale elevilor din ciclul primar, gimnazial și liceal (aprobat prin ordinul ME nr. 862 din 07.09.2015), preconizează formarea și dezvoltarea competențelor digitale orientate nu numai spre alfabetizarea digitală propriu-zisă, dar, în special, spre dezvoltarea capacităților de inovare în domeniul tehnologiei informației și a comunicațiilor. Pandemia de COVID-19 a accelerat trecerea de la învățarea față-n față la învățarea online și hibridă. Această tranziție a dezvăluit metode noi și inovatoare prin care elevii și cadrele didactice își organizează activitățile de învățare și respectiv de predare și prin care aceștia interacționează într-o manieră mai personală și mai flexibilă online (<https://education.ec.europa.eu/ro/focus-topics/digital-education/action-plan>).

Astfel, din perspectiva integrării tehnologiilor în procesul educațional, în demersul educațional cadrele didactice vor utiliza drept resurse nu doar manualul și materialele didactice tradiționale, ci și o gamă variată de resurse informaționale digitale, de exemplu biblioteca online <http://educatieonline.md/>, care integrează și o extensie gratuită de activități interactive <http://educatieinteractiva.md/>. De asemenea, pentru operaționalizarea și eficientizarea procesului de predare-învățare, cadrele didactice, dar și elevii vor utiliza platforme și instrumente digitale precum: Google Classroom, Google Forms, Kahoot, Quizizz, Livresq, Genial.ly, Canva, Padlet etc.

În acest context, sugerăm studierea tutorialurilor de pe pagina WEB *Platforme educaționale online/alem.ice.md*, pentru familiarizarea cu diverse instrumente pentru crearea/realizarea/editarea:

- lecțiilor online (Wand Education, Livresque),
- colajelor digitale (Canva, Fotojet),
- posterelor digitale (Thing Link), grafice (Beam, Infogr.am),
- cărților digitale (Book Creator, Bookemon, Flipsnack),
- portofoliilor digitale (Wakelet),
- jocurilor educative (Umaigra) și interactive (Jeopardy Game, Purpose Games),
- filmulețelor (ClipChamp),
- prezentărilor Power Point (ISSUU),
- hărților conceptuale (Trading Card, Coggle, Bubbl.us),
- testelor interactive online (ProProfs, Quizizz, Testmoz, Quizalize, Socrative, TriventyPickers),
- organizarea conferințelor web (Discord, My Own conference),
- filmarea lecțiilor-video (Screencast-o-matic, Screencastify).

APLIC

Proiectarea didactică la disciplină

Proiectarea procesului de predare-învățare-evaluare la disciplină este esențială și menită să asigure o viziune de ansamblu, precum și pașii în atingerea finalităților educaționale.

Pentru eficientizarea proiectării procesului de predare - învățare - evaluare, cadrul didactic:

- **aplică** curriculumul și documentele de management curricular, aprobate de Minister;
- **elaborează** proiectul didactic de lungă durată (orientativ) și proiectează unitățile de învățare sau lecțiile. Aplicarea proiectării în baza unităților de învățare exclude obligativitatea proiectului didactic zilnic, acesta fiind aplicat la decizia cadrului didactic, cu excepția tinerilor specialiști pentru care proiectul zilnic este obligatoriu;
- **corelează** elementele curriculumului (competențele specifice, unitățile de competență, conținuturile, activitățile de învățare și produsele școlare recomandate) cu numărul de ore, resursele didactice disponibile, nivelul și particularitățile clasei;
- **respectă** cerințele, termenii și formatul stabilit la nivelul instituției de învățământ în corespundere cu *Nomenclatorul tipurilor de documentație școlară și rapoarte în învățământul general* (aprobat prin ordinul MECC nr.1467 din 12.11.2019);
- **are libertate** în eșalonarea unităților de învățare, respectând principiile de studiere corespunzătoare treptei de școlaritate și repartizarea orientativă a numărului de ore.

Pentru o proiectare de lungă durată calitativă, se recomandă parcurgerea următoarelor etape:

Etapa I. Analiza curriculumului intenționat
1.1. Analiza proiectului de lungă durată din anul precedent de studii*; 1.2. Identificarea competențelor specifice, care au fost parțial sau nu au fost dezvoltate; 1.3. Identificarea conținuturilor curriculare care pot fi preluate și transferate în următorul an de studiu; 1.4. Identificarea posibilelor situații de risc.
Etapa II. Analiza curriculumului predat
2.1. Elaborarea evaluării inițiale (sarcini de evaluare scrisă, orală, practică etc.) pentru verificarea achizițiilor învățării; 2.2. Administrarea instrumentelor de evaluare; 2.3. Analiza rezultatelor evaluării și identificarea zonelor de intervenție; 2.4. Estimarea nivelului de achiziție a competențelor din anul școlar anterior.
Etapa III. Implementarea curriculumului planificat
3.1. Selectarea activităților de învățare prin care se va favoriza remedierea/recuperarea/consolidarea conținuturilor curriculare**; 3.2. Selectarea activităților de învățare prin prisma facilitării accesului la mediul online și noile tehnologii.
Etapa IV. Analiza curriculumului evaluat
4.1. Proiectarea tipului/formelor de evaluare în realizarea unui demers evaluativ pertinent și util; 4.2. Identificarea metodelor și instrumentelor de evaluare adecvate realizării obiectivelor; 4.3. Analiza și validarea rezultatelor; 4.4. Trasarea direcțiilor de ameliorare.

(Repere metodologice la limba și literatura română, 2022-2023)

*Conform *Nomenclatorului tipurilor de documentație școlară și rapoarte în învățământul general*, anexa la ordinul MECC nr. 1467 din 12.11.2019:

- a) Proiectul didactic de lungă durată la disciplina/disciplinele de studiu este elaborat de cadrul didactic până la 01 septembrie, verificat/aprobat de directorul adjunct și se păstrează pentru o perioadă de 3 ani în instituția de învățământ;
- b) Planul Educațional Individualizat (PEI) pentru elevii cu CES este elaborat de cadrul didactic cu suportul cadrului didactic de sprijin, în baza recomandărilor SAP, până la 15 septembrie, discutat în cadrul Comisiei Multidisciplinare Intrașcolare, verificat/aprobat de directorul adjunct și se păstrează pe toată perioada de aflare a elevului în instituția de învățământ;

- c) Proiectul didactic/demersul acțional la o lecție sau la unitatea de învățare, conform curriculumului și Reperelor metodologice aprobate anual de către Minister, este obligatoriu pentru cadrele didactice debutante, cadrele didactice fără grad didactic și cadrele didactice deținătoare a gradului didactic doi, păstrându-se la decizia cadrului didactic, după necesitate. Proiectele didactice de scurtă durată sunt evaluate de către directorul adjunct în scopul acordării ajutorului metodic, prin oferirea feedback-ului constructiv/sugestiilor de îmbunătățire, în cazul asistării la ore sau când se constată rezultate nesatisfăcătoare ale elevilor.

IMPORTANT! Pentru cadrele didactice cu experiență, deținătoare de grad didactic întâi/ superior, demersul zilnic desfășurat al lecției este obligatoriu în procesul de atestare, în cadrul orelor publice, la publicarea proiectelor didactice - model în portofoliul didactic etc.

**Concluziile privind nivelul de realizare a competențelor evaluate vor determina cadrele didactice să proiecteze, *la necesitate*, activități/plan de remediere/de recapitulare/de consolidare a materiei de studiu, astfel încât să se asigure înlăturarea lacunelor identificate în procesul educațional din anul precedent de studii.

Care este structura proiectului didactic de lungă durată?

Cadrele didactice pot opta pentru diverse modele de proiectări didactice de lungă durată conform ghidurilor de implementare a Curriculumului la disciplină, și acestea vor viza, în mod obligatoriu:

- determinarea/precizarea competențelor specifice și a unităților de competențe ce se formează prin unitățile de conținut respective;
- analiza resurselor educaționale;
- elaborarea strategiilor didactice;
- evaluarea (tipul, forma etc.);
- alocarea orelor pentru generalizare/repetare/evaluare la discreția profesorului (inițială, formativă, sumativă pe unități de învățare/semestriale).

Sucesiunea unităților de învățare și numărul orelor indicate în Curriculum au un caracter recomandat, prin urmare, cadrul didactic poate efectua schimbări în consecutivitatea conținuturilor și în repartizarea orelor. Cu toate acestea, este necesar de abordat cu atenție și în mod strategic aceste schimbări pentru a asigura atingerea finalităților.

Părțile componente ale PLD sunt:

1. foaia de titlu.

Pe foaia de titlu se va menționa numărul și data procesului-verbal al ședinței Comisiei Metodice, semnăturile șefului Comisiei Metodice și a directorului adjunct, se va aproba de către directorul instituției de învățământ prin semnătură și ștampilă.

2. proiectul de administrare a disciplinei.

Proiectul de administrare a disciplinei, la rândul său, se elaborează în conformitate cu cerințele curriculare, documentele de tip reglator și prevederile *Ghidului de implementare a curriculumului* după cum urmează:

- DATE GENERALE: perioada vacanțelor; orarul lecțiilor; orarul sunetelor.
- DATE SPECIFICE DISCIPLINEI: competențele specifice disciplinei; unități de competențe; asigurarea bibliografică.
- ADMINISTRAREA DISCIPLINEI: proiectarea anuală; proiectarea semestrială.
- MATRICEA DE EVIDENȚĂ A UNITĂȚILOR DE COMPETENȚĂ

3. proiectarea propriu-zisă a unităților de învățare.

ANEXA 1. STRUCTURA PROIECTULUI DIDACTIC DE LUNGĂ DURATĂ

I. DATE GENERALE:

1. Aria curriculară:
2. Statutul disciplinei: Disciplină obligatorie
3. Structura anului de învățământ
4. La eșalonarea datelor calendaristice, s-a ținut cont de perioada vacanțelor:

Vacanța de toamnă	
Vacanța intersemestrială (de iarnă)	
Vacanța de primăvară	
Vacanța de Paști	

5. Orarul lecțiilor:

Nr. lecțiilor	LUNI	MARȚI	MIERCURI	JOI	VINERI
I					
II					
III					
IV					
V					
VI					

6. Orarul sunetelor:

Lecția I		Lecția IV	
Lecția II		Lecția V	
Lecția III		Lecția VI	

II. DATE SPECIFICE DISCIPLINEI

- A. COMPETENȚELE SPECIFICE DISCIPLINEI:
- B. UNITĂȚI DE COMPETENȚĂ PREVĂZUTE PENTRU CLASA A __-A:
- C. ASIGURAREA BIBLIOGRAFICĂ:

Nr. ord.	Produce curriculare principale și auxiliare	Denumirea/autor	Editura	Anul ediției

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

1. Clasa _____profilul pentru liceu _____
2. Numărul de ore pe săptămână _____
3. Numărul de unități de învățare _____
4. Numărul de ore anual _____
5. Distribuirea orelor pe semestre, an școlar.

Semestre	Unitatea de învățare	Repartizarea orelor		Evaluări					Analiza evaluărilor nr. de ore	Ore la dispoziția profesorului	Nr. total de ore
		Predare-învățare	Sinteză	Inițială	Sumativă (pe UÎ)	Proiecte educaționale	Prezentarea portofoliului de învățare	Teze			
Sem. I											
Sem. II											
Total											

B. PROIECTAREA SEMESTRIALĂ

Semestrul I/II

Nr. de ordine	Unități de învățare/tema	Repartizarea orelor		Evaluări					Analiza evaluărilor nr. de ore	Ore la dispoziția profesorului	Nr. total de ore
		Predare-învățare	Sinteză	Inițială	Sumativă (pe UÎ)	Proiecte educaționale	Prezentarea portofoliului de învățare	Teze			

IV. MATRICEA DE EVIDENȚĂ A UNITĂȚILOR DE COMPETENȚĂ

Nr. d/r	Unitatea de învățare	Nr. competențelor specifice	Nr. unităților de competență
1.			
2.			

V. PROIECTAREA DIDACTICĂ DE LUNGĂ DURATĂ

Unitatea de învățare nr.1 Tema – nr. de ore							
Competențe specifice	Unități de competență	Subiectul/ Tema lecției	Nr. de ore	Data	Activități și produse de învățare	Evaluare	Observații/ Mențiuni

Atenție! În proiectarea didactică de lungă durată pe unități de conținut, se vor include doar evaluarea inițială și evaluările sumative. În cea pe unități de învățare, se vor include și evaluările formative.

Atenție! Alte rubrici suplimentare pot fi incluse la discreția profesorului: de exemplu, RED (Resurse Educaționale Deschise), cu includerea linkurilor spre produsul digital.

ANEXA 2. PLANUL INDIVIDUAL DE RECUPERARE

Clasa	Competențe specifice	Unități de competență	Conținuturi	Nr. de ore	Data	Activități și produse de învățare	Evaluare

ANEXA 3. PROIECTAREA DIDACTICĂ DE SCURTĂ DURATĂ

Scenariul didactic conform cadrului Evocare/Realizare a sensului/Reflecție/Extindere (ERRE)

Disciplina:

Clasa:

Data:

Unitatea de învățare:

Subiectul lecției:

Tipul lecției (după domeniul competenței):

Competențe specifice:

Unități de competență:

UC1:

UC2:

Obiective operaționale:

O1:

O2:

O3:

Tehnologii didactice:

Metode și tehnici:

Forme de activitate: activitate individuală/frontală, pe echipe etc.

Mijloace didactice: manual, planșe, scheme, fișe didactice etc.

Evaluare:

a) Metode de evaluare: evaluarea orală/scrisă etc.

b) Tipuri de evaluare: evaluare formativă/autoevaluare, observarea etc.

Bibliografie:

Etapele lecției	Obiectivele operaționale	Timp	Activități de învățare	Metode și tehnici	Mijloace didactice	Tipul evaluării
Evocare						
Realizarea sensului	O1					
Reflecție	O2					
Extindere	O3					

ANEXA 4. PROIECTAREA DIDACTICĂ PE UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Obiectivele operaționale ale lecției	Etapele lecției Timp alocat	Conținutul lecției	Strategia didactică	Activități și produse de învățare	Evaluare
Tema 1:					
	Evocare				
	Realizarea sensului				
	Reflecție				
	Extindere				
Tema 2:					
	Evocare				
	Realizarea sensului				
	Reflecție				
	Extindere				
Sinteză					
		Evaluare sumativă			
		Analiza evaluării sumative			

1.2. PROIECTAREA EVALUĂRII PROCESULUI EDUCAȚIONAL ȘI A REZULTATELOR ȘCOLARE

ÎNTREBĂRI-CHEIE

- Ce este evaluarea bazată pe competențe?
- Cum se ține evidența evaluărilor în proiectul didactic de lungă durată?

MĂ INFORMEZ

Proiectarea procesului de evaluare școlară.

Evaluarea este o componentă esențială a procesului educațional, prin care se stabilește nivelul de competență a elevilor și care permite actanților să organizeze eficient timpul pentru predare-învățare.

În sistemul de învățământ actual, evaluarea este concepută ca o autentică activitate educațională integrată, unitară și sistemică, fiind o modalitate de transmitere și însușire de cunoștințe și de formare de abilități, capacități, competențe, comportamente etc. Evaluarea rezultatelor școlare reprezintă, așadar, un moment esențial al „triadei” didactice, întrucât aceasta este o acțiune didactică premeditată și vizează atingerea anumitor obiective în raport cu ce s-a proiectat și ce s-a realizat, cu „evidențierea atât a cantității cunoștințelor dobândite, cât și a calității lor”, în vederea luării unor decizii de orientare și îmbunătățire a finalităților educaționale.

După Ion T. Radu, evaluarea rezultatelor școlare „este mai mult decât o operație sau o tehnică, fiind o acțiune complexă, un ansamblu de acțiuni mintale și acționale, intelectuale, atitudinale, afective”, prin care se precizează:

- conținuturile și obiectivele ce trebuie evaluate;
- în ce scop și în ce perspectivă se evaluează (perspectiva deciziei de evaluat);
- când se evaluează (la începutul învățării, pe parcursul acesteia, la sfârșit de bilanț);
- cum se evaluează;
- în ce mod se prelucrează datele și cum sunt valorizate informațiile;
- pe baza căror criterii se apreciază.

Este esențial ca evaluarea să nu fie concepută doar ca instrument de control sau de măsurare obiectivă a cunoștințelor, ci ca reper de îmbunătățire și perfecționare a competențelor participantului la evaluare.

Examinând prevederile din *Regulamentul privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea în învățământul primar și secundar* (aprobat prin ordinul MECC nr.70 din 30.01.2020), constatăm că **evaluarea rezultatelor învățării** reprezintă „o activitate educativă complexă de colectare sistematică a informațiilor despre calitatea și dinamica rezultatelor școlare, de prelucrare și interpretare contextuală a acestora în vederea adoptării unor decizii semnificative conform finalităților educaționale și scopului acțiunii de evaluare”. Prin urmare, evaluarea presupune colectarea, apoi prelucrarea și interpretarea informațiilor cu referire la aprecierea rezultatelor elevilor, la eficientizarea și optimizarea activităților de învățare întru atingerea finalităților educaționale.

În contextul deplasării accentelor pe învățarea centrată pe elev și formarea competențelor, C. Cucos (2008) semnalează o serie de exigențe în raport cu procesul de evaluare:

- extinderea acțiunii de evaluare, de la verificarea și aprecierea rezultatelor – obiectivul tradițional – la evaluarea procesului, a strategiei care a condus la anumite rezultate; evaluarea nu numai a

- elevilor, dar și a conținutului, a metodelor, a obiectivelor, a situației de învățare, a evaluării;
- luarea în calcul și a altor indicatori, alții decât achizițiile cognitive, precum conduită, personalitatea elevilor, atitudinile, gradul de încorporare a unor valori etc.;
- diversificarea tehnicilor de evaluare și creșterea gradului de adecvarea acestora la situații didactice concrete (extinderea folosirii testului docimologic, a lucrărilor cu caracter de sinteză, a modalităților complementare sau alternative de evaluare, punerea la punct a unor metode de evaluare a achizițiilor practice);
- deschiderea evaluării spre mai multe perspective ale spațiului școlar (competențele relaționale, comunicarea profesor-elev, disponibilitățile de integrare în societate);
- centrarea evaluării asupra rezultatelor pozitive;
- transformarea elevului într-un partener autentic al profesorului în evaluare prin autoevaluare, interevaluare și evaluare controlată.

Așadar, evaluarea rezultatelor învățării reprezintă o activitate educativă complexă de colectare sistemică a informațiilor despre calitatea și dinamica rezultatelor școlare, de prelucrare și interpretare contextuală a acestora în vederea adoptării unor decizii semnificative conform finalităților educaționale și scopului acțiunilor evaluative.

Evaluarea bazată pe competențe implică evaluarea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor pe care eleva/elevul le transferă în rezolvarea problemelor concrete cu care se confruntă în diferite situații. Profesorul va proiecta activitatea de evaluare concomitent cu proiectarea demersului de predare-învățare și în funcție de momentul unui act evaluativ, va utiliza următoarele tipuri de evaluare: **inițială**, **formativă (continuă)**, **sumativă**.

REȚIN!

Deși există mai multe tipuri de evaluare, pedagogul C. Cucoș evidențiază că, în practica educațională, cel mai des cadrele didactice operează cu tipurile de evaluare clasificate în funcție de dimensiunea temporală: inițială, formativă, sumativă.

Evaluarea inițială (EI) – predictivă este impusă de necesitatea anticipării procesului de formare prin cunoașterea pregătirii anterioare a elevilor, a nevoilor de învățare, precum și de crearea premiselor necesare pentru asimilarea noilor conținuturi. Aceasta se administrează la începutul unui program de instruire (ciclu de învățământ, an școlar, semestru, începutul unui modul etc.). La elaborarea evaluării inițiale se va ține cont de următoarele cerințe:

- proba de evaluare inițială va include sarcini de evaluare variate care vizează conținuturile parcursului școlar din anul precedent de studii pentru a determina nivelul de competențe ale elevilor racordate la competențele specifice și finalitățile disciplinei. Rezultatele obținute vor fi indicatori în determinarea progresului școlar;
- demersul de evaluare inițială în clasele a V-a și a X-a se va plia pe întreaga construcție a învățării din clasele anterioare, în corespundere cu prevederile curricula disciplinare obligatorii, preconizate pentru ciclul de învățământ, în contextul progresiei competențelor specifice la disciplinele de studii.

Evaluarea formativă (EF) – continuă se realizează predominant pe parcursul desfășurării procesului didactic și se axează pe funcția de înregistrare sistematică a progreselor elevilor, având ca scop ajustarea procesului de instruire în vederea îmbunătățirii rezultatelor învățării. În plus, evaluarea formativă permite cunoașterea nivelului de pregătire al elevilor, identificarea neajunsurilor după fiecare secvență a lecției și, în consecință, adoptarea măsurilor considerate utile pentru ameliorarea randamentului elevului, precum și a procesului. Totodată, acest tip de evaluare, specificat doar în proiectarea pe unități de învățare și proiectarea didactică zilnică, asigură un feedback continuu și imediat cu

referință la progresul școlar, realizându-se pe parcursul unei lecții/unități de învățare.

Evaluarea sumativă (ES) reprezintă modul de evaluare dinamică a rezultatelor școlare realizat predominant prin verificări punctuale pe parcursul programului școlar, încheiate cu o evaluare, de bilanț, la sfârșitul unor segmente de activitate relativ mari, în general corespunzătoare trimestrelor sau semestrelor, anului școlar sau ciclului de învățământ.

Atenție! A nu se confunda evaluarea sumativă cu cea finală. Evaluarea finală a nivelului de competențe specifice în învățământul primar se realizează prin testarea națională (art. 16 din *Regulamentul privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea învățământului primar și secundar* (ordinul MECC nr. 70/ 2020), iar în învățământul secundar – la finele fiecărui ciclu de învățământ, după cum urmează:

- (a) examenele naționale de absolvire a învățământului gimnazial;
- (b) examenul național de bacalaureat.

Așadar, cadrul didactic **va specifica în proiectarea didactică de lungă durată**, la sfârșitul fiecărui an de studii/în cadrul ultimei unități de învățare etc., că desfășoară evaluarea sumativă și nu finală.

APLIC

Cum se ține evidența evaluărilor în proiectul didactic de lungă durată?

Evaluarea inițială (predictivă) vizează stabilirea nivelului inițial de pregătire a elevilor la începutul demersului educațional, reactualizarea sistemelor de noțiuni necesare pentru asigurarea succesului elevilor în noul parcurs de învățare. Astfel, evaluarea inițială, având funcție prognostică și de diagnostică, se raportează la finalitățile curriculare însușite anterior care constituie fundamentul necesar pentru realizarea eficientă a conexiunilor intradisciplinare ulterioare și determină modalitățile de desfășurare al acestuia.

Conform art.12 al *Regulamentului privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea învățământului primar și secundar*, **evaluarea inițială** la disciplinele școlare se realizează în formă scrisă, orală sau practică, decizia privind forma de desfășurare aparține cadrului didactic în funcție de specificul disciplinei de studiu.

! Conform pct. 23 din *Regulamentul privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea învățământului primar și secundar*, **rezultatele obținute la evaluarea inițială nu se trec în catalog** și sunt repere pentru determinarea nivelului elevilor la etapa inițială de instruire.

În funcție de rezultatele elevilor la evaluarea inițială, profesorul va planifica, la necesitate, ore de recuperare/de consolidare a materiei de studii. În perioada de recuperare, elevii sunt încurajați să pună accent pe autoevaluare, iar cadrele didactice vor aprecia gradul de dobândire a achizițiilor, fără acordarea notei. Orele de recuperare/consolidare pot fi planificate în două moduri (conform recomandărilor din *Reperete metodologice de organizare a procesului educațional la disciplinele școlare*):

- a) la începutul anului de studii, după realizarea evaluării inițiale;
- b) la începutul unității de învățare/modulului care cuprinde conținuturi specifice celor din cadrul orelor de recuperare/consolidare.

Atenție! În catalogul clasei, la completarea orelor de recapitulare/recuperare/consolidare, la fiecare clasă, pe pagina din dreapta, se vor scrie teme/subiectele din conținuturile planificate, menționându-se la rubrica Note: Recapitulare/Recuperare (R), Consolidare (C).

Evaluarea formativă (continuă) se realizează pe întreg parcursul procesului didactic/unității de învățare și vizează stabilirea relației dintre rezultatele învățării și cerințele curriculumului la disciplină, având ca scop ajustarea procesului de instruire în vederea îmbunătățirii rezultatelor învățării.

Evaluarea formativă va fi raportată la o unitate de competență sau la câteva unități de competență, care trebuie să asigure pregătirea elevilor pentru evaluarea sumativă la finele respectivului parcurs de învățare. Ritmicitatea aplicării evaluării continue este stabilită în funcție de numărul de ore, specificul disciplinei, conform documentelor curriculare și a *Reperelor metodologice de organizare a procesului educațional la disciplinele școlare*, aprobate anual de către minister.

Atenție! Acest tip de evaluare nu se înscrie, în catalogul școlar, cu titlu separat. În cazul în care evaluarea formativă a întrunit cerințele pentru aprecierea rezultatelor prin acordarea notei (include sarcini cu divers grad de complexitate, a conținut un răspuns complet, este produs educațional evaluabil, a demonstrat un grad de complexitate sporit etc.), se va face remarca „Evaluare formativă” la rubrica „Note” din catalogul școlar. Aceste evaluări vor urmări formarea și dezvoltarea unităților de competență și a competențelor specifice preconizate în cadrul probei de evaluare sumativă. În acest caz, rezultatele obținute la evaluarea formativă/continuă se notează și se înregistrează în catalogul școlar și sunt repere pentru măsurarea progresului elevilor.

Cadrelor didactice nu vor confunda evaluarea formativă prin notare (în baza unui produs de învățare) cu evaluarea formativă ca parte intrinsecă a lecției de predare – învățare – evaluare, cea care oferă posibilitatea intervenției imediate și permite aplicarea în timp optim a unor măsuri corective întru modificarea/sporirea rezultatelor elevilor.

Evaluarea sumativă, având funcția de constatare a nivelului de formare a unităților de competență și a competențelor specifice, se realizează la finele unei/unor unități de învățare, cu specificarea produsului. Tehnologia evaluării sumative se bazează pe respectarea corelațiilor optime dintre:

- competență, standardul care urmează a fi evaluat, obiectivul de evaluare;
- forma de evaluare, formatul probei de evaluare;
- tipul, varietatea, dificultatea, compatibilitatea sarcinilor;
- baremul analitic de apreciere/grila de evaluare;
- convertirea punctajului în notă.

Conform prevederilor *Regulamentului privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea învățământului*:

- la elaborarea proiectului didactic de lungă durată, cadrul didactic va eșalona/repartiza uniform evaluările sumative pe durata ambelor semestre;
- numărul de evaluări sumative pe durata unui semestru, pentru fiecare disciplină școlară, este egal cu cel puțin numărul unităților de învățare proiectate, dar nu mai mic de doi (art. 14 din *Regulamentul privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea învățământului*). Aspectele specifice de proiectare a evaluărilor sumative sunt stabilite anual prin *Reperele metodologice de organizare a procesului educațional la disciplinele școlare*, aprobate de către minister;
- ponderea evaluărilor sumative, în funcție de tipul produsului furnizat de elevi, va respecta principiul 2:1:1, adică 2 evaluări scrise, una orală și una practică/complexă, de tip proiect;
- la aplicarea evaluărilor sumative cadrele didactice elaborează și instrumentele de evaluare: matricea de specificație (pentru evaluările în baza testelor docimologice și în cazul tezelor semestriale), conținutul probei de evaluare, baremul de corectare, schema de convertire a punctajului în note (art. 15 din *Regulamentul privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea învățământului*);
- rezultatele obținute la evaluarea sumativă se notează și se înregistrează în catalogul școlar, în data susținerii acesteia, iar nota obținută este o notă curentă;
- cadrul didactic va înscrie în catalog notele de la evaluările scrise, orale, practice și de laborator, în termen de 5 zile lucrătoare (art. 25 din *Regulamentul privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea învățământului*).

După realizarea evaluării sumative, se va proiecta, în mod obligatoriu, lecția de analiză a evaluării care va include două aspecte importante:

- ❖ analiza rezultatelor, exerciții de remediere a greșelilor, explicații diferențiate;
- ❖ autoevaluarea reflexivă care stimulează învățarea conștientă, autonomă și centrată spre succesul elevului.
- Tezele semestriale în clasele liceale reprezintă probe de evaluare sumative, de aceea acestea nu vor fi dublate cu evaluări sumative suplimentare.
- Pentru tezele semestriale, cadrul didactic elaborează un set complet de instrumente de evaluare (matricea de specificații, testul docimologic, baremul analitic de verificare, schema de convertire a punctajului în note), rezultatele obținute fiind notate în catalogul școlar conform regulamentului respectiv.
- Pentru elevii cu CES se vor utiliza aceleași criterii de evaluare, dar aplicate în baza PEI.
- În învățământul primar se aplică evaluarea criterială prin descriptori care reprezintă un sistem de eficientizare permanentă și diferențiată a învățării, predării și evaluării prin criterii și descriptori, fără acordarea notei și se realizează conform *Metodologiei privind evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar, clasele I-IV* (aprobată prin ordinul MECC nr. 1468 din 13.11.2019. art. 40-44).

Trecerea de la învățământul primar la învățământul gimnazial reprezintă o schimbare semnificativă, și adaptarea elevilor solicită un efort susținut din partea tuturor actanților. Astfel, în art. 45-46 din *Regulament* se precizează că în scopul asigurării tranziției graduale de la evaluarea criterială prin descriptori (din ciclul primar) la sistemul de evaluare cu note (în gimnaziu), se recomandă:

- pe durata lunilor septembrie-octombrie, (a) rezultatele să fie evaluate **fără aprecierea cu note**, utilizând descriptori și calificative și, prin urmare, nu vor fi înregistrate în catalogul școlar; (b) cadrele didactice vor explica elevilor și părinților/reprezentaților legali ai acestora corelarea dintre descriptori și notă;
- în perioada lunilor noiembrie-decembrie, (a) cadrele didactice **nu vor înregistra în catalogul școlar notele de la „1” la „4” la evaluările sumative**, realizând repetat proba de evaluare, cu același grad de dificultate; (b) se va respecta principiul confidențialității în procesul de corelare a descriptorilor în notă.

În clasele a V-a – a XII-a, elevul va acumula note după cum urmează:

- la evaluările sumative (în funcție de numărul unităților de învățare studiate la clasă), cu excepția clasei a V-a în perioada septembrie-octombrie;
- la evaluările formative prin notare (1-2 note per UÎ);
- la prezentarea *Portofoliului elevului* la sfârșitul semestrelor, în cadrul evaluării (2 note anual);
- la prezentarea produselor școlare elaborate acasă în caietele de teme individuale/în diverse modalități (o notă per unitate de învățare);
- la realizarea proiectelor (1-2 note pe an).

Ce am învățat?

.....
.....

Ce aplic?

.....
.....

Ce vreau să știu?

.....
.....

Capitolul II. MEDIUL DE ÎNVĂȚARE

2.1. CREAREA UNUI CLIMAT DE ÎNCREDERE, BAZAT PE PRINCIPIILE ECHITĂȚII ȘI ALE TOLERANȚEI

ÎNTREBĂRI-CHEIE

- Ce este mediul de învățare?
- Cum să creăm un mediu relațional de încredere și solidaritate, bazat pe principiile echității și ale toleranței?
- Managementul datelor cu caracter personal. Cui și în ce condiții oferim date despre elevi (caracteristici, certificate și alte informații)?
- Care sunt cerințele necesare pentru crearea unui spațiu școlar favorabil?
- Cum contribuim la crearea unui mediu de învățare prietenos?
- Cum motivăm elevii pentru învățare?

MĂ INFORMEZ

Mediul de învățare înglobează totalitatea factorilor/condițiilor interne și externe care determină realizarea procesului educațional și influențează formarea/dezvoltarea personalității elevului. Eficiența învățării este determinată de măsura în care condițiile de organizare, dirijare și evaluare a activității didactice (condițiilor externe) asigură mobilizarea deplină a potențialului cognitiv al elevului (condițiile interne) în temeiul cărora ei își dobândesc produsele, rezultatele învățării, adică competențe:

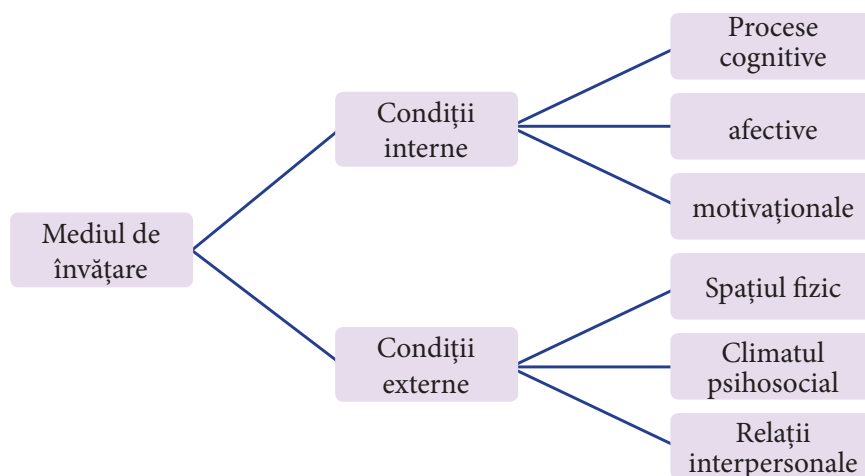

Figura 2.1. Condițiile interne și externe ce influențează mediul de învățare

(Sursă: Mediul educațional școlar în contextul implementării curriculumului, Ludmila Franțuzan, Svetlana Nastas, Ionela Hîncu, Chișinău, 2020).

Astfel, dezvoltarea intelectuală este atât produsul proceselor/condițiilor interne, cât și al celor externe, sociale. Gândirea de nivel superior apare din relații, adică prin dialogul dintre oameni.

Un mijloc de creare a unui mediu propice gândirii/învățării este introducerea metodelor de învățare prin colaborare în stilul/modul de predare. Potrivit cercetătorului Arthur L. Costa, „împreună, indivizii generează și discută idei, ajungând la o gândire care depășește posibilitățile unui singur individ. Împreună, ei exprimă diferite puncte de vedere, ajung sau nu la un acord, identifică și rezolvă discrepanțele și cântăresc alternativele”.

Crearea unui mediu psihologic favorabil (starea de bine, sentimentul de apartenență, menținerea stării de curiozitate, autonomia, măiestria, mentalitatea, colaborarea, comunicarea) în sala de clasă, tratarea în mod egal al tuturor elevilor contribuie la o bună desfășurare a orelor. Cadrul didactic poate asigura crearea unui astfel de mediu prin stabilirea unor relații de bună înțelegere între sine și elevi și între elevi. Totodată, cadrului didactic îi revine și sarcina de menținere a climatului psihosocial adecvat construcției, manifestării libere a elevilor, de creare a unui context în care elevii să-și construiască propria lor cunoaștere, avându-l pe profesor în rol de ghid. Avantajele unui mediu școlar pozitiv constau în bunăstarea și confortul psihologic, întărirea sentimentului de apartenență și o mai bună calitate a vieții a celor implicați în procesul educațional.

Pentru a estima ce mediu este în clasa de elevi, cadrul didactic ar putea:

1) să facă observări asupra următoarelor aspecte:

- cum elevii comunică unii cu alții, inclusiv cu copiii cu cerințe educaționale speciale (se ascultă reciproc, fiecare poate să-și exprime liber gândurile, divergențele în comunicare se rezolvă constructiv etc.);
- ce fel de relații sunt stabilite între elevi (de prietenie, cooperare, competiție, dominare, subordonare);
- ce fel de atitudini manifestă elevii unii față de alții (de prietenie, respect, colegialitate, indiferență, izolare etc.).

2) să reflecteze asupra următoarelor întrebări (V. Guțu, 2008):

- Îi tratez pe toți elevii cu respect?
- Manifest încredere în toți elevii?
- Am elaborat împreună cu elevii un cod al conduitei la lecții?
- Au toți elevii responsabilități în clasă?
- Încurajez fiecare elev pentru a-și dezvolta potențialul?
- Îmi manifest autoritatea constructiv?
- Elevii respectă regulile din convingere sau din conformism?
- Îmi pasă de fiecare elev și îl consider o personalitate?
- Cunosc și respect diferențele dintre elevi?
- Încurajez cooperarea, atmosfera de bună înțelegere sau mă interesează numai rezultatele academice?
- Sunt un cadru didactic flexibil și sociabil?
- Încurajez și apreciez întotdeauna toți elevii pentru efortul depus?
- Manifestă elevii încredere în mine? Dacă da, care sunt dovezile?
- Integrez în propria conduită valorile general-umane și cele naționale promovate în cadrul procesului educațional?

3) să cunoască caracteristicile climatului psihologic favorabil și nefavorabil în clasa de elevi.

În mediul școlar, există două tipuri de relații: **competitive** și de **cooperare**.

În context competitiv, elevii depun eforturi mai mari, își trasează obiective înalte, sunt învățați să lupte, să persevereze, și să fie pregătiți pentru a face față unei societăți organizate pe principiul concurenței. Cooperarea elev-elev, elev-cadru didactic se manifestă prin interacțiuni de comunicare. Mediul de cooperare duce la un climat mai puțin supus tensiunilor în care fiecare poate lucra potrivit propriilor capacități, totodată un astfel de mediu dezvoltă relații de prietenie, de solidaritate, de încredere în forțele proprii, condiții optime de dezvoltare a personalității.

Pentru a crea un mediu adecvat pentru învățarea prin cooperare, este necesară respectarea a trei condiții:

- elevii trebuie să se simtă liberi, dar provocați;
- grupurile trebuie să fie mici pentru ca fiecare elev să aibă posibilitate să contribuie;
- sarcina pentru grupul de elevi trebuie să fie definită clar.

Prezentăm în continuare caracteristicile clasei competitive și ale clasei cooperante după G. Albu:

Tabelul 2.1. Relații competitive și relații de cooperare în clasa de elevi

Nr.	Caracteristica	Clasa cooperativă	Clasa competitivă
1.	Interacțiunea	Ridicată	Scăzută
2.	Comunicarea	Eficace	Minimă, amăgitoare sub formă de amenințări
3.	Suținerea și influența semenilor/ colegilor	Ajutor, sprijin și orientare	Lipsa ajutorului, lipsa susținerii și orientarea spre competiție
4.	Managementul conflictului	Integrator, egalitarist	Ineficace, orientat către a câștiga/a pierde
5.	Rezultatele învățământului	De ordin înalt, conceptuale	Efective, necreative
6.	Atmosfera	Prietenoasă, de într-ajutorare	Ostilă, disprețuitoare
7.	Angajamentul de a învăța	Ridicat	Scăzut
8.	Utilizarea resurselor	Eficientă, împărțită	Ineficientă, individualistă
9.	Frica de eșec	Redusă	Crescută

(Sursă: Mediul educațional școlar în contextul implementării curriculumului, Ludmila Franțuzan, Svetlana Nastas, Ionela Hîncu, Chișinău, 2020)

Important: Cadrul didactic urmează a forma elevii atât pentru situații de competiție, cât și pentru situații de cooperare, ca personalități deschise, complexe, apte de a se raporta la ambele tipuri de context fără a-și compromite identitatea.

REȚIN!

Învățarea prin cooperare este cel mai înalt nivel de colaborare. A colabora nu înseamnă altceva decât a participa alături de alții la realizarea unei sarcini, pe când a coopera înseamnă a conlucra sistematic cu alții.

Mediul de învățare prin cooperare presupune:

- participarea activă a elevilor;
- profesorii pot deveni elevi și elevii pot deveni profesori;
- fiecare este respectat;
- proiectele și întrebările sunt interesante și provocatoare pentru elevi;
- este solicitată diversitatea de opinii și toate contribuțiile sunt considerate valoroase;
- elevii își dezvoltă abilitățile de soluționare a conflictelor;
- obiectivele sunt bine definite și ghidează activitatea grupurilor;
- diverse instrumente de cercetare, materiale, informații sunt la dispoziția elevilor;
- elevii investesc în propria lor învățare.

O relație bună între cadrul didactic și elev implică:

- deschidere, în așa fel încât să se instaureze sinceritatea în comunicare;
- respect față de celălalt;
- relație de colaborare și interdependență;
- empatie;
- valorizare;
- ascultare activă;
- relații bune de comunicare cu familia;
- avantajul reciproc.

Mediul educațional școlar poate potența bunăstarea socială, emoțională și capacitatea de învățare atunci când:

- este cald, prietenos și recompensează învățarea;
- promovează în special cooperarea și mai puțin competiția;
- oferă susținere și facilitează comunicarea deschisă;
- încurajează activitățile creative;
- promovează interacțiunea non-violentă în clasă și între personalul școlii și elevi prevenind în felul acesta pedeapsa fizică, agresivitatea, hărțuirea și violența.

Pentru a estima care este mediul de învățare în clasa dvs. de elevi, puteți aplica următorul instrument:

Lista de control/Autoevaluare pentru estimarea mediului în clasa de elevi

Lista de control/autoevaluare	Da/Nu
Îmi tratez elevii cu respect? (Sunt apreciate meritele elevilor, sunt lăudați, încurajați și apreciați la justa valoare pentru efortul depus).	
Manifest încredere în toți elevii? (Se ține cont de părerea elevilor, abilitățile și necesitățile acestora, se manifestă interes față de mesajul transmis, disponibilitate pentru ascultare).	
Toți elevii au responsabilități în clasă? (rolurile și funcțiile sunt distribuite echitabil în clasă, ținând cont de potențialul și punctele forte ale elevilor).	
Încurajez fiecare elev pentru a-și dezvolta potențialul? (Focalizarea pe aspectele pozitive și atenția acordată progreselor înregistrate de elev, cadrul didactic cunoaște punctele forte, interesele, preferințele/ne-preferințele, abilitățile și necesitățile elevului și se valorifică potențialul acestuia la ore).	
Îmi manifest autoritatea constructiv? (relația dintre elevi și cadru didactic sunt bazate pe respect, reciprocitate și responsabilitate. Deciziile cadrului didactic sunt aduse la cunoștința elevilor, sunt discutate și analizate problemele elevilor, identificându-se soluții optime).	
Am elaborat împreună cu elevii reguli de conduită la lecții? (Regulile sunt clare, flexibile, sunt elaborate pentru toată clasa, respectate de toți, inclusiv de cadrul didactic, sunt discutate măsurile care se aplică dacă o regulă nu este respectată).	
Îmi pasă de fiecare elev și îl consider o personalitate? (Sunt acceptate diferențele individuale, așteptările sunt realiste față de elev, adaptate nevoilor și potențialului de dezvoltare, se respectă ritmul propriu al copilului, se evită comparațiile și competiția dintre elevi).	
Cunosc și respect diferențele dintre elevi? (Elevii nu sunt discriminați, marginalizați, comparați, etichetați, se acceptă diferențele și unicitatea fiecăruia).	
Încurajez cooperarea, atmosfera de bună înțelegere sau mă interesează numai rezultatele academice? (în clasă domină o atmosferă pozitivă, elevii sunt încurajați să-și expună opinia, se ține cont de nevoile și starea de sănătate a elevului.)	
Sunt un cadru didactic flexibil și sociabil? (Comunicare asertivă, deschidere și atitudine pozitivă față de elevi, părinți, responsabilitate și conștiinciozitate, empatie și corectitudine în raport cu aprecierea elevului și situația acestuia).	
Încurajez și apreciez întotdeauna toți elevii pentru efortul depus? (Sunt recunoscute eforturile și capacitățile tuturor elevilor, aprecierea este obiectivă și corectă, ținând cont de particularitățile individuale și potențialul fiecărui elev).	

Mă comport sincer și previzibil față de elevii mei? (Deschidere, bunăvoință, acceptare necondiționată, atitudine pozitivă, empatie și grijă față de elevi).	
Sunt calmă în situații critice și procedez într-o manieră orientată spre soluție? (Cumpătare, toleranță față de cei din jur, capacitatea de a analiza și a identifica soluții optime fără a-l responsabiliza pe elev pentru frustrările personale, interes sincer față de problemele elevului).	
Încerc să-mi percep elevii în unicitatea lor cu mediile și nevoile lor de viață și să-i înțeleg? (Respectarea unicității și individualității, respect pentru persoană și nu pentru comportamentele sale, acceptare necondiționată).	
Îmi ascult elevii, opiniile lor sunt importante pentru mine și includ contribuțiile lor în procesul meu didactic în mod constructiv? (Se ține cont de opiniile, nevoile, emoțiile, sentimentele și convingerile elevilor, fără a critica pentru părerea pe care o împărtășește.)	
Organizez spațiul de învățare pentru elevi ținând cont de particularitățile și necesitățile individuale de învățare și dezvoltare ale copiilor? (Mediul este prietenos, dezvoltativ și securizat, interesant și atractiv, adaptat la nevoile elevilor.)	
Sunt conștient/ă de impactul modelului meu și modelez abilități personale și sociale? (Cadrul didactic este un exemplu pozitiv pentru elevi, are principii și valori incluzive, comportament decent, respectuos și atitudine pozitivă față de toți elevii.)	

(Sursă: Lungu T., Munca-Aftenev D., Țibuleac A. [et al.] Manualul facilitatorului, Corpul Păcii Moldova, Chișinău)

RECOMANDĂM!

Pentru crearea unui climat psihologic favorabil în școală, recomandăm următoarele:

- Rezervați timp pentru clasă, discutați cu elevii toate momentele care le trezesc interes sau îi deranjează (discutați despre propria lor experiență, sau a unei alte persoane, despre diferențe, că putem primi și accepta orice diferență).
- Găsiți timp să discutați cu copiii la momentul stării de frustrare sau incomoditate a cuiva dintre copii, e binevenit să vă utilizați autoritatea dumneavoastră, să urmăriți o politică comună a școlii (dacă aceasta este primită în școală).
- Acordați-le elevilor posibilitatea de autonomie în clasă, asigurați-le accesul, împărțiți elevii în perechi, grupuri mici, acordați-le sarcini individuale. Variați componentele grupurilor, ținând cont de interesele acestora, grupurile fiind destul de variate din punct de vedere al genului, etniei, mediului social, potențial de învățare.
- Cadrul didactic trebuie să demonstreze o atitudine egală față de fiecare elev, față de posibilitățile individuale ale fiecăruia. Acest lucru trebuie să fie prezent în toate sferile de activitate: academică, creativă, fizică, socială.
- Creați situații și ajutați copiii cu cerințe educaționale speciale să-și facă unul sau doi prieteni chiar din primele săptămâni de aflare în școală (chiar unii dintre copiii care prezintă deja în școală probleme de învățare și comportament pot deveni buni prieteni, ceea ce le va favoriza și situația lor).

Asigurarea mediului școlar favorabil în scopul prevenirii violenței

Una dintre sarcinile principale ale cadrului didactic este asigurarea mediului școlar favorabil pentru viață, dezvoltare și educație, precum și protecția copiilor/elevilor față de violență. Niciun fel de violență asupra copiilor nu poate fi justificată și orice tip de violență poate fi prevenită. Acțiunile de prevenire primară a violenței sunt adresate tuturor elevilor și urmăresc oferirea de informații, dezvoltarea de abilități de bază și atitudini cu referire la problema violenței și consecințele acesteia.

Cunoștințele și competențele de prevenire a violenței au un caracter proactiv și sunt dezvoltate în cadrul tuturor disciplinelor școlare și prin activitățile extrașcolare. Toate cadrele didactice sunt obligate să contribuie la dezvoltarea acestor abilități, precum și să ofere ajutor individualizat și intensiv pentru copiii care au trăit experiența unui abuz.

Analiza climatului psiho-social în instituțiile de învățământ/în clasele de elevi permite depistarea problemelor în relațiile dintre personalul didactic și elevi, între elevi, dar și alți angajați. Datele obținute ajută la stabilirea direcțiilor de activitate pentru armonizarea acestor relații.

Diversele tipuri ale violenței, cauzele și factorii care o determină, caracteristicile personale, de vârstă și de gen ale celor afectați de violență (victime, agresori/abuzatori și martori) sunt descrise și analizate în ghidul metodologic „Prevenirea violenței în instituția de învățământ”, precum și în culegerea de acte normative „Protecția copilului față de violență în instituția de învățământ”. Tot în aceste surse, găsiți materiale cu referire la fenomenul *bullying* în instituția de învățământ, la consecințele violenței asupra părților implicate și asupra instituției de învățământ în general.

Managementul datelor cu caracter personal

Datele cu caracter personal se gestionează în conformitate cu Legea nr. 113/2011 privind protecția datelor cu caracter personal. Securitatea informațiilor și protecția datelor sunt importante pentru instituțiile de învățământ, inclusiv pentru cadrele didactice și diriginți. Păstrarea datelor cu caracter personal este un element esențial al bunelor practici de protecție a copilului. Instituția de învățământ stabilește clar necesitatea de a documenta orice suspiciune ce vizează un copil/elev sau mai mulți copii/elevi, statutul acestor informații și condițiile în care acestea urmează a fi transmise altor agenții.

Datele cu caracter personal:

- sunt prelucrate în mod legal, echitabil și transparent față de persoana vizată („legalitate, echitate și transparență”);
- sunt colectate în scopuri determinate, explicite și legitime și nu sunt prelucrate ulterior într-un mod incompatibil cu aceste scopuri;
- sunt adecvate, relevante și limitate la ceea ce este necesar în raport cu scopurile în care sunt prelucrate („reducerea la minimum a datelor”);
- sunt exacte și, în cazul în care este necesar să fie actualizate, trebuie să se ia toate măsurile necesare pentru a se asigura că datele cu caracter personal care sunt inexacte, având în vedere scopurile pentru care sunt prelucrate, sunt șterse sau rectificate fără întârziere („exactitate”);
- sunt păstrate într-o formă care permite identificarea persoanelor vizate pe o perioadă care nu depășește perioada necesară îndeplinirii scopurilor în care sunt prelucrate datele;
- sunt prelucrate într-un mod care asigură securitatea adecvată a datelor cu caracter personal, inclusiv protecția împotriva prelucrării neautorizate sau ilegale și împotriva pierderii, a distrugerii sau a deteriorării accidentale, prin luarea de măsuri tehnice sau organizatorice corespunzătoare („integritate și confidențialitate”).

REȚIN!

Lista datelor sau informațiilor cu caracter personal include – prenumele, numele, adresa de acasă, numerele de telefon al elevului, al părinților de la telefonul fix de acasă, locurile de muncă ale părinților, adresa electronică, adresa IP al calculatorului elevului, fotografia feței elevului, obiceiurile și preferințele personale, orarul zilei elevului și al membrilor familiei, identificatorii on-line și orice alte date ce țin de identitatea fizică, fiziologică, economică, culturală sau socială, care pot fi utilizate pentru identificare direct sau indirectă a copilului/elevului. Prelucrarea, adică preluarea, păstrarea și utilizarea acestor date personale sau a informațiilor cu caracter personal, se permite numai în cazurile strict prevăzute de lege. Respectiv, prelucrarea datelor cu caracter personal trebuie realizată cu maximă grijă și precauție, iar protecția lor este nu doar prioritară, dar – obligatorie!

RECOMANDĂM!

În scopul evaluării climatului psiho-social din grădiniță/școală, pot fi aplicate diferite metode, inclusiv anchetarea/chestionarea. Întrucât chestionarea este anonimă, la analiza climatului instituției de învățământ/a clasei în scopul sporirii securității și protecției vieții, precum și prevenirii violenței, discriminării și altor situații nedorite, în chestionar pentru elevii din clasele medii și superioare, recomandăm includerea întrebărilor care vor permite identificarea:

- clasei, genului, limbii materne, perioadei de când se află în școală;
- atitudinii generale față de școală;
- sentimentului de apartenență la instituția de învățământ, gradului de participare la diverse activități;
- cauzelor disconfortului în instituția de învățământ sau neacceptării de către elevi și profesori;
- cauzelor neparticipării la acțiuni, abandonului școlar, lipsei de interes pentru frecventarea școlii;
- atitudinii altor elevi față de elevul în cauză și motivele ce-i determină să-l abordeze altfel decât pe ceilalți;
- atitudinii cadrelor didactice și a altui personal față de elevul în cauză și motivele ce-i determină să-l abordeze altfel decât pe ceilalți;
- dacă se aplică rigorile instituției de învățământ în mod egal și echidistant față de toți elevii și, dacă acest lucru nu se întâmplă, care sunt cauzele;
- dacă este tolerată diversitatea în școală – elevii și angajații au aceeași atitudine față de băieți și fete, față de reprezentanții diferitor naționalități, persoanele de altă confesiune religioasă, cu dizabilități, cu stare socială diferită etc.;
- dacă sunt prezente unele reguli de comportament și unele măsuri de răspuns (sistem de informare, înregistrare, cercetare și luare de măsuri) în caz de discriminare și violență; modul de aplicare a acestora;
- în ce măsură elevul se simte în siguranță la școală, în drum spre și de la școală;
- dacă elevul s-a confruntat cu cazuri de violență (fizică, psihologică, sexuală, de gen, neglijare, intimidare/tachinare/bullying sau cyberbullying), fiind în situația de martor al violenței (din partea elevilor sau personalului angajat), observator/apărător sau autor al acestor acte;
- gradului de răspândire a diverselor forme de violență în instituția de învățământ;
- care sunt spațiile din școală și locurile de pe teritoriul adiacent școlii unde au loc cel mai des cazuri de violență;
- cum evaluează elevii acțiunile întreprinse de conducerea școlii, corpul didactic și alți angajați pentru eliminarea și reacționarea la cazurile de violență.

APLIC!

În baza recomandărilor de mai sus, elaborați un chestionar pentru elevi privind climatul psiho-social în scopul prevenirii violenței din clasa Dvs.

Arta comunicării

Comunicarea este o artă și dacă înțelegem care sunt avantajele acesteia, dacă învățăm care sunt bazele comunicării și dacă nu uităm să fim sensibili la nevoile celorlalți, și să fim atenți și la nevoile noastre, atunci putem spune că am adus arta mai aproape de sufletul nostru. Este un proces complex, cu multe posibilități de eroare și neînțelegere. Felul în care vorbesc cadrele didactice îi arată copilului părerea lor despre el. Afirmările lor influențează încrederea și prețuirea pe care acesta o acordă propriei persoane. De cele mai multe ori divergențele ne împiedică să înțelegem versiunea celuilalt și ne inhibă capacitatea de a afla cum vede lucrurile cealaltă persoană. Comunicarea este esențială în educație, iată de ce cadrele didactice ar trebui să comunice deschis cu elevii, întrecadre didactice, cu

părinții, identificând soluții optime pentru diverse situații. Abilitatea de a comunica eficient, atât ca expeditor al mesajului cât și ca destinatar, îmbunătățește eficiența activității desfășurate.

Când predau, cadrele didactice trebuie să comunice într-un mod foarte clar. Elevii sunt diferiți și posedă diverse stiluri de învățare: unii învață mai bine prin intermediul văzului, alții cu ajutorul auzului sau exersând. Un profesor bun întotdeauna utilizează căi de comunicare variate și repetă conținuturile esențiale folosind activități de învățare în clasă și în alte împrejurări.

Pentru a obține succese, este necesar ca profesorul să efectueze anumiți pași:

- să transmită ideea că toți elevii sunt bineveniți și se bucură de apreciere.
- să utilizeze termenii corecți privind dizabilitatea sau cerințele educaționale speciale ale elevului (spre ex.: copil cu autism, copil cu sindromul Down, copil cu cerințe educaționale speciale). Cuvintele influențează percepția și când folosim expresii de genul „dificil, sălbatic, invalid”, acestea fiind considerate etichetări negative, pot afecta copiii, chiar dacă ele nu sunt exprimate în mod direct niciodată.
- să folosească în comunicarea cu elevii aprecieri, laude, comentarii, expresii de genul: „Ai muncit din greu, dar a meritat!; Ce bine te-ai descurcat!; Te pricepi!; Mult mai bine!; Minunat!; Ai reușit întru totul!; Așa-mi place!; Super!; Te descurci bine!; Sunt impresionat (ă)!; Extraordinar!; Ai făcut mult efort! Încă un pic și-ai reușit! Uau!; Bună treabă!; Ai stabilit un nou record!; Felicitări!; Ai reușit singur (ă)!; Așa treabă mai zic și eu! Asta-i un început bun!”
- să fie disponibil pentru ascultare, să pătrundă în esența a ceea ce i se comunică și să urmărească ceea ce i se transmite.
- să ocupe poziția în clasă pentru a fi văzut bine de către toți elevii.
- să vorbească clar și să ridice (ușor) vocea, dar să nu strige.
- să folosească cuvinte simple și fraze scurte.
- să atragă atenția elevilor asupra mesajelor importante: „Ascultați cu atenție”;
- să stabilească contacte vizuale cu aceștia.
- să repete mesajele importante.
- să folosească gesturi și expresii ale feței în timpul vorbirii pentru a-și face înțeles mesajul. Acestea sunt foarte folositoare la organizarea sau conducerea clasei.
- să verifice dacă elevii au înțeles sarcina sau mesajul transmis.
- să încurajeze elevii să recunoască atunci când nu înțeleg materia, ridicând mâna și punând întrebări. De asemenea, ar trebui să facă același lucru dacă n-au înțeles ce au spus alți elevi.
- să încurajeze elevii să mimeze ori să gesticuleze pentru a transmite mai clar mesajul.
- deseori colegii de clasă sau frații și surorile unui elev cu cerințe educaționale speciale pot să vă ajute să-l înțelegeți. Apelați la ajutorul lor!
- colectivul clasei poate învăța câteva semne sau limbajul prin semne, astfel încât să poată comunica și ei cu colegii lor.
- să îmbogățească comunicarea orală cu imagini, desene și mesaje scrise.

În viziunea autoarei E. Țărnă, a comunica eficient în perioada de integrare socioprofesională înseamnă a fi receptiv față de necesitățile elevilor, înseamnă cunoaștere, adică putere de convingere. În această ordine de idei, profesorul debutant deține în comunicare propriile cunoștințe, dar deseori experiențele lui sunt limitate, iar în acest caz, o cunoaștere profundă ar însemna dezvoltarea abilităților comunicative și sunt propuse tendințe legate de cunoașterea de sine:

- cunoaște-te pe tine însuși – cadrul didactic debutant cu o imagine negativă despre sine nu va reuși să comunice eficient din teamă, iar aceasta va bloca integrarea socioprofesională.
- lăsați ca ceilalți să vă cunoască cine sunteți – cadrele didactice debutante care nu-i lasă pe ceilalți să-i cunoască cine sunt, ascund slăbiciuni și se simt în nesiguranță. În acest sens, este recomandat să fiți transparentți în ceea ce privește propriile atitudini. Transparența implică un anumit risc, dar, totodată, vă permite să înțelegeți și să-i acceptați pe ceilalți.

- cunoașteți-i pe ceilalți – este clar, cunoașterea de sine va conduce la cunoașterea celorlalți, ceea ce înseamnă să cunoaștem nevoile lor. În special, elevii au necesitatea de a fi acceptați, iubiți și apreciați pentru ceea ce sunt și ce fac.

Așadar, comportamentele noastre îi influențează pe alții, iar aceștia, la rândul lor, nu pot să nu reacționeze la aceste comunicări, și prin însuși acest fapt, ei comunică.

2.2. ASIGURAREA MANAGEMENTULUI CLASEI ȘI AL COMPORTAMENTULUI ELEVILOR

ÎNTREBĂRI-CHEIE

- Ce este managementul clasei, care sunt scopurile lui, de ce este nevoie de el?
- Ce este „disciplinarea”?
- Prin ce se caracterizează o clasă disciplinată, cum pot fi gestionate comportamentele și situațiile problematice care apar în clasă?
- Cum stabilim regulile clasei?
- Care sunt componentele de bază ale managementului clasei de elevi?
- Ce modalități pot fi utilizate pentru a crea unui mediu de învățare eficient?
- Cum gestionăm diverse situații specifice, create în colectivul de elevi?

MĂ INFORMEZ

A asigura managementul clasei înseamnă a aplica un set de instrumente de gestionare a relațiilor dintre cadrul didactic și elevi pe de o parte, și dintre elevi pe de altă parte. Acest set de instrumente este oferit cadrelor didactice pentru a le facilita munca și pentru a-i ajuta să construiască un mediu de muncă sănătos.

Utilizarea acestor instrumente la clasă urmărește două scopuri egale ca importanță:

- a asigura reducerea stresului pe care îl presupune munca în școală, prin gestionarea eficientă a problemelor de disciplină și a relației cu elevii;
- a proteja sănătatea emoțională a elevilor și a le asigura dezvoltarea armonioasă. Acest aspect este deosebit de important, deoarece problemele emoționale determină problemele de comportament. Cele mai multe dintre comportamentele violente și situațiile de indisciplină cu care ne confruntăm în mediul școlar se datorează problemelor emoționale.

Lipsa unor metode de disciplinare conduce către apariția și menținerea unor probleme de comportament la elevi și a unui mediu de muncă deosebit de stresant.

O metodă poate fi considerată eficientă dacă:

- îl învață pe elev ce să facă, ce se așteaptă de la el.
- încurajează sau menține comportamentele dezirabile ale elevilor.
- dezvoltă o relație bazată pe încredere și nu pe frică între cadru didactic și elev.
- ceilalți elevi din clasă primesc de asemenea un mesaj de învățare.
- crește stima de sine a elevului și simțul răspunderii.

Ce este „Disciplinarea”?

În ceea ce privește disciplina, prezentăm în continuare un tablou al premiselor de la care vă sugerăm să porniți și pe care puteți să le valorificați pe parcursul activității dumneavoastră în managementul clasei de elevi.

- Probleme cu disciplina se manifestă în orice colectiv, indiferent de nivel, vârstă, caracteristici ale elevilor sau profesori debutanți ori experimentați.
- Disciplina este o variabilă subiectivă, ea nu este legată neapărat de liniște. Expresia unor profesori care susțin: „la mine în clasă nu se aude nici musca” poate primi un răspuns de genul: „dacă nici musca nu se aude, atunci nici elevii nu comunică, nu lucrează, nu participă la lecție, nu creează”.
- Disciplina se instalează odată cu înțelegerea responsabilităților. Acest aspect trebuie prelucrat împreună cu elevii, iar profesorul care va interveni și se va face înțeles de elevi, va fi admirat, ascultat și ajutat de elevii în demersurile sale.
- Nu există rețete sau reguli general-valabile, dar există modalități de abordare prin care putem să ne cunoaștem elevii, există relații educaționale de comunicare, de relaționare, de prietenie, de influențare prin care noi, putem acționa pentru instaurarea unui climat propice învățării.
- În momentele de criză educațională, profesorii pot genera adevărate lecții de comportament prin reacțiile pe care le au. Elevii vor ține seama dacă învățătura le-a folosit. Tactul, răbdarea, calmul, măiestria și creativitatea profesorilor pot aduce soluții în rezolvarea situațiilor de criză/ conflictelor educaționale.
- Evaluarea/autoevaluarea și comunicarea pot fi soluții favorabile pentru rezolvarea unor probleme disciplinare sau mici conflicte.

Disciplinarea se referă la un proces continuu de învățare, prin care elevul este pregătit pentru gestionarea propriilor resurse (comportamente, cunoștințe, abilități).

Un sistem de disciplinare eficient include trei elemente-cheie:

- un mediu de învățare caracterizat prin relații pozitive, de încredere, între cadru didactic și elevi, și între elevi;
- metode de dezvoltare și încurajare sistematică a comportamentelor dezirabile (abordare proactivă a disciplinării);
- metode de diminuare sau eliminare a comportamentelor indezirabile sau ineficiente (abordare reactivă a disciplinării).

Cauzele care pot provoca disfuncționalități la clasă:

- lipsa de motivație în ceea ce privește învățarea;
- volumul sarcinilor școlare (suprasolicitarea/ subdimensionarea lor accentuată);
- lipsa de obiectivitate în apreciere;
- timpul afectat altor preocupări obligatorii;
- sprijinul insuficient acordat pentru îmbunătățirea studiului individual (planificarea și organizarea învățării);
- rigiditatea ritmurilor de învățare, copiii cu ritmuri lente întâmpină dificultăți în învățare;
- diferențele semnificative existente între profesori și chiar între școli în ceea ce privește nivelul exigențelor cognitive manifestate față de elevi;
- abordările educative de tip exclusiv frontal care acordă prioritate clasei sau obiectivelor generale ale predării, dar nu acordă importanță particularităților psihologice ale elevilor, care individualizează actul perceperii și predării informațiilor;
- numărul mare de elevi în clasă frânează obținerea participării elevilor la procesul predării;
- eterogenitatea clasei de elevi din punctul de vedere al vârstei înfrânează elevii cu aptitudini sau ritmuri intelectuale superioare în dezvoltarea lor intelectuală.

Motivația reprezintă o componentă crucială a procesului de învățământ. Studiile asupra performanțelor învățării arată că peste 93% dintre elevii cu rezultate foarte bune, au obținut rezultate semnificative, datorită propriilor demersuri de studiu individual însoțite și sprijinite de motivație.

REȚIN!

- A disciplina înseamnă a sprijini elevii să învețe comportamente noi, dezirabile, a-i ajuta să-și dezvolte competențe și simțul responsabilității propriilor acțiuni.
- Elevii învață cum să se comporte (în clasă dar nu numai) prin felul în care cadrul didactic gestionează modul de a se comporta zi de zi al elevilor și situațiile problematice.
- Ceea ce face sau nu face cadrul didactic, transmite elevilor un mesaj de învățare (un comportament problematic, care trece neobservat, îi poate învăța că există posibilitatea de a încălca regulile fără a-și asuma vreo consecință, dacă cadrul didactic ridică tonul pentru a fi ascultat, elevii învață că aceasta este modalitatea prin care cineva se poate face remarcat sau poate rezolva o problemă; observați clasele în care învățătorul folosește un ton ridicat – elevii folosesc același ton ridicat între ei și în clasă este un nivel mai ridicat de zgomot).
- Mesajele implicite (nonverbale sau paraverbale) pe care le transmite adultul au de multe ori un impact mai mare decât cele declarate: copilul învață mai mult din ceea ce face profesorul decât din ceea ce spune acesta.

RECOMANDĂM!

Pașii de urmat în disciplinarea pozitivă ar putea fi:

- observarea comportamentului;
- evaluarea în raport cu vârsta, caracteristicile individuale și de mediu;
- analiza motivelor și a consecințelor;
- decizia în legătură cu metoda de disciplinare;
- stabilirea regulilor;
- aplicarea metodei și oferirea unui model;
- evaluarea rezultatelor;
- încurajarea și felicitarea în cazul îndreptării comportamentului.

Ce înseamnă o clasă disciplinată?

Cum ne putem asigura că dezvoltăm și menținem o clasă disciplinată?

<p>O clasă disciplinată se caracterizează printr-un mediu pozitiv de învățare, bazat pe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - reguli clare, înțelese și acceptate de elevi și profesori, despre ce trebuie de făcut; - relația de încredere dintre profesor și elevi, care oferă context favorabil pentru ca metodele de management al comportamentelor elevilor să funcționeze; - asigurarea respectului și siguranței pentru elevi și pentru impactul metodelor utilizate de cadrul didactic; - consecvență în aplicarea regulilor din partea profesorilor și elevilor; - consistență și consecvență în activitățile zilnice și mesajele transmise; - tratarea comportamentelor problematice, în sensul oportunităților de învățare; - utilizarea metodelor de disciplinare ca instrumente de învățare/ de redresare și nu ca instrumente de depistare și sancționare a greșelilor efectuate, pentru a dezvolta simțul responsabilității și abilităților de viață independentă la elevi. 	<p>O clasă disciplinată nu înseamnă o clasă în care nu apar comportamente problematice. Dacă ne-am propune un astfel de obiectiv, acesta ar fi nerealist și nesănătos, în sensul în care, pentru atingerea lui s-ar realiza acțiuni care să aibă impact negativ asupra sănătății emoționale și sociale a copiilor.</p>
--	--

<p>Beneficiile pentru cadrul didactic și pentru elev din faptul că lucrează/învață într-o clasă disciplinată:</p> <ul style="list-style-type: none"> - elevii și cadrul didactic se simt confortabil să lucreze împreună și folosesc la maximum relația didactică; - performanța școlară a elevilor este favorizată de un mediu pozitiv de învățare; - elevii și cadrul didactic învață sau își exersează abilități diverse de viață independentă; - se dezvoltă o relație de încredere și respect între cadrul didactic și elev. 	
<p>Pentru a dezvolta și a menține o clasă disciplinată este important, prin activități să ne asigurăm că, prin aspecte administrative, se dezvoltă un mediu clar și nu lasă prea mult loc situațiilor ambigue sau problematice.</p> <p>Elevii: își verifică lucrurile din ghiozdan la ieșirea din clasă; se asigură că banca a rămas curată; salută; ies din clasă în rând etc.</p> <p>Astfel de rutini sunt monitorizate și încurajate de cadrul didactic.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Există reguli privind comportamentul în clasă. - Metodele de disciplinare sunt ferme și corecte, și transmit un mesaj pozitiv copiilor. - Programul de disciplinare îi învață pe elevi autodisciplina, astfel încât să nu fim nevoiți să corectăm același comportament problematic la nesfârșit, ci să ne bazăm pe capacitatea elevului de a-și gestiona propriile comportamente. Acest obiectiv ne orientează spre metode care îi învață pe elevi ce să facă, și nu doar îi sancționează pentru ceea ce nu fac bine. - Suntem „înarmați” cu timp, efort și răbdare; un program de gestionare a comportamentelor este un proiect pe termen lung. 	

NOTA BENE!

- Dacă un comportament nepotrivit a fost observat o singură dată, aceasta nu se califică fiind o problemă de comportament (spre exemplu: un elev a îmbrâncit alt coleg, fiindcă acesta l-a umilit).
- Considerăm un comportament a fi problematic atunci când el este frecvent (adică are loc în mod repetat), are o anumită intensitate și durată, are loc în mai multe contexte.
- În intenția de a ne adapta la anumite condiții, noi toți încercăm diverse comportamente.
- Când anumite comportamente sunt adecvate, riscă să devină problematice.
- Uneori, însă, ele pot fi tranzitorii și, deci, depășite, cum este în cazul adolescenților. Aceștia manifestă adesea comportamente de opunere, neascultare, de multe ori rebele, dar care, de cele mai dese ori, nu rămân pe întreaga viață.

Despre regulile de disciplinare

O metodă la îndemâna învățătorului/profesorului se referă la instituirea unor reguli simple în clasă, care să faciliteze învățarea și să minimizeze situațiile problematice. Este eficient să avem și să încurajăm un set de reguli simple și clare care să fie comunicate elevilor, reamintite și revizuite periodic. Astfel de reguli se pot crea din primele zile de școală (așa cum stabilim că elevul trebuie să ridice mâna pentru a pune o întrebare sau a da un răspuns). Acesta este primul pas spre a ne asigura că vom obține ordinea pe care ne-o dorim în clasă.

Respectarea regulilor este o condiție a socializării, care orientează spre a învăța să trăiască împreună în relații de respect reciproc, excluzând violența. Regulile școlare vizează ținuta, efectuarea temelor, prezența la ore etc. Totodată, sunt și reguli de civilizație prin care se are în vedere limbajul folosit, modalitățile de adresare, respectul față de celălalt, păstrarea bunurilor școlare, toleranța, solidaritatea, într-un cuvânt, maniera de a te comporta astfel încât viața în colectivitate să fie cât mai agreabilă.

Principii privind stabilirea și respectarea regulilor clasei

<p>Elevii să fie implicați în stabilirea lor – un exercițiu pentru ca elevii să respecte, să sesizeze când nu funcționează și să înțeleagă esența regulii, la stabilirea căreia au contribuit. Putem implica elevii de orice vârstă în stabilirea regulilor, nu doar pe cei mari. Câteva reguli pot fi sugerate de către profesor.</p>	<p>Sunt formulate în limbaj pozitiv. Regula arată comportamentul pozitiv pe care-l așteptăm de la elev, și nu ceea ce nu ar trebui să facă. Astfel, dacă un elev se adresează urât unui alt elev, vom formula regula pe care o vor respecta toți din clasă. De exemplu: „Mă adresez colegului pe nume sau folosim cuvinte frumoase când vorbim cu alți elevi”, în loc de: „Nu vorbi urât cu colegii” sau „Ocupăm locurile în bănci când clopoțelul sună pentru începerea orei”, în loc de „Nu întârziem la ore”.</p>
<p>Sunt puține la număr, simple și clare – numărul optim este de 5-6 reguli, pentru a reuși să fie îndeplinite. Obligatoriu, orice regulă trebuie explicată elevului, aduse câteva exemple de clarificare.</p>	<p>Să fie formulate simplu pentru a fi ușor de reținut – acest aspect poate fi verificat întrebând elevii ce înțeleg că trebuie să facă/să nu facă pentru ca regula să fie respectată.</p>
<p>Se creează reguli speciale pentru colectiv (nu speciale pentru un anumit elev). Regulile dintr-o familie/școală sunt pentru toți membrii/colegii. În caz contrar, elevul simte această atitudine discriminatorie și se opune respectării.</p>	<p>Să fie vizibile – să fie prezentate verbal și vizual (scrise pe o planșă, copiate de către elevi în caiet). Elevii mici pot să le deseneze și, de asemenea, se pot organiza jocuri de rol pentru a explica fiecare regulă.</p>
<p>Fiecare regulă stabilită pornește de la un obiectiv și tinde spre un rezultat la care se ajunge prin respectarea regulii.</p>	<p>Să fie explicate elevilor astfel încât aceștia să înțeleagă necesitatea și utilitatea și să-și dea acordul în privința lor.</p>
<p>Sunt aplicate în mod consistent Folosirea sistematică și consistența în abordare reprezintă cheia succesului în modificarea comportamentului. Respectăm principiul stabilit, altfel elevul devine confuz și riscă să repete comportamentele nedorite. Aceasta se referă la toate persoanele care interacționează cu elevul: cadrele didactice înainteașă aceleași cerințe și respectă aceleași reguli.</p>	<p>Regulile stabilite corect ajută toți elevii, membri ai colectivului să se simtă bine. Elevul învață foarte bine prin imitare, mai cu seamă prin imitarea persoanelor autoritare din viața lor: părinții, cadrele didactice. Iată de ce, vom obține rezultatul scontat dacă o să-i vorbim convingător elevului despre necesitatea respectării regulilor discutate în comun, prezentând exemplul propriu și pozitiv, în sensul respectării regulilor.</p>
<p>Să fie reamintite periodic (nu doar când sunt încălcate) – stabilim în prealabil momente ale săptămânii pentru reamintirea regulilor. Să fie comunicate părinților pentru a obține suportul în promovarea lor.</p>	<p>Să fie revizuite împreună cu elevii – este necesară revizuirea periodică a regulilor împreună cu elevii pentru a putea adapta regulile la situațiile noi cu care ne confruntăm sau la schimbările care apar în școală, în clasă.</p>
<p>Să fie respectate de către cadrul didactic – regulile stabilite de comun acord, reprezintă o cerință unică pentru toată lumea care participă la stabilirea lor (deci și pentru cadrul didactic, nu doar pentru elevi).</p>	<p>Să fie respectate consecvent – mesajul transmis dintr-o situație în care regula a fost trecută cu vederea, este mai puternic decât cerința de a respecta regula.</p>

NOTA BENE!

Respectând anumite principii în stabilirea și respectarea regulilor clasei, ne asigurăm că elevii interacționează cu situații în care regulile sunt importante și, le și asumă. Nu putem ajunge la un rezultat pozitiv, dacă oferim elevilor doar o listă de reguli pe care le vor avea de urmat și, nici dacă vom enunța regulile doar când ele sunt încălcate. În plus, elevii trebuie să vadă diferența între ce se întâmplă dacă respectă regulile și ce se întâmplă dacă nu le respectă. O dată cu stabilirea regulilor, vom stabili și anumite consecințe, dacă ele nu sunt respectate. De asemenea, elevii trebuie să înțeleagă care sunt beneficiile respectării regulilor și să le primească.

REȚIN!

- În clasa de elevi, disciplina este un proces creativ și constructiv, ea nu vine de la sine pentru că profesorul intră în clasă, ea presupune din partea profesorului comunicare, înțelegere, adresare politicoasă, respect pentru elevi, empatie.
- Disciplina asociată cu stima și controlul de sine, cu deprinderea de a ne cunoaște limitele, cu ascultarea din respect și convingere, vor fi stimulente în obținerea acestora, pe când pedepsirea sau supunerea forțată vor crea contrariul.
- Regulile se stabilesc în clasă, în mod interactiv, de comun acord cu elevii.
- De obicei, regulile vor fi setate la începutul anului școlar, împreună cu elevii. Dacă elevii sunt implicați în acest proces, ei vor deveni responsabili și vor contribui ca deciziile să fie respectate.
- Regulile în sine nu asigură disciplina în clasă, ci modul cum sunt aplicate aceste reguli și mesajul pe care îl transmitem aplicându-le. Concomitent, se efectuează monitorizarea frecventă a comportamentelor elevilor și răspunsul consistent la respectarea/nerespectarea regulilor.
- La formularea regulilor pornim de la *cum ne dorim* să fie comportamentul elevului și *ce ar fi bine* să modificăm. Prin orice regulă îi spunem elevului ce trebuie să facă și nu invers, cum nu trebuie să se comporte.

APLIC

Tehnici și procedee pentru un management eficient în clasa de elevi

- **Valorizarea elevilor: „Și eu sunt important!”/ „Fă-mă să mă simt important!”**

Oamenii au nevoie de apreciere, de feedback pozitiv pentru a continua cu succes activitățile. Cu atât mai mult, elevii, care sunt într-un proces de formare a personalității au nevoie de motivare, de sprijin, de susținere și încurajare pentru a se implica activ în propria dezvoltare.

- **Tehnica „timpului datorat” (Froyen, Iverson, 1999)**

Această tehnică se aplică în cazul în care timpul irosit în clasă din cauza comportamentului neadecvat al elevului va fi recuperat de acesta în timpul lui liber. Se fixează intervale mici de timp pentru fiecare abatere. Profesorul trebuie să decidă care va fi activitatea elevului în intervalul de „timp datorat”. Exemplu: „*Mihai, este important să ascuți când altcineva vorbește*”. Dacă elevul continuă să vorbească, profesorul îi comunică: „*Mihai, ne ești dator trei minute.*”

- **Angajamentul scris (Froyen, Iverson, 1999)**

Angajamentul scris reprezintă o soluție cooperantă pentru rezolvarea problemelor disciplinare. Angajamentul include așteptările profesorului (clar formulate), consecințele negative ce decurg din comportamentul elevului, precum și intervalul de timp în care se așteaptă remediarea. Profesorul îi va învăța pe elevi cum se alcătuiesc aceste angajamente și îi va ajuta să aleagă și să administreze singuri posibilele consecințe și măsuri.

• **Descoperirea și câștigarea „liderului negativ”**

În orice clasă există câțiva elevi care pot crea probleme de disciplină. A identifica care sunt acei elevi și a-i „câștiga”, înseamnă a-i atrage de partea ta și a le corija comportamentul (acei elevi pot primi sarcini specifice în clasă, care să-i mențină ocupați și să-i facă să se simtă importanți, să contribuie la starea lor de wellbeing). Controlându-i pe ei, avem implicit controlul asupra grupului, iar ceilalți le vor urma exemplul.

• **Responsabilizarea elevilor**

Scopul tuturor măsurilor de disciplinare în clasă este *disciplina autoimpusă*. Elevii vor fi stimulați să se comporte într-un mod dezirabil, să-și asume consecințele acțiunilor proprii, cu maturitate și responsabilitate.

Prin adaptarea acestor tehnici și aplicarea lor în clasă, cadrul didactic poate optimiza atât motivația elevilor, cât și anumite capacități intelectuale ale acestora. Un moment negativ din punct de vedere al motivației este non-implicarea elevilor în interacțiunile din clasă.

Cum putem verifica dacă modul cum explicăm și răspundem la comportamentul problematic al elevului este o metodă de disciplinare eficientă sau nu?

Tehnică de a verifica eficiența metodei de disciplinare

1. Luați un exemplu concret de situație problematică și notați care a fost răspunsul dvs.

Situație problematică

.....

Răspuns la situația problematică

.....

2. Apoi analizați acest răspuns folosind următoarele întrebări:

- Ce a învățat elevul în urma acestei metode?
- Ce au învățat ceilalți elevi din clasă?
- A înțeles elevul corelația între comportamentul lui și metoda pe care am aplicat-o?
- Cum mă simt:
 - liniștit/împăcat;
 - vinovat;
 - mândru că am avut dreptate;
 - calm;
 - îngrijorat
 -
 -
- Cum s-a comportat elevul după momentul în care am aplicat respectiva metodă de disciplinare...
 - mai repetă comportamentul problematic?
 - se izolează, se retrage?
 - face alte comportamente problematice?
 - mă sfidează?
 - face ceea ce i-am cerut?
- Cum pot caracteriza relația pe care o am cu elevul după momentul în care am aplicat respectiva metodă de disciplinare?

.....

Reguli în disciplinarea pozitivă:

- respectați elevii, explicați reciprocitatea acestui principiu, astfel veți fi respectați;
- stabiliți reguli clare și asigurați-vă că ele au fost înțelese de elevi;
- vorbiți-le despre consecințe într-un mod calm;
- încurajați comunicarea pentru ca elevii să aibă ocazia să se exprime, să spună ceea ce simt, deoarece impunându-le tăcere, vor aduna frustrări care vor exploda mai târziu;

- identificați motivele care stau în spatele unor comportamente neadecvate și încercați să produceți schimbări la acel nivel, nu neapărat să le schimbați comportamentul dacă situația nu o cere;
- găsirea soluțiilor poate aduce beneficii, în loc să recurgeți imediat la sancțiuni;
- recompensați comportamentul pozitiv al elevilor;
- dacă totuși situația o cere, termenul sancțiunii e bine să fie scurt;
- arătați-le copiilor apoi iubire și apreciere, nu supărare sau ignorare;
- nu îi insultați și nu țipați la elevii dumneavoastră;
- disciplinați-vă elevii cu mult calm pentru a obține rezultate în beneficiul lor.

2.3. ORGANIZAREA SPAȚIULUI FIZIC CONFORM CERINȚELOR ERGONOMICE

ÎNTREBĂRI-CHEIE

- Ce reprezintă ergonomia spațiului fizic?
- Care sunt cerințele ergonomice față de spațiul fizic al școlii?
- Cum influențează dimensiunile ergonomice asupra rezultatelor școlare?

MĂ INFORMEZ

Dimensiunea ergonomică a managementului clasei vizează aspecte referitoare la dispunerea mobilierului în clasă, vizibilitatea și pavoazarea sălii de clasă, în scopul realizării unor obiective educaționale. Scopul general al ergonomiei constă în adaptarea condițiilor interne de muncă și a factorilor externi ce influențează munca (lumina, climatul) la capacitățile de performanță a lucrătorilor/ adaptarea optimă a lucrătorilor la condițiile de muncă.

Ergonomia spațiului fizic reprezintă totalitatea condițiilor/cerințelor de muncă, necesare a fi create pentru adaptarea optimă a personalului în activitate.

În ergonomia spațiului fizic al școlii se includ două dimensiuni interdependente:

- ergonomia clasei de elevi;
- ergonomia altor spații școlare.

Dimensiunea ergonomică a clasei de elevi se atribuie la cerințele necesare unei clase în vederea creării unui mediu confortabil pentru învățare. Deoarece clasa este locul unde se desfășoară principalele procese educaționale, în care elevii își petrec o parte destul de mare a timpului lor, acest spațiu devine postul de lucru al elevului și, este important, la proiectarea acestui spațiu, să se țină cont de principiile care stau la baza proiectării spațiului: problemele de pedagogie propriu-zise și normele de igienă complexă privind cadrul ambiental (culoare, ventilație, iluminare etc.).

Printre caracteristicile importante ale clasei pot fi menționate:

- forma clasei care, de regulă, este pătrată sau dreptunghiulară și este determinată de câțiva factori:
 - obținerea unui ambient cât mai plăcut;
 - asigurarea unei mobilări variate din punct de vedere funcțional;
 - obținerea parametrilor igienici recomandați de medicii-specialiști—iluminarea naturală și ventilarea;
 - asigurarea unei construcții eficiente și durabile;
- dimensiunile clasei (suprafața optimă per elev – 1,5 metri; numărul de elevi care variază în plan mondial 25-40 elevi/clasă);
- iluminatul și ventilarea (orientare Sud-Est ce asigură lumină de calitate; aerisire optimă);
- vizibilitatea (luminare naturală bilaterală pentru adaptarea spațiului clasei la necesitățile somato-fiziologice și de sănătate ale elevilor);

- pavoazarea (amenajarea sălii de clasă; aranjarea mobilierului variat și multifuncțional).

În structura mobilierului școlar pot fi enumerate atât obiectele destinate locurilor de studiu și de învățare pentru elevi, cât și mobilierul rezervat cadrului didactic. Din punct de vedere ergonomic, mobilierul școlar este realizat potrivit caracteristicilor psiho-somatice ale elevilor și adecvat spațiului de clasă, în timp ce, din perspectivă didactică, acesta trebuie instalat și reglat în funcție de obiectivele instructiv-educative ale activității.

Cele mai răspândite moduri de aranjare a mobilierului în sălile de clasă sunt în format de:

- potcoavă (semicerc);
- pătrat;
- grup de mese în plen;
- cerc, fără aranjarea meselor.

Fiecare dintre modurile de aranjare au avantaje și dezavantaje. O dispunere a mobilierului în manieră tradițională (pătrat, în plen), favorizează mai ales expunerea cadrului didactic și atitudinea pasivă a elevilor și se limitează la activități didactice de tip prelegere, predare-învățare, cu interactivitate pasivă. O dispunere a mobilierului pe sistem semicerc sau chiar oval, aduce schimbări esențiale în relația educațională de colaborare, favorizând și încurajând interacțiunile permanente și activismul elevilor, participarea lor substanțială la activitățile didactice care se desfășoară. Caracteristicile moderne ale mobilierului sălii de clasă sunt „simplitatea, funcționalitatea, durabilitatea, instrucționalitatea și modularitatea”.

Dimensiunea ergonomică a altor spații școlare se conformează la cerințele necesare pentru crearea unui mediu școlar confortabil pentru activitatea comunității școlare.

REȚIN!

- Ergonomia spațiului școlar reprezintă o responsabilitate care nu se subordonează exclusiv deciziilor managementului școlii.
- Primul pas în valorificarea incluziunii este construirea unui mediu școlar în care toți elevii să se simtă confortabil și bineveniți, în care părinții și alți membri ai comunității să se simtă implicați și valorizați în raport cu deciziile privind organizarea mediului școlar.
- Pentru a obține rezultate frumoase, încă de la începutul anului școlar, elevii, profesorii și părinții vor fi implicați în construirea mediului educațional, sub toate aspectele sale.
- Crearea mediului școlar astfel încât comunitatea școlară (elevii, părinții și reprezentanții legali ai elevilor) să se simtă bine, ar transmite mesajul că toată lumea este valorizată.
- Modul în care este aranjată clasa poate influența rezultatele școlare în sens de creștere sau în descreștere.

RECOMANDĂM!

Pentru implicarea elevilor, profesorilor și părinților în construirea mediului educațional, sugerăm următoarele:

- descrieți pe scurt, la începutul anului școlar, elevilor și părinților tipul de activități pe care le veți desfășura (individuale, în perechi, în grupuri mici etc.);
- rugați elevii și părinții să realizeze, în grupuri mici, un inventar al resurselor din clasă;
- propuneți elevilor și părinților să proiecteze sala de clasă ideală, folosind resursele existente. Pot să realizeze desene cu aranjamentul ideal. Amintiți-le că e necesar să lase suficient spațiu între bănci și lângă pereți și în special, în jurul spațiilor de depozitare a materialelor și lângă zonele de expunere;

- rugați fiecare grup să-și expună proiectul în fața clasei, subliniind avantajele modelului propus;
- atunci când toate ideile au fost prezentate, rugați elevii și părinții să voteze pentru unul dintre ele. Proiectul care a obținut cele mai multe voturi va fi un început pentru amenajarea sălii de clasă;
- decizia poate fi revizuită pe parcursul anului, pe măsură ce elevii ajung să testeze aranjamentul ales;
- învățați elevii să fie responsabili de păstrarea curățeniei și ordinii în clasă;
- rugați părinții să exerseze acest comportament și acasă. Decideți unde trebuie să stea fiecare obiect și asigurați-vă că, la sfârșitul zilei, fiecare obiect este pus la locul său. Plantele fac orice încăpere mai primitoare și îmbunătățesc calitatea aerului.

APLIC

Discutați cu părinții și cu ceilalți profesori care predau în clasa în care sunteți diriginte, asupra următoarelor aspecte:

- Aranjarea mobilierului astfel, încât elevii să se poată mișca liber, în special, elevii care au anumite deficiențe vizuale sau dificultăți locomotorii;
- Gruparea băncilor sau meselor de lucru la care stau copiii, pentru ca elevii să poată lucra împreună și să se ajute reciproc;
- Așezarea copiilor cu dificultăți de învățare mai aproape de cadrul didactic și de tablă;
- Schimbarea periodică a colegilor de bancă. Această strategie asigură o mai bună socializare între elevi și evită marginalizarea unor elevi;
- Amenajarea și utilizarea spațiului din afara clasei pentru desfășurarea periodică a unor lecții.

JURNAL DE CURS

Ce am învățat?

.....

Ce aplic?

.....

Ce mai vreau să știu?

.....

Capitolul III. PROCESUL EDUCAȚIONAL

3.1. GESTIONAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL LA CLASĂ

ÎNTREBĂRI-CHEIE

- Cum gestionăm procesul de învățare la clasă?
- Ce semnifică o comunicare didactică eficientă?
- Cum stimulăm motivația, autonomia elevilor pentru propria învățare?
- Cum selectăm și valorificăm eficient resursele didactice?
- Cum oferim conexiuni inverse în vederea sporirii performanței elevilor și cum evaluăm rezultatele învățării?

MĂ INFORMEZ

Ansamblul de circumstanțe, evenimente și corelații între *competențele specifice disciplinei – unitățile de competență – proiectul didactic– mesajul didactic– repertoriul comun al profesorului și elevului în baza unui sistem de situații de învățare– circuitele de conexiune inversă externă și internă* contextualizează *procesul de învățare școlară*.

O *situație de învățare* vizează o situație-problemă, care urmează să-și găsească cea mai bună rezolvare prin intervenția pedagogică, orientată spre formarea unității de competență, valorificând ansamblul factorilor *externi și interni* cu impact asupra învățării școlare:

Factori interni	Biofizici	Potențial genetic
		Starea de sănătate
		Dezvoltarea fizică
		Particularități ale organelor de simț etc.
	Psiho individuali	Atenția
		Motivația
		Percepția
		Memoria
		Voința
		Inteligența
Factori externi	Psiho-socio-ergonomici	Creativitatea
		Nivelul de cunoștințe
		Experiența
		Deprinderile de învățare
	Pedagogici	Condiții social-istorice
		Climatul familial
		Relațiile interpersonale etc.
		Ambianța naturală și fizică a învățării
		Obiectivele operaționale
		Specificul procesului de cunoaștere a disciplinei
Particularitățile materialului de învățat (natură, grad de dificultate, volum)		
Personalitatea, experiența și măiestria cadrului didactic etc.		

Prin soluționarea *situațiilor de învățare* formăm sistemul de unități de competență, care contribuie la formarea unitară a competențelor specifice disciplinei școlare. Chiar dacă se asigură condiții externe optime, succesul învățării nu este garantat, dacă elevul nu are *motivația, voința de a învăța* sau nu dispune de structura cognitivă necesară învățării, or, nu situația de învățare este cea care educă, ci acțiunea pe care elevul sau grupul este determinat să o desfășoare. Deci, elevul învață și se dezvoltă în măsura în care se angajează în mod activ în soluționarea situațiilor de învățare.

Etape de elaborare a situației de învățare:

- Precizați unitatea/ățile de competență vizată/e;
- Formulați obiectivele operaționale;
- Precizați sarcinile de învățare conform operațiilor de gândire precizate în obiectivele operaționale;
- Selectați și structurați conținutul care favorizează învățarea;
- Precizați forma de organizare a învățării;
- Selectați și combinați metodele, tehnicile didactice;
- Selectați resursele didactice;
- Dozați timpul pentru fiecare secvență de învățare;
- Precizați produsul învățării;
- Formulați criteriile de evaluare a rezultatului/produsului.

REȚIN!

Situația de învățare:

- conduce la formarea unităților de competență;
- este centrată pe elev – activitatea profesorului constituie, de regulă, 30%, iar activitatea elevilor 70% din timp;
- reflectă conținuturi selectate rațional de către profesor după principiul relevanței, actualității și pertinentei;
- este axată pe metode/tehnici optime de *predare – învățare – evaluare*, corelate cu mijloace eficiente de învățământ;
- valorifică parteneriatul de tipul *profesor – elev, elev – elev; elev – profesor*;
- este fundamentată pe corelația *predare – învățare – evaluare* în vederea formării durabile a *cunoștințelor – abilităților – atitudinilor și valorilor*.

O *situație de învățare* se construiește în baza obiectivelor operaționale ale lecției, prezentate elevilor prin intermediul sarcinilor didactice, care pot fi realizate prin valorificarea diverselor resurse didactice pentru a obține rezultate personalizate ale învățării:

Unitatea de competență:					
Obiective operaționale	Strategia de predare-învățare				Criterii de succes, metode/tehnici de evaluare a rezultatelor/produsului
	Sarcina didactică	Forma de organizare	Metoda/tehnica de predare-învățare	Resurse	

Pentru a conduce în mod efectiv elevul spre construcția cunoașterii prin rezolvarea situațiilor de învățare, se recomandă:

- Crearea contextului motivant pentru soluționarea situației de învățare.
- Valorificarea cunoștințelor, experienței elevului în problematica subiectului învățării;
- Stabilirea scopului și a obiectivelor proprii de învățare.

- Personalizarea procesului de soluționare a situației de învățare, corelarea informațiilor noi cu schemele preexistente ale elevului.
- Motivarea elevului pentru soluționarea situației de învățare, monitorizarea procesului de explorare a informației noi.
- Încurajarea analizei critice, analizei comparate și a sintezei etc.
- Susținerea eforturilor elevilor în monitorizarea propriei înțelegeri.
- Restructurarea activă a schemei cognitive inițiale pentru a include în ea noi concepte.
- Descifrarea/Exprimarea ideilor și informațiilor asimilate.
- Crearea contextului pentru exteriorizarea atitudinilor în raport cu cele învățate.
- Exersarea diferitelor situații de integrare/extrapolare a rezultatelor învățării.

Procesul de *predare – învățare – evaluare* în baza unui sistem de situații de învățare, poate fi structurat în baza *Modelului 5D* sau a *Modelului ACERA*:

Modelul 5D

Etapa	Conținut
<i>Descifrarea sensului</i>	- Identificarea elementelor-cheie ale problemei, determinarea complexității acesteia prin explorarea materialelor suport.
<i>Definirea problemei</i>	- Reflectarea asupra problemei și raportarea la experiența proprie anterioară. - Stabilirea relațiilor, conexiunilor între elementele-cheie. - Formularea constatărilor, a definiției proprii. - Definitivarea definiției proprii prin compararea cu rezultatele colegilor.
<i>Dezvoltarea problemei</i>	- Analiza, extinderea înțelegerii prin stabilirea relațiilor între punctele-cheie/elementele problemei. - Lansarea problemei într-un context mai larg. - Construirea cunoașterii prin formularea de întrebări și ipoteze. - Selectarea variantei optime de soluționare.
<i>Delegarea sarcinii</i>	- Reorganizarea schemei personale prin confruntare cu modul de construcție a soluționărilor colegilor/alte sensuri ale problemei. - Extinderea înțelegerii prin introducerea datelor obținute în noua interpretare, construcție. - Îmbunătățirea/consolidarea schemelor mentale inițiale.
<i>Design-ul problemei</i>	- Reprezentarea grafică a cunoașterii construite, elaborarea hărților conceptuale/noționale.

Modelul ACERA

Etapa	Conținut
<i>Analiza sarcinii</i>	- Prezentarea sarcinilor, organizarea materialelor și planificarea acțiunilor de învățare. - Analiza textului, reflectarea asupra contextului în mod individual, personalizat, prin prisma experienței anterioare, atitudinilor intereselor proprii.
<i>Construirea înțelegerii</i>	- Identificarea modului propriu de construire a înțelegerii și rezolvare a sarcinii. - Ordonarea acțiunilor de căutare și analiză, de descifrare a textului. - Raportarea la maniera proprie de înțelegere.

<i>Extinderea câmpului</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Integrarea într-un grup de 2-3 persoane pentru învățarea în comun a cunoașterii. - Extinderea câmpului de comparație, conștientizarea gradului de eficiență a strategiilor abordate și, după caz, corecția/înlocuirea celor ineficiente. - Colaborarea în grup, confruntarea, comparația, evaluarea reciprocă. - Elaborarea hărții cognitive asupra subiectului. - Evidențierea progreselor în învățare, evoluția gradului de complexitate a structurilor cognitive corespunzătoare.
<i>Reflecțiile</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Verbalizarea propriilor reflecții privind modul de înțelegere, cunoaștere, decizie, rezolvare. - Analiza manierei de rezolvare, a priceperilor necesare, a cunoștințelor antrenate.
<i>Aprecierea</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Post-procesarea, analiza modului de îndeplinire a sarcinilor, a progresului cognitiv și acțional. - Implicarea în discuții cu profesorul/colegii, autoevaluarea gradului de achiziție a cunoștințelor și deprinderilor, a soluțiilor abordate.

RECOMANDĂM!

Pentru eficientizarea managementului procesului de învățare:

1. Sensibilizați/Motivați elevii pentru cunoaștere/învățare:

- creați un cadru stimulator;
- utilizați diverse tehnici de captare a atenției;
- focalizați atenția elevilor asupra sarcinii de învățare, precizând valoarea rezultatului pentru autoconstrucția *Eului* lor.

2. Prezentați succesiv sarcinile didactice:

- prezentați sarcina și oferiți elevului posibilități de realizare a ei cu economie de efort și timp;
- stabiliți un timp limită pentru realizarea fiecărei sarcini;
- distribuiți solicitările pentru întreaga clasă, dar cu dozarea individuală a efortului cognitiv;
- ajutați elevii cu un ritm lent de învățare, pentru a se încadra în timp.

3. Organizați și dirijați procesul de învățare:

- ghidați acțiunile frontale, de grup, individuale;
- utilizați argumente pentru orice idee nouă, propusă de elevi;
- utilizați în comunicare limbajul nonverbal, paraverbal, plastic etc.;
- formulați întrebările clar, pe înțelesul elevilor, variat și bine direcționat;
- în explicații apelați la concursul elevilor, exersând cu ei tehnici de argumentare;
- utilizați materiale ilustrative sau alte probe pentru consolidarea explicației;
- clarificați prompt neclaritățile, ajutându-i pe elevi să depășească dificultățile de învățare;
- acordați încredere elevului în completarea unor răspunsuri ale colegilor;
- aduceți probe evidente, pentru a-i convinge pe elevi de adevărul argumentelor;
- demonstrați tact și discreție în relațiile cu elevii;
- manifestați atitudine empatică față de elevi.

4. Sistematizați și fixați rezultatele învățării:

- evidențiați elementele esențiale de conținut;
- stabiliți conexiuni între elementele conținutului;
- încurajați elevii în exprimarea ideilor și informațiilor asimilate;
- generați schimb de idei între elevi.

APLIC!

În baza recomandărilor de mai sus, deduceți 3 puncte forte privind capacitățile Dvs. în domeniul managementului procesului de învățare, precum și 2 capacități ce necesită a fi îmbunătățite.

MĂ INFORMEZ

Finalitatea procesului educational este condiționată de eficiența **strategiei didactice**. În contextul pedagogiei competențelor se recomandă *valorificarea celor mai eficiente strategii didactice*.

1. **Strategia învățării active** presupune:

- Lecția pornește de la experiențele elevilor și generează întrebări sau activități care să îi implice pe elevi.
- Elevii vor alege singuri modul în care se informează pe o anumită temă și cum vor prezenta rezultatele studiului lor.
- Aptitudinea elevilor de a găsi singuri informațiile necesare este dezvoltată – nu li se oferă informații standartizate.
- Pe lângă învățarea specifică disciplinei respective, elevilor li se oferă ocazia de a dobândi aptitudini fundamentale transferabile, cum ar fi aceea de *a lucra în echipă*, de *a învăța să înveți*.
- Se fac evaluări care permit elevilor să aplice teoria în anumite situații din viața reală, cum ar fi *studiile de caz și simulările*.
- Lecțiile însumează o combinație de activități, astfel încât să fie abordate stilurile pe care elevii le preferă în învățare (vizual, auditiv, practic/kinetic).
- Lecțiile înlesnesc descoperirile făcute sub îndrumare și solicită participarea activă a elevilor la învățare.
- Lecțiile se încheie cu reflectarea despre cele învățate, a modului adoptat de către elevi.

2. **Strategia simulării de cazuri** – o modalitate de a prezenta conținuturi didactice într-o formă coerentă, cu situații și date reale sau concepute special în acest scop, dar care imită situații ce pot fi întâlnite în realitate.

3. **Strategia învățării experiențiale** în 4 etape:

- *etapa experiențială* – etapa concretă, activă, în care elevul este expus unei experiențe de învățare;
- *etapa reflexivă* – recapitulativă, în care elevul observă consecințele acțiunii sale, analizează experiența de învățare;
- *etapa concluzivă* – este o etapă a conceptualizării experienței, bazată pe observația elementelor comune cu alte experiențe similare;
- *etapa de planificare* – este o etapă activă, de planificare și experimentare a unor noi experiențe.

4. **Strategia învățării colaborative** (denumită și cooperativă sau prin cooperare), bazată pe lucrul în echipă. Echipele pot fi grupuri de elevi, diade de elevi sau chiar diada *profesor-elev*.

REȚIN!

Aplicarea oricărui tip de strategie presupune:

1. **Stimularea motivației de învățare a elevilor:** cunoașterea și valorificarea necesităților și particularităților individuale de învățare ale elevilor, dezvoltarea impulsului cognitiv, prin utilizarea celor mai pertinente metode, procedee de predare, care să prezinte interes pentru elevi, captarea interesului prin diverse tehnici, precum și prin entuziasmul, măiestria profesorului, practicarea tehnicii întrebărilor succesive și a disonanței cognitive.
2. **Organizarea condițiilor ergonomice, crearea climatului pozitiv:**
 - ca organizarea spațiului, materialelor, sala de clasă trebuie să permită și activitatea individuală, cu materialele-suport, dar și cea în grup, pentru dezbateri;

- organizarea grupului de dezbateri va ține cont de compoziția sa eterogenă, de dozarea timpului între munca individuală și cea în grup, de coordonarea relațiilor intragrupale în dezbateri și negocieri, de nevoia de flexibilizare a grupurilor, de dinamica discuțiilor și de respectarea opiniilor celorlalți, de afirmarea echitabilă a tuturor, de posibilitatea efectuării generalizărilor finale;
 - încurajarea independenței, limitarea constrângerilor, încurajarea comunicării, eliminarea atitudinilor de blocaj;
 - prevederea din timp a materialelor suport pentru utilizarea de către elevi în timpul cercetării individuale: informații variate, situații, cazuri, exemple, probleme, texte, imagini, surse primare materiale, mape tematice, proiecte pentru analize, reviste, scheme, hărți cognitive, diferite instrumente de reprezentare a problemelor, modele cognitive, sinteze cu informații anterioare;
 - susținerea unui climat stimulat, ce încurajează reflecția personală, stimulează autocontrolul și controlul reciproc, evaluează progresul.
3. *Alegerea, utilizarea strategiilor, metodelor, procedeele adecvate.* În acest sens se recomandă pregătirea și antrenarea elevilor în selectarea strategiilor/modelelor de învățare, în combinarea lor în funcție de scopuri, probleme de rezolvat, etapă a cunoașterii, instrumentele disponibile. Se vor da prioritate *învățării prin cercetare, învățării experiențiale, învățării situaționale/contextuale, învățării progresive după etapele cunoașterii, învățarea colaborativă sau prin cooperare, învățarea prin rezolvarea de probleme ș.a.*
- Pot fi utilizate cu succes *analizele critice, rezolvările de probleme și situații, studiile de caz, metodele inductive și deductive, modelarea, procedeele de interpretare și argumentare, procedeele de procesare mentală și de organizare cognitivă a informațiilor (scheme, rețele, hărți cognitive), tehnicile de colaborare/cooperare, dezbateri și negocieri, procedee de proiectare a verificării ipotezelor ș.a.*
- Metodele pot fi optimizate prin apelul la corelații interdisciplinare, efectuarea de analogii, găsirea de relații și explicații generale, sugerarea de noi abordări, formulări de ipoteze, reconstrucția schemelor mentale, afirmarea creativității.
4. Valorificarea inteligențelor multiple și respectarea stilului de învățare al elevilor. Pentru stilul vizual se vor utiliza mijloace vizuale: *imagini, hărți, grafice; se vor folosi culori aprinse pentru a sublinia informația importantă dintr-un text; se vor utiliza mijloace multimedia: computer, video, dispozitive.* Pentru stilul auditiv se vor discuta *ideile principale ale lecției, se vor elabora notițe, se va folosi analogii verbale, asociații, se va expune punctul de vedere.* Pentru stilul tactil/ kinestezic se vor lua pauze *în timpul învățării, se va extrage conceptele-cheie din subiectul abordat etc.*
5. Individualizarea și diferențierea în procesul de predare-învățare. *Individualizarea semnifică diferențierea sarcinilor didactice și ale căilor de îndeplinire a lor, a normelor de efort și a procedeele de reglare a acestora, potrivit particularităților elevilor. Profesorul nu va transmite cunoștințe, ci va organiza, îndruma activitatea de învățare, va asista procesul de formare/autoformare a competențelor, va asigura adaptarea la situații noi. Procesul de diferențiere se referă la:*
- *diferențierea obiectivelor de învățare* (luarea în considerare a faptului că elevii dispun de niveluri diferite de cunoaștere și înțelegere, că nu au același stil de învățare și nu vor învăța în același ritm);
 - *diferențierea activităților de învățare* (inițierea de activități care să țină seama de stilurile de învățare și de preferințele tuturor elevilor din grup);
 - *diferențierea evaluării* (folosirea unor instrumente de evaluare variate, multiple, inclusiv instrumente care implică elevii în acțiuni de autoevaluare).
- Logica demersului didactic se va orienta spre înțelegerea conexiunilor între: *a învăța să știi/să cunoști, a învăța să faci, a învăța să muncești cu ceilalți, a învăța să fii, a învăța să te transformi pe tine și să schimbi societatea.* Pentru realizarea acestui deziderat, elevii vor fi dirijați să parcurgă calea de la informare la acțiune, care constă din câțiva pași: *de la însușirea unui volum de cunoștințe, la formarea capacităților de analiză a informațiilor, de apreciere și exprimare a opiniei personale.* Mai apoi, elevii învăță cum să *identifice probleme și să ia decizii, cum să-și formeze*

atitudini valorice, cum să inițieze activități în cooperare, cum să elaboreze și să implementeze proiecte individuale și proiecte de acțiuni în folosul comunității.

6. Accentuarea/fortificarea procesului de formare a *atitudinilor*, ca element durabil, de impact al competenței școlare. Formarea și dezvoltarea atitudinilor este condiționată de 3 zone semnificative ale personalității:

- Zona A – *sistemul valoric* – cu opinii, atitudini și valori sistematizate, coerente la care elevul aderă și care funcționează ca un filtru pentru noile informații, opinii și idei obținute în procesul educațional.
- Zona B – *zona acordului* – de acceptare a faptelor și a influențelor, fiind mai extinsă decât prima zonă pentru ca noile valori și atitudini să obțină șansa de a fi acceptate/asimilate.
- Zona C – *zona dezacordului* – răspunzătoare de conduitele de respingere, de refuz a influențelor din exterior.

Dezvoltarea cu succes a atitudinilor depinde de gradul lor de organizare, structurare și profunzime, de intensitate și extensie; de interacțiunea lor funcțională, precum și de o multitudine de factori contextuali.

Formarea durabilă a atitudinilor solicită cadrului didactic să respecte consecutivitatea *etapelor*:

- *Punerea problemei/cunoașterea ideilor, faptelor* – etapă ce se caracterizează prin operații de analiză, confruntare, meditație, declanșare, căutare de noi informații/semnificații.
- *Formarea noilor atitudini* – etapă ce se caracterizează prin asimilarea treptată a unor noi experiențe, baza constituind sistemul atitudinal deja existent (zona A), cu care noile atitudini se sudează sau, dimpotrivă, are loc confruntarea acestora.
- *Etapă sistematizării și consolidării noilor atitudini* – etapă ce se caracterizează prin stabilizarea noilor valori și cristalizarea lor ca sistem coerent.

REȚIN!

Acțiunile pedagogice recomandate pentru formarea atitudinilor trebuie să faciliteze:

- *Receptarea mesajului atitudinal;*
- *Răspunsul la mesajul receptat;*
- *Valorizarea axiologică a mesajului atitudinal;*
- *Organizarea comportamentului personal;*
- *Caracterizarea dimensiunii atitudinale.*

Respectiv, *taxonomia acțiunilor pedagogice* recomandate pentru formarea atitudinilor include:

Finalitatea	Contextul/Activități de formare	Acțiunea elevului
<i>Receptarea mesajului atitudinal</i>	<ul style="list-style-type: none"> - identificarea termenilor/elementelor referitoare la atitudini și valori; - manifestarea interesului pentru ascultarea mesajului; - înțelegerea mesajului receptat și alegerea unui răspuns adecvat; - construirea unui răspuns structurat, argumentat. 	<ul style="list-style-type: none"> să accepte/respingă, să aleagă, să asculte, să diferențieze, se separe, să manifeste interes, să opteze etc.
<i>Răspunsul la mesajul receptat</i>	<ul style="list-style-type: none"> - respectul pentru valorile altora; - aprecierea critică a contextului unor situații de viață; - oferirea unor justificări în sprijinul opiniei formulate; - discutarea opiniei receptate. 	<ul style="list-style-type: none"> să urmeze, să aprobe, să discute, să practice, să argumenteze, să revizuie, să susțină etc.

<i>Valorizarea axiologică a mesajului atitudinal</i>	<ul style="list-style-type: none"> - valorizarea diferitelor opinii exprimate; - respectul față de adevăr; - înțelegerea diversității umane; - înțelegerea oportunităților și a limitelor limbajului ca instrument de comunicare atitudinală; - angajare individuală pentru o anumită opțiune; - dezvoltarea interesului pentru comunicarea opțiunilor; - utilizarea constructivă a argumentelor; - acceptarea compromisurilor. 	<p>să renunțe, să specifice, să încurajeze, să protesteze, să nege, să discearnă, să critice, să convingă etc.</p>
<i>Organizarea comportamentului personal</i>	<ul style="list-style-type: none"> - compararea tipurilor de demersuri atitudinale posibile; - compararea unor alternative, colaborarea, discutarea unor idei sau propuneri; - autodezvoltarea motivației intrinseci în învățare. 	<p>să armonizeze, să organizeze, să compare, să omogenizeze etc.</p>
<i>Caracterizarea dimensiunii atitudinale</i>	<ul style="list-style-type: none"> - evaluarea validității unui demers; - încrederea în sine și susținerea unui demers; - orientarea unor activități personale sau de grup în sensul unor aprecieri manifestate de colegi; - explicarea oportunităților subiectului dezbătut pentru viață; - asumarea unor inițiative personale (sau colective) de acțiune. 	<p>să schimbe, să completeze, să aprecieze, să evite, să colaboreze, să reziste, să persevereze.</p>

Prin raportare la obiectivul operațional se elaborează **strategia didactică**, ce include: sarcina didactică, metoda/tehnicile de predare/învățare, forma de organizare, metoda/tehnicile de monitorizare a progresului elevilor și evaluare a rezultatelor învățării.

Eficiența strategiilor didactice trebuie să fie validată în raport cu un ansamblu de indicatori: gradul de satisfacție în învățare al elevilor, motivându-i să-și construiască propriile înțelesuri și să comunice interactiv cu colegii săi; eficiența în formarea și dezvoltarea competențelor în diferite contexte; raportul dintre necesarul de timp solicitat de strategia didactică aleasă și timpul disponibil; stilul de comunicare; gradul de sociabilitate etc.

Sarcina didactică – reprezintă un enunț/o instrucțiune, derivat(ă) din obiectivul operațional, adresat(ă) elevilor, în vederea realizării operației logice/acțiunii de învățare precizate în obiectivul operațional.

Exemplu:

<i>Obiective operaționale</i>	<i>Sarcini didactice</i>
O1 – să identifice , în diferite situații reale și/sau modelate, fracțiile ordinare;	S1 – Din șirul fracțiilor prezentate la ecran, identificați fracțiile ordinare.

În formularea sarcinii didactice este recomandabil a ține cont de *nivelurile procesului de cunoaștere*:

Nivel	Caracteristici
1. Nivelul cunoștințelor fundamentale (bazat prioritar pe memorare și reproducere)	Se centrează pe receptare, memorare și atenție. Elevul reține informația științifică și nu pătrunde în esența problemei. El definește unele noțiuni, fapte, legi și reproduce unele date.
2. Nivelul cunoștințelor funcționale (bazat pe aplicarea cunoștințelor)	Elevul aplică cunoștințele însușite, recurge la percepție, sesizare prin simțuri, iar cu ajutorul gândirii caută modalitatea de a opera cu cunoștințele, inițiind dezvoltarea capacităților de analiză, sinteză, generalizare.
3. Nivelul cunoștințelor interiorizate (bazat pe creație)	Este nivelul creator. Se dezvoltă procesele mentale de analiză, sinteză, generalizare și se formează gândirea științifică abstractă în măsura posibilităților individuale, care se bazează pe metodologia științifică.
4. Nivelul de performanță	Elevul operează singur cu cunoștințele interiorizate, personalizate, exteriorizându-le în rezolvarea situațiilor semnificative, demonstrând performanțele individuale atinse în procesul de formare a competenței. Elevul își poate elabora și utiliza strategii de acțiune, poate elabora și realiza proiecte de activitate.

REȚIN!

Forma de organizare a lecției – un alt element al strategiei didactice, vizează modalitățile specifice de proiectare a procesului educațional, realizabilă în diferite contexte, conform finalităților preconizate a fi atinse. Taxonomia formelor de organizare a activității didactice este în corelație cu: ponderea acțiunii frontale, grupale, individuale în structura de organizare a activității didactice; ponderea metodelor de comunicare, de cercetare, de experimentare, de aplicație, angajate în activitatea didactică; ponderea resurselor implicate în realizarea activității didactice.

- A. Ponderea acțiunii frontale, grupale, individuale în structura de organizare a activității didactice permite avansarea următoarei taxonomii: a) activități în care predomină acțiunea *frontală*; b) activități în care predomină acțiunea *grupală*; c) activități în care predomină acțiunea *individuală*.
- Învățământul *frontal* reprezintă o formă de organizare a procesului de învățământ în care profesorul îndrumă și dirijează activitatea tuturor elevilor din clasă.
 - Învățământul *pe grupe* reprezintă o formă de organizare a procesului de învățământ structurat la nivelul unor microgrupuri de elevi, pornind de la anumite trăsături tipice care solicită strategii speciale de diferențiere a instruirii/educației.
 - Învățământul *individual* reprezintă o formă de organizare a procesului de învățământ în cadrul căreia fiecare profesor lucrează cu un elev în parte, în ritmul acestuia.
- B. Ponderea metodelor de comunicare, de cercetare, de experimentare, de aplicație, angajate în activitatea didactică permite avansarea următoarei taxonomii: a) activități în care predomină metodele didactice de comunicare; b) activități în care predomină metodele didactice de cercetare; c) activități în care predomină metodele didactice de experimentare; d) activități în care predomină metodele didactice aplicative.
- C. Ponderea resurselor implicate în realizarea activității didactice permite avansarea următoarei taxonomii: a) activități realizate în mediul instituțional: lecția, consultațiile, studiul în bibliotecă etc.; b) activități realizate în afara instituției (excursie, vizită etc.).

Metodele constituie *nucleul/componenta de bază* a unei strategii și se referă la calea ce trebuie urmată, drumul ce conduce la atingerea obiectivelor educaționale.

APLIC!

Pentru diversificarea procesului educațional se recomandă utilizarea mai multor metode.

La etapa *Evocare* pot fi aplicate:

1. **GPP** (*Gândește–Perechi– Prezintă*). *Algoritmul de aplicare*: Se formează perechi, se enunță un subiect pentru elevul A și unul similar pentru elevul B. Apoi se acordă timp pentru realizarea scrisă a sarcinii, maxim 5 minute. După ce au finalizat de scris, partenerii își prezintă unul altuia textele. Lectura în pereche va fi prima etapă de apreciere critică a opiniei exprimate verbal. Partenerii decid asupra prezentării pe care ar putea s-o facă. Profesorul va solicita 2-3 expuneri în funcție de timpul rămas și obiectivele propuse.

2. **Grafitele**. *Mod de aplicare*: Grafitele este o tehnică care facilitează recoltarea de informații într-un grup, exploatează informații, deci se încadrează în etapa evocării. *Algoritmul de aplicare*: Cuvântul (o noțiune sau o temă) pus în discuție se scrie în centrul unui poster sau pe tablă. Elevii scriu pe întreaga suprafață liberă ceea ce știu sau cred că știu referitor la acest cuvânt. Important este să participe toți, să se exprime liber fiecare, fără teama blocajului sau a criticii. Cele scrise nu se semnează și nu se evaluează ad-hoc. La a doua etapă a activității, elevii, împreună cu profesorul, examinează posterul și discută despre produsul obținut. Fiind în general foarte flexibilă, tehnica poate fi aplicată atât la începutul unei teme, ca evocare, cât și la sfârșitul ei, ca evaluare neformală.

3. **Asociațiile libere**. *Algoritmul de aplicare*: Elevilor li se propune o temă, formulată ca îmbinare de cuvinte. Fiecare scrie, individual și fără să discute cu colegii, toate cuvintele asociate, pentru el, cu cei doi termeni ai enunțului dat. Cele două coloane de cuvinte obținute se completează prin *Gândește–Perechi–Prezintă* și interogare frontală de tip brainstorming. Materialul colectat se utilizează pentru alcătuirea colectivă a definiției. Elevii construiesc îmbinări de cuvinte, apoi definiția în întregime. Ca și grafitele, asociațiile libere sunt utilizabile la debutul unei teme. Libertatea scrierii este mai mare, de vreme ce asociațiile implică atât informații, cât și idei proprii.

4. **Metoda fulgerului**. *Algoritmul de aplicare*: Fiecare elev este invitat să-și spună părerea într-o problemă de conținut, fără o discuție între membrii grupului. Cine nu vrea să participe spune „mă abțin”. Apoi se decide cum să se procedeze cu opiniile exprimate. De exemplu, grupul poate decide să rețină și să discute părerile importante. Pentru un *fulger* inițial, este favorabilă tema cercetării așteptărilor și a intereselor elevilor, pentru un *fulger* intermediar, abordarea întrebărilor deschise și a problemelor, iar pentru un *fulger* final – primirea sugestiilor și a **feedback-ului**. *Utilitate*: fiecare elev primește automat cuvântul. Prin interzicerea discuțiilor între exprimările opiniilor se conferă fiecărei păreri o importanță egală. *Eficacitate*: metoda fulgerului ajută la formarea unei priviri de ansamblu asupra opiniilor membrilor grupului.

La *Realizarea sensului* este bine să se valorifice un șir de metode/tehnici ce facilitează *cunoașterea, înțelegera, aplicarea, analiza*.

5. Atunci când e nevoie de prezentat un material necunoscut pentru elevi, poate fi aplicată **metoda expunerii**. De fapt, această metodă este potrivită atunci când se constată lipsa sau insuficiența resurselor de informare, când elevii trebuie atenționați operativ despre materialele nou apărute (care nu figurează în listele bibliografice existente) sau cu referire la relațiile dintre aceste materiale noi și cele deja studiate. Pentru a activa elevii și a-i implica în activitate, pot fi practicate diverse tehnici specifice metodei expunerii:

- *Tehnica momentelor critice* vizează unele controverse științifice ce se referă la unele elemente de conținut ale expunerii. Este important ca profesorul să nu-și prezinte de la început punctul de vedere. El își va expune pe rând, cu obiectivitate, argumentele sau demonstrațiile ce se aduc în sprijinul punctelor de vedere controversate, lăsând timp auditoriului pentru a analiza informațiile și a găsi o soluție.
- *Tehnica opoziției* confruntă unele teorii, opinii, soluții, realizări tehnice separate prin mari intervale temporale sau spațiale. Tehnica este aplicată, îndeosebi, de cadrele didactice care sunt bine familiarizate cu evoluția concepțiilor sau teoriilor din domeniul de cunoaștere abordat. Punerea în opoziție a unor concepții dominante, grupate în anumite epoci, este un exemplu în acest sens.
- *Tehnica întrebărilor-problemă*. Denumirea tehnicii constituie și esența acesteia, nu întotdeauna este necesar să fie formulate răspunsuri – întrebările pot fi și retorice. Important este ca de fiecare dată după formularea unei întrebări-problemă să se facă o pauză. Momentul recomandabil pentru utilizarea tehnicii este la începutul expunerii.
- *Tehnica prezentării unor puncte de vedere personale*. În esență, tehnica presupune formularea și prezentarea unor puncte de vedere personale, originale, ce vizează unele elemente de conținut ale expunerii.
- *Tehnica inductivă* reprezintă utilizarea unor serii de exemple și argumente pentru a se asigura înțelegerea regulilor, conceptelor, legilor sau generalizărilor.
- *Tehnica deductivă* constă în enunțarea unei definiții. În baza ei, elevii furnizează exemple sau explicații privind modul în care conceptul, legea sau principiul se aplică în situații concrete.
- *Tehnica expunerii genetice*. Sunt prezentate multiple niveluri explicative la care s-a concretizat în timp o teorie, sau sunt descrise tehnici și/sau proceduri care au contribuit la creșterea graduală a eficienței unei anumite perspective metodologice.
- *Tehnica analogiilor* constă în utilizarea de analogii, pornind de la elemente bine cunoscute sau care sunt înțelese.
- *Tehnica demonstrării prin date statistice* se referă la utilizarea de date statistice structurate în tabele sau grafice pentru facilitarea înțelegerii unităților de conținut.
- *Tehnica demonstrării prin folosirea mijloacelor audio-vizuale* presupune utilizarea înregistrărilor video și audio, montajelor audio-vizuale complexe. Pe lângă efectul direct de facilitare a înțelegerii, care recurge din diversificarea modalităților de codificare a informației, există și efecte indirecte, care rezultă a) din posibilitățile crescute ale profesorului de a păstra contactul vizual cu auditoriul, de a înregistra semnalele care sugerează dificultăți de înțelegere sau de adaptare la ritmul expunerii, b) din câștigul de timp pentru explicații suplimentare.
- *Tehnica sublinierii verbale și gestuale* constituie utilizarea concomitentă a sublinierilor verbale și gestuale pentru a evidenția secvențe ale expunerii sau pentru a structura situația de învățare. Sublinierea verbală poate fi realizată prin accent, modificare a ritmului emisiei verbale, adaptarea volumului sau tonului vocii.

6. **Metoda discuției dirijate** reprezintă un ansamblu de tehnici de comunicare și interacțiune între profesor și elevi, care facilitează mobilizarea grupului în efectuarea unor analize, explorarea inițială sau aprofundarea unor teme, concepte sau probleme, prin abordarea unei secvențe prestabilite de teme de discuție. Valorificarea potențialului formativ al discuției dirijate este în corelație cu pregătirea judicioasă a acesteia, care se concretizează în parcurgerea unei serii de etape:

- *Stabilirea obiectivelor discuției*. La stabilirea obiectivelor, se va ține cont de elementele de cunoaștere, abilitățile sau, eventual, atitudinile care se doresc a fi valorificate, structurate, aplicate sau transferate.
- *Analiza subiectului* presupune stabilirea succesiunii etapelor logice necesare pentru realizarea obiectivelor.

- *Definitivarea succesiunii tematice.* La această etapă, se va stabili succesiunea temelor ce vor fi puse în discuție, de preferință, sub forma unui șir de întrebări. Numărul de teme, de elevi, în corelație cu implicarea participanților, va determina o estimare a intervalului de timp necesar pentru finalizarea discuției.
- *Elaborarea introducerii.* Funcționalitatea introducerii constă în a motiva elevii și a uniformiza capitalul de cunoaștere și a forma abilități cu care aceștia abordează discuția.
- *Asamblarea planului discuției.* La nivelul acestei etape, se redactează forma finală a planului discuției, care poate căpăta noi elemente față de cele sugerate la etapele 2 și 3, ținând cont de modul în care a fost elaborată introducerea.

Pentru a asigura eficacitatea acestei metode sunt recomandabile: dimensiuni optime ale grupului; o aranjare a elevilor care să permită stabilirea contactului vizual între colegii de discuție (așezarea în semicerc sau în cerc); să se pregătească din timp lista temelor cheie ale discuției; orientarea discuțiilor prin sintetizări și reformulări ale ideilor participanților; egalizarea participării și stimularea, respectiv controlul liderilor de discuții productivi sau contraproductivi, care se afirmă în cadrul grupului; returnarea unei întrebări formulate de un elev, chiar către acesta; furnizarea de către profesor a unui punct de vedere, în situația în care nu se poate ajunge, într-un interval de timp rezonabil, la o perspectivă cu care cea mai mare parte a membrilor să fie de acord.

7. **Metoda problematizării** presupune utilizarea unui complex de tehnici pentru obținerea rezultatelor de învățare prin formularea răspunsurilor consecutive la întrebări-problemă sau în rezolvarea de probleme sau de situații-problemă.

- *Întrebarea-problemă solicită*, de regulă, formularea unui răspuns în domeniul tematic al cauzalității – „De ce...?”.
- *Problema* presupune găsirea unei soluții de rezolvare a unei situații noi, pornind de la elemente de cunoaștere și abilități deja stăpânite – „Cum...?”.
- *Situația problemă* determină identificarea mijloacelor pentru găsirea soluțiilor, care pot fi multiple, fiecare având avantaje și dezavantaje, de exemplu „Care sunt soluțiile pentru...?” , „Cum pot fi aplicate elementele?”.

Tehnici caracteristice pentru metoda problematizării:

- *Tehnica solicitării inițiale* presupune ca stimulul utilizat pentru declanșarea învățării să fie caracterizat de: autenticitate – este important ca stimulul să fie asociat cu o nevoie reală resimțită de elevi sau să fie perceput ca o componentă reală a activității profesionale; complexitate – aceasta înseamnă că stimulul va avea o structură suficient de complexă pentru a nu avea o soluție evidentă sau deja prezentată ca atare în secvențe de instruire anterioare; conflictualitate – aceasta înseamnă că stimulul va fi caracterizat de contradicții între soluții și cunoștințele și abilitățile elevilor.
- *Tehnica grupării* reprezintă expunerea la situația de învățare a unor grupuri de 5-8 elevi, care vor fi invitați să coopereze pentru rezolvarea sarcinii.
- *Tehnica alocării timpului* se referă la gestionarea timpului disponibil, astfel încât să poată exista atât posibilitatea fizică a explorării tuturor dimensiunilor situației-stimul, a elementelor disponibile pentru facilitarea rezolvării problemei, a alternativelor de soluționare, cât și posibilitatea prezentării soluțiilor de către raportorii grupurilor și discutarea în cadru larg a acestora.
- *Tehnica moderării* se va concretiza în **întrebări și reformulări**.

Tipurile de întrebări pot fi:

- *Întrebări de clarificare a mesajului* – *Ce înțelegeți prin... ?, Când spuneți... ce aveți în vedere?*
- *Întrebări de elaborare* – *Ați putea să spuneți mai multe...?*
- *Întrebări care solicită argumente* – *Ce vă face să afirmați că...?, Care este dovada că...?*
- *Întrebări care solicită exemple* – *Puteți să-mi dați un exemplu... ?*
- *Întrebări de demonstrare* – *Cum ar fi indicat de procedat în această situație?*
- *Întrebări de clarificare a semnificațiilor* – *Ce concluzie trageți dvs. de aici?*

Reformulările pot fi:

- *Rezumatul reflexiv* – semnalizează atenția, înțelegerea aportului adus de membrii grupurilor, acceptarea contribuției și recompensarea acesteia.
- *Rezumatul de clarificare* – să vedem dacă am înțeles bine punctul dvs. de vedere...
- *Rezumatul tematic* – Ați început prin a vorbi despre... apoi ați trecut la... și, în sfârșit, v-ați referit la... Care dintre aceste aspecte credeți că ar trebui discutate mai întâi?

8. **Metoda/tehnica Fishboning** presupune implicarea elevilor în grupuri de câte 10-12 persoane ce vor soluționa o problemă. În fiecare grup, se pot aplica fișe speciale, apoi, după completarea cauzelor eșecului, se analizează și se introduc în matricea de bază. Elevii revizuiască fiecare cauză și iau decizii asupra acesteia. În final, profesorul elucidează fiecare cauză în parte, împreună se decide importanța cauzelor eșecului, folosindu-se o scală din 5 trepte (de la 1, cel mai important, spre 5 – cel mai puțin important), apoi se discută asupra diagramei și se elaborează concluzii.

9. **Analiza cauzelor și consecințelor** se aplică în baza unui tabel care conține: problema, cauzele, consecințele, dificultatea de a corecta problema și notarea stării critice prin 5 puncte. Această metodă dezvoltă capacitățile și abilitățile metacognitive de analiză, sinteză și realizare a pronosticului.

10. **Metoda cardurilor cu sarcini** se referă la exersarea elevilor în învățarea asociativă. Cardul poate fi pregătit variat. Spre exemplu: o subgrupă de elevi au rolul de experți și pregătesc cardurile, apoi le taie astfel ca sarcina și rezultatul să fie separate. Cealaltă subgrupă de elevi găsește sarcina și răspunsul potrivit, apoi se analizează și discută rezultatele. Elevii-experti sunt rugați să cerceteze/studieze tema/modulul de sine stătător, să selecteze sarcini interesante și să elaboreze răspunsurile într-un mod incomplet pentru ca ceilalți să reflecteze, să le dezvolte și să completeze răspunsurile.

11. **Diagrama cauzelor și a efectului.** Trasarea diagramei cauzelor și a efectului permite de a pune în evidență identificarea apariției unei probleme, a unui eveniment sau a unui rezultat. Diagramele sunt folosite de grup ca un proces creativ de generare și organizare a cauzelor majore (principale) și minore (secundare) ale unui efect. Regulile de organizare și etapele de realizare a diagramei cauzelor și a efectului sunt oferite în continuare.

- Se împarte grupul în echipe de lucru.
- Va fi notată problema identificată, rezultat al unei întâmplări sau al unui eveniment deosebit – *efectul*; fiecare grup va analiza câte un efect.
- Are loc dezbaterea în fiecare grup pentru a identifica cauzele care au contribuit la efectul discutat; cauzele se vor înregistra în caiete sau la tablă.
- Pe axa principală a diagramei se trece efectul, pe ramurile axei principale vor fi scrise cauzele majore (principale) ale efectului corespunzând celor 6 întrebări: *Când? Unde? Cine? De ce? Ce? Cum?* (s-a întâmplat); *cauzele minore* (secundare) ce decurg din cele principale vor fi trecute pe câte o ramură mai mică ce se deduce din cea a cauzei majore.
- Etapa examinării listei de cauze generate de fiecare grup.
- Evaluarea modului în care s-a făcut distincție între cauzele majore și cele minore și a plasării lor corecte în diagramă, cele majore pe ramurile principale, cele minore pe cele secundare, relaționând și/sau în funcție de acestea; evaluarea diagramelor fiecărui grup și discutarea lor.
- Stabilirea concluziilor și a importanței cauzelor majore.

12. **Explozia stelară.** Explozia stelară este o metodă ce facilitează participarea întregului colectiv, stimulează crearea de întrebări la întrebări. Se scrie ideea sau problema pe o foaie de hârtie și se înșiră cât mai multe întrebări care au legătură cu ea. Un bun punct de plecare îl constituie cele de tipul: *Ce? Cine? Unde? De ce? Când?* Lista de întrebări inițiale poate genera inopinat altele care, posibil, solicită o concentrare mai mare pentru a găsi răspuns la ele.

Etapele metodei: propunerea unei probleme; organizarea colectivului în grupuri preferențiale; munca în echipă pentru a elabora o listă cu mai multe întrebări și cât mai diverse; comunicarea rezultatelor muncii de grup; evidențierea celor mai interesante întrebări și aprecierea muncii în procesul de cooperare.

13. **Harta conceptuală** se practică pentru: a comunica sau a prezenta idei complexe; a explica modul în care noile cunoștințe se integrează în sistemul celor vechi într-un domeniu de studiu; a crea soluții alternative unei probleme date; a explica managementul cunoașterii; a analiza și a evalua rezultatele; a facilita înțelegerea și a accesibiliza cunoașterea; a ilustra modul de percepție, reprezentare și gândire a unei realități, a unor fapte sau lucruri; a reprezenta rețelele dintre concepte și a diagnostica lacunele și lipsa legăturilor dintre acestea.

Sunt 4 categorii mari de hărți conceptuale. Ele se disting prin forme diferite de reprezentare a informațiilor:

- *Hărți conceptuale cu forma „pânzei de păianjen”*: în centru se scrie un concept de bază, o temă unificatoare, de la care pleacă legăturile sub formă de raze către celelalte concepte secundare.
- *Harta conceptuală ierarhică*: prezintă informațiile în ordinea descrescătoare a importanței. Cea mai importantă se află în vârf. În funcție de gradul de generalitate, de modul cum decurge unul din celălalt și de alți factori, sunt aranjate celelalte concepte. Această aranjare în termenii unei clasificări, începând de la ceea ce este mai important și coborând prin divizări progresive către elementele secundare, se mai numește *hartă conceptuală sub formă de copac*.
- *Harta conceptuală lineară*: informațiile sunt prezentate într-o formă lineară.

14. **Controversa academică** presupune parcurgerea următoarelor etape:

- a) Profesorul pregătește subiecte de discuție în legătură cu care se pot exprima cel puțin două puncte de vedere diferite;
- b) Elevii sunt împărțiți în grupuri a câte patru;
- c) În cadrul grupurilor, fiecare pereche ia o poziție pe care trebuie să o justifice/să o argumenteze;
- d) Perechile fac liste de argumente plauzibile pentru poziția asumată;
- e) Perechile se despart temporar și se formează perechi noi, cu colegii care susțin același punct de vedere. Fiecare exprimă argumentele de pe lista făcută în perechea inițială;
- f) Elevii se întorc la partenerii inițiali și împreună formulează o afirmație a poziției lor, urmată de argumente care o susțin: „Susținem că, pentru că X, Y, Z...”;
- g) Fiecare pereche își prezintă poziția, iar celelalte perechi din cadrul grupului care ascultă iau notițe;
- h) Cele două perechi încep apoi o dezbatere;
- i) Opțional, perechilor din fiecare grup li se propune să-și schimbe pozițiile și să repete pașii 4-8;
- j) În final, elevii formulează poziția în legătură cu care pot ajunge la un consens, evocând cele mai relevante argumente, care au ieșit la lumină în timpul discuției anterioare;

15. **Investigația de grup** presupune parcurgerea următoarelor etape:

- a) Se alege o temă actuală. Înainte de a anunța tema, profesorul colectează materiale de referință suficiente pentru cercetare;
- b) Profesorul anunță tema și le oferă elevilor sursele pe care le pot folosi pentru cercetare;
- c) Grupul consultă aceste surse, formulează întrebări la care urmează să găsească răspuns și împarte tema în capitole de cercetare;
- d) Elevii se organizează în grupuri de cercetare și elaborează un plan al cercetării;
- e) Membrii fiecărui grup comunică personal rezultatele propriei investigații și se asigură că tema este examinată în totalitate;
- f) Grupurile pregătesc o prezentare. Membrii grupului au sarcina să determine aspectele cele mai importante, pe care le-au descoperit în cursul cercetărilor. Este important ca prezentarea să întrunească anumite cerințe, printre care: să fie activă și interesantă; să implice toți membrii grupului; să includă explicații succinte, susținute de scheme sau alte reprezentări grafice etc.
- g) Grupurile de elevi prezintă concluziile și discută despre modalitatea de conlucrare aplicată.

La etapa *Reflecție* pot fi valorificate tehnicile/metodele descrise mai jos:

16. **Cvintetul.** La finele orei, elevii vor sintetiza ceea ce au învățat prin intermediul cvintetului:

- 1) Tema – un subiect;
- 2) Descrierea temei – două adjective;
- 3) Acțiuni referitoare la temă – trei verbe la gerunziu.
- 4) Sentimente generate de temă – o expresie formată din patru cuvinte.
- 5) Un sinonim pentru temă – un alt subiect.

17. **Rezumă – lucrează în perechi – comunică.** Metoda solicită elevilor să reflecteze asupra informației prezentate mai devreme și să o rezume în două sau trei fraze. Ulterior, fiecare dintre ei, discută cu colegul rezumatul, identifică asemănările și deosebirile dintre rezumatele lor sau elaborează un rezumat comun. Această activitate poate fi desfășurată după discutarea unui subiect, după prezentarea unui nou conținut.

18. **Metoda ciorchinului** constă în exprimarea grafică a conexiunilor dintre idei, în realizarea unor asociații între acestea sau de a releva noi sensuri ale ideilor. Realizarea unui ciorchine presupune parcurgerea câtorva pași:

- se scrie o noțiune sau o propoziție-nucleu în centrul tablei sau al paginii, se notează toate cuvintele sau sintagmele aferente/asocierile cu nucleul scris anterior;
- se unesc ideile sau propozițiile găsite ulterior cu nucleul scris la început prin linii care exprimă grafic conexiunile dintre idei;
- se scriu toate ideile, pe care le avem la tema/problema propusă, până la expirarea timpului alocat acestui exercițiu sau până la epuizarea tuturor tezelor, care se corelează cu tema propusă.

Metoda vizată poate fi aplicată la începutul orei, generând un fundament teoretic pentru prezentarea ulterioară a noțiunilor științifice sau, la sfârșitul orei, ca o concluzie și o sinteză. În ultimul caz, elevii pot fi ghidați prin intermediul unor întrebări, pentru a grupa informațiile în baza unor criterii. Astfel, se structurează mai bine informația și se facilitează înțelegerea acesteia.

19. **Metoda cubului.** Se pregătește din timp un cub, pe fațetele căruia sunt scrise: *Describe; Compară; Asociază; Analizează; Aplică; Argumentează.* Se anunță tema/situația pusă în discuție. Se împarte grupul în șase microgrupuri, care examinează tema conform cerinței înscrise pe fața cubului alocată fiecărui grup: *Describe, Compară, Asociază, Analizează, Aplică, Argumentează.* Elevii, prin brainstorming, propun idei, le identifică pe cele inedite (novatoare) și le includ în tema respectivă, în paragrafe distincte. Fiecare grup prezintă concluziile trasate (materialul elaborat). Pe tablă, vor fi afișate toate concluziile celor șase grupuri, care se vor comenta, pentru ca, în final, să se propună formatul integrat.

20. **Graficul T. Algoritm de aplicare:**

- se formulează o problemă binară, o opțiune în procesul de analiză sau de rezolvare a problemei.
- se poate utiliza un tabel cu două coloane simetrice, rubrica din stânga va conține partea afirmativă a binomului: *da, bine, pro, forte, prioritate*, iar rubrica din dreapta – partea negativă a binomului: *nu, contra, puncte vulnerabile.*

Elevii cercetează problema și completează ambele aripi ale graficului, apoi examinează relația dintre argumente și contraargumente, bifând argumentul și contraargumentul – pereche. Se estimează ponderea unei aripi a graficului. Se formulează concluzia generală asupra problemei. Evaluarea produsului presupune marcarea argumentelor valide (mai ales dacă s-a solicitat un număr minim), analiza relațiilor constatate dintre argumente și contraargumente.

21. **S.W.O.T.** Este o tehnică de analiză a deciziilor luate, similară cu *Graficul T* în cadranele superioare, dar care conține, în plus, o ajustare a deciziei la situația/cazul concret, pentru elucidarea oportunităților și a temerilor în raport cu hotărârea adoptată. Așadar, tehnica *S.W.O.T.*, cuprinde 4 cadrane, în care se vor înscrie în procesul discuției argumentele:

<i>Punctele forte</i>	<i>Punctele slabe</i>
<i>Oportunitățile</i>	<i>Temerile sau dificultățile</i>

Completarea poate începe cu determinarea punctelor forte, după care urmează punctele slabe. Fiecare punct slab poate genera temeri sau poate constitui rezultatul unor dificultăți. Dificultățile sunt analizate, fiind propuse oportunități care ar contribui la mărirea numărului de puncte forte. Prin completarea cadranelor, se evaluează gradul de cunoaștere și înțelegere a subiectului, subordonat temei studiate.

Evaluarea *procesului* este asemănătoare cu orice alt tip de evaluare a activităților de grup. *Produsul* – cadranele completate – se apreciază în conformitate cu validitatea/corectitudinea enunțurilor înscrise și raportarea lor la subiectul enunțat. Dacă s-a specificat o limită de argumente (enunțuri), evaluarea vizează această cantitate și fiecare afirmație se examinează din unghiul corectitudinii științifice, al validității și al corespunderii cu subiectul abordat.

22. **Diagrama Venn** este o tehnică de organizare grafică a informației, rezultând din discutarea a două și mai multe concepte, noțiuni, idei, texte care au afinități și deosebiri. Se utilizează pentru introducerea în scheme proprii a conceptelor analizate, a sensurilor deduse etc. și pentru prezentarea grafică a informațiilor cunoscute. Fiecare concept/idee/noțiune este prezentat/ă printr-un cerc, iar aranjarea cercurilor în imagine, intersectarea sau suprapunerea lor reflectă tangența sau caracterul complementar al noțiunilor respective. Urmează un comentariu oral pentru reprezentarea grafică făcută.

Evaluarea prin această tehnică are în câmpul atenției două momente: a) cunoștințele propriu-zise sau cunoașterea surselor de informare, necesare pentru realizarea sarcinii; b) capacitatea de a analiza, de a califica o relație și de a structura un răspuns vizual, însoțit de comentarii verbale.

23. **Tehnica 3-2-1** este folosită pentru a aprecia rezultatele unei secvențe sau a unei activități, având valoare constatativă și de feedback. Denumirea se datorează faptului că elevii scriu individual sau în grupuri: 3 termeni (*concepte*) din ceea ce au învățat; 2 *idei* despre care ar dori să afle mai multe; o *capacitate*, o *pricepere* sau o *abilitate* pe care consideră ei înșiși că au dobândit-o în urma activităților în grupuri. Pașii care trebuie parcurși sunt: motivarea elevilor pentru activitățile ce vor fi întreprinse; comunicarea/elaborarea obiectivelor la începutul activității; desfășurarea activității propriu-zise; completarea fișei 3-2-1; analiza rezultatelor (cu fiecare în parte sau împreună cu toți); trasarea obiectivelor noi.

Atragem atenția că **metodele de formare a atitudinilor** diferă de cele aplicate pentru formarea cunoștințelor, capacităților/abilităților. În acest sens, R. Gagné și L. Briggs identifică două grupe de metode:

- 1) *Metode directe*, care vizează formarea atitudinilor în mod natural, fără un plan întocmit anterior:
 - *metoda răspunsurilor condiționate*, în conformitate cu care se poate forma o atitudine de apropiere/evitare în raport cu subiectul pus în discuție;
 - *metoda contingențelor de întărire*, ce constă în formularea enunțului dorit, după care, dacă activitatea este urmată de o recompensă, devine prototip sau model de acțiune/comportament.
- 2) *Metode indirecte*, care au la bază mecanismele învățării sociale, ale sugestiei bazate pe exemple, pe modele, pe strategia persuasiunii.

Este important ca în practica educațională să fie valorificate toate cele trei dimensiuni – *cognitivă*, *afectivă*, *intențională/comportamentală* – achiziționarea atitudinii fiind realizată inclusiv prin: *contactul direct cu obiectul, persoana; interacțiunea cu cei ce dețin o atitudine (observare și modelare); experiența socială asimilată în grupurile formale și informale; dezvoltarea cognitivă.*

Metoda exemplului/modelului este una dintre metodele de formare a atitudinilor recomandată. Or modelul poate deveni model de comportament pentru elevi în condiția în care:

- a) modelul dispune de o forță capabilă să impună respect;
- b) modelul dispune de o un sistem de *valori-nucleu* cu care elevul se poate identifica – situație de tipul *întărire prin substituire*.

Dacă mizăm pe formarea atitudinilor prin intermediul modelelor, urmează să respectăm logica:

- a) Prezentarea modelului, respectiv deducerea sistemului de valori.
- b) Descrierea comportamentului atitudinal și a valorilor ce urmează a fi promovate.
- c) Demonstrarea de către model/profesor a avantajelor asimilării comportamentului vizat.

Pentru formarea atitudinilor, sunt eficiente: *argumentarea, contraargumentarea, convingerea.*

- **Argumentarea** poate fi combinată cu tehnici de tipul: explicația, analogia, inducția, deducția, ipoteza, dilema, paradoxul, asocierea, opoziția, schemele discursive (de tipul *situație-soluții-respingere a obiecțiilor – avantajul soluțiilor propuse*); schemele dialectice (sub formă de *teză-antiteză-sinteză*); schemele alternative (apelul la teza adversă; respingerea tezei adverse; criticarea tezei adverse; argumente în favoarea propriei teze).

O tehnică eficientă de argumentare, spre exemplu, este tehnica AIDA (A – *Atrag atenția*; T – *Trezesc interesul*; D – *Demonstrez că înțeleg ce se propune*; D – *Manifest dorința*; A – *Mă antrenez în acțiune*).

- **Contrargumentarea** poate fi combinată cu tehnici de tipul:
 - contestarea valorii analogiilor (se demonstrează că nu are valoare compararea, iar analogia nu este justificată);
 - contestarea autorității invocate (se demonstrează că modelul/personalitatea nu are prestigiul declarat sau că există personalități ce promovează opinii contrare);
 - demonstrarea invalidității argumentelor *cauză-efect* (se demonstrează că nu există un raport causal sau că elementul *cauză* nu este singurul);
 - sugerarea contradicției (demonstrarea incompatibilității între argumentele invocate);
 - redefinirea, redescrierea (se invocă mai multe definiții, proprietăți pentru a demonstra că ideea este discutabilă);
 - destrămarea dilemei (se demonstrează că există și alte argumente pentru alte soluții).

Jocul de rol, de asemenea, este potrivit pentru formarea atitudinilor.

Scopul acestuia constă în:

- conștientizarea de către elevi a multiplelor perspective, valori, stiluri de comunicare și norme de conduită și învățarea modalității de a le face față;
- scoaterea în evidență a variatelor opțiuni pentru rezolvarea unor situații de interrelaționare dificile.

Elementele unei interpretări de rol:

- situație relevantă și realistă;
- un scop clar formulat;
- un element neprevăzut, integrat în conceperea situației: de exemplu, distribuirea de roluri diferite, care conțin informații contradictorii;
- informații generale clare, instrucțiuni clare pentru fiecare participant;
- un interval de timp bine stabilit;
- sarcini formulate pentru observatori.

Algoritm de aplicare: Se demonstrează un algoritm sau o idee prin implicarea elevilor în interpretarea rolurilor care sunt puse în discuție. Elevii „interpretează” situația ca o demonstrație.

Avantajele jocului de rol:

- Asigură înțelegerea/cunoașterea tiparelor comportamentale.
- Este o tehnică adecvată pentru a descrie și a soluționa situații delicate și conflictuale.
- Este o modalitate eficientă de schimbare a atitudinilor.

Limitări:

- Necesită mult timp.
- Este nevoie de un profesor competent și experimentat în dirijarea scenariului jocului.

Metoda socratică constă într-o succesiune de întrebări formulate de profesor, în alternanță cu răspunsurile elevilor. Este o metodă de tip „întrebare – răspuns”. Se pot formula:

- *Întrebări care atrag atenția asupra cunoștințelor/reamintire:* pentru ca elevii să vorbească despre ceea ce deja știu, ceea ce au perceput sau au experimentat deja. Unele dintre abilitățile de gândire sunt: recunoașterea, definirea, identificarea, aducerea aminte. Cuvintele-cheie care marchează aceste întrebări sunt: *Ce? Cine? Când? Unde? Identificați... Definiți...*
- *Întrebări care testează înțelegerea (înțelegere).* Abilitățile de gândire solicitate sunt: reformulare, comparație, explicație, interpretare, descriere, ilustrare, asociere, diferențiere. Întrebările se caracterizează prin fraze cum ar fi: *Ce se înțelege prin...? Care este diferența? Care este ideea principală? Descrieți... Explicați...* Deci, se solicită descoperirea conexiunilor dintre fapte, idei, definiții, valori.
- *Întrebări care solicită aplicații (rezolvare).* Abilitățile de gândire sunt: rezolvare de probleme, exemplificări, clasificări, selectare, transfer, aplicare, formulare de ipoteze, relatare. Întrebările sunt deseori caracterizate prin fraze similare acestora: *Pe cine ați alege? Ce s-ar întâmpla dacă? Ce ați...? Dacă... cum? Ce fel de exemple...?* Observăm că se solicită demonstrarea înțelegerii sensului practic; se oferă oportunitatea de a rezolva probleme de logică sau raționamente întâlnite în procesul de comunicare.
- *Întrebări care încurajează analiza (a face raționamente).* Abilitățile de gândire sunt: analiză, determinarea dovezilor/evidențelor, elaborarea concluziilor, raționare logică/critică, ordonare. Întrebările sunt caracterizate prin fraze specifice: *De ce? Dar dacă? Care a fost scopul? Este un fapt că...? Putem să ne asumăm faptul...?* Observăm că se solicită capacitatea de a demonstra relațiile dintre componentele individuale.
- *Întrebări care invită la sinteză (creație).* Abilitățile de gândire sunt: combinare, integrare, anticipare, proiectare, dezvoltare, îmbunătățire, reflecție, presupozitie. Întrebările se caracterizează prin fraze ca: *Cum am putea? Cum...? Credeți că...?*
- *Întrebări care promovează evaluarea (judecata).* Abilitățile de gândire sunt: rezumare, judecare, apărare, evaluare, argumentare, raționare, apreciere, critică, selectare, deducere, decideră asupra priorităților. Întrebările se formulează în baza anumitor fraze, printre care: *Sunteți de acord că...? Ar fi mai bine dacă...? Care este opinia dumneavoastră? Cum este mai bine?*

REȚIN!

Competența se manifestă în acțiune și se materializează/demonstrează în/prin produse ale învățării. În cazul învățării conștiente și active, în special al învățării la distanță, crește valoarea lucrului individual, care se materializează în produsele învățării, ce urmează a fi evaluate și apreciate conform unor criterii distincte:

<i>Produse pentru elaborare în cadrul lucrului individual</i>	<i>Criterii de elaborare și evaluare a produselor</i>
<i>Harta noțională</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Punerea în evidență a subiectului general. – Elaborarea corectă a tabelului (schemei), de la noțiunile de bază spre cele specifice domeniului. – Organizarea corectă a informației despre subiectul solicitat. – Corectitudinea logică a formulărilor. – Corectitudinea lingvistică a formulărilor. – Originalitatea expunerii noțiunilor subiectului propus.
<i>Exercițiul rezolvat</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Corectitudinea formulării ipotezelor. – Corectitudinea raționamentelor.

	<ul style="list-style-type: none"> – Corectitudinea testării ipotezelor. – Corectitudinea strategiei rezolutive. – Corectitudinea rezultatelor. – Modul de prezentare a rezultatelor. – Modul de interpretare a rezultatelor.
<i>Exercițiul de calculare a indicatorilor rezolvat</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Înțelegerea enunțului. – Corectitudinea formulării ipotezelor. – Indicarea corectă a formulelor de calcul. – Corectitudinea rezolvării. – Corectitudinea rezultatelor. – Modul de prezentare a rezultatelor. – Modul de interpretare a rezultatelor.
<i>Problema rezolvată</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Înțelegerea problemei. – Documentarea în vederea identificării informațiilor necesare în rezolvarea problemei. – Formularea și testarea ipotezelor. – Stabilirea strategiei rezolutive. – Prezentarea și interpretarea rezultatelor.
<i>Demonstrația</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Corectitudinea ipotezei. – Corectitudinea concluziei. – Corectitudinea metodei de demonstrație. – Originalitatea metodei de demonstrație. – Corectitudinea raționamentelor. – Calitatea prezentării textuale și grafice.
<i>Argumentarea scrisă</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Corespunderea formulărilor temei. – Selectarea și structurarea logică a argumentelor în corespundere cu tezele puse în discuție. – Apelarea la propria experiență în argumentarea tezelor discutate.
<i>Argumentarea orală</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Corespunderea formulărilor temei. – Selectarea și structurarea logică a argumentelor în corespundere cu tezele puse în discuție. – Apelarea la propria experiență în argumentarea tezelor discutate. – Utilizarea unui limbaj adecvat și bogat, respectarea normelor literare. – Utilizarea corectă și adecvată a mijloacelor orale de exprimare (intonația, gesturile, vocabularul etc.).
<i>Planul de idei</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Calitatea și relevanța. – Perspectiva implementării. – Corelarea planului cu realitatea și parametrii tehnici ai mijloacelor informaționale disponibile. – Nivelul de detaliere a planului. – Originalitatea planului.
<i>Fișele de lucru</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Corectitudinea și rigoarea formulării răspunsurilor. – Selectarea și structurarea logică a argumentelor. – Utilizarea limbajului. – Rezolvarea corectă a sarcinilor fișei. – Complexitatea formulării concluziilor.
<i>Proiectul elaborat</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Validitatea proiectului – gradul în care acesta acoperă unitar și coerent, logic și argumentat tema propusă. – Completitudinea proiectului – felul în care au fost evidențiate conexiunile și perspectivele interdisciplinare ale temei, competențele și abilitățile de ordin teoretic și practic și maniera în care acestea servesc conținutului științific.

	<ul style="list-style-type: none"> – Elaborarea și structura proiectului – acuratețea, rigoarea și coerența demersului științific, logica și argumentarea ideilor, corectitudinea concluziilor. – Calitatea materialului folosit în realizarea proiectului, bogăția și varietatea surselor de informare, relevanța și actualitatea acestora, semnificația datelor colectate ș.a. – Creativitatea – gradul de noutate, pe care-l aduce proiectul în abordarea temei sau în soluționarea problemei.
<i>Referatul</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Corespunderea referatului temei. – Profunzimea și completitudinea dezvoltării temei. – Adecvarea la conținutul surselor primare. – Coerența și logica expunerii. – Utilizarea dovezilor din sursele consultate. – Gradul de originalitate și de noutate. – Nivelul de erudiție. – Modul de structurare a lucrării. – Justificarea ipotezei referitoare la tema referatului. – Analiza în detaliu a fiecărei surse de documentare.
<i>Rezumatul oral</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Expunerea tematicii lucrării în cauză. – Utilizarea formulărilor proprii, fără a distorsiona mesajul lucrării supuse rezumării. – Expunerea orală concisă, structurată logic. – Folosirea unui limbaj bogat, adecvat tematicii lucrării în cauză. – Respectarea coeficientului de reducere a textului:1/3 din textul inițial.
<i>Rezumatul scris</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Expunerea tematicii lucrării în cauză. – Utilizarea formulărilor proprii, fără a distorsiona mesajul lucrării supuse rezumării. – Textul rezumatului este concis și structurat logic. – Folosirea unui limbaj bogat, adecvat tematicii lucrării în cauză. – Fidelitatea reproducerii esențialului. – Coerența textului. – Progresia logică: înlănțuirea ideilor, prezentarea argumentelor clar și evident. – Angajamentul autorului, atitudine critică corect evaluată și transpusă. – Respectarea modalităților de enunțare a textului sursă. – Respectarea coeficientului de reducere a textului:1/4 din textul inițial. – Textul formatat citeț, lizibil; plasarea clară în pagină.
<i>Lucrul de caz</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Corectitudinea interpretării lucrului de caz propus. – Calitatea soluțiilor, a ipotezelor propuse și argumentarea acestora. – Corespunderea soluțiilor, a ipotezelor propuse pentru rezolvarea adecvată a cazului analizat. – Utilizarea adecvată a terminologiei. – Rezolvarea corectă a problemei, asociate lucrului analizat de caz. – Punerea în evidență a subiectului, a problematicii și formularea clară a acesteia. – Completitudinea informației și coerența între subiect și documentele studiate. – Exactitudinea rezultatelor și rigoarea probelor. – Capacitatea de analiză și de sinteză a documentelor, adaptarea conținutului. – Originalitatea lucrului, a formulării și a realizării. – Aprecierea critică, judecată personală a elevului.

<i>Investigația</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Definirea și înțelegerea problemei investigate. - Utilizarea diverselor procedee pentru obținerea datelor necesare. - Colectarea și organizarea datelor obținute. - Formularea și verificarea ipotezei cu privire la problemă. - Alegerea și descrierea metodelor folosite pentru investigație. - Prezentarea metodelor de cercetare în ordinea în care au fost utilizate. - Comentariul comparativ al surselor de documentare. - Descrierea observațiilor. - Realizarea de desene, grafice, diagrame, tabele. - Selectarea și valorificarea surselor bibliografice. - Rezumarea celor constatate într-o concluzie exprimată succint, raportată la ipoteza inițială.
<i>Matricea de asociere</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Corespunderea matricei cu cerința formulată. - Corectitudinea asocierilor realizate. - Corectitudinea terminologiei utilizate. - Corectitudinea formulelor, graficelor, proprietăților și a evenimentelor incluse în matrice. - Completarea corectă a casetelor matricei. - Validitatea matricei-gradul în care aceasta acoperă unitar și coerent, logic și argumentat tema propusă.
<i>Eseul structurat</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Completitudinea interpretării informațiilor prin prisma problemei vizate în eseu. - Claritatea (mesajul bine conturat în jurul unei idei pentru care există dovezi verificabile, fără formulări ambigue). - Argumentarea (ideile, teoriile sunt susținute de argumente din bibliografie). - Coerența logică (ideile au legătură unele cu altele, decurg unele din altele). - Interacțiunea cu materialul bibliografic (sursele bibliografice sunt citate corespunzător, argumentele aduse sunt susținute prin prezentarea diferitelor cercetări). - Originalitatea, creativitatea. - Aspectul general al eseului (respectarea normelor stilistice și gramaticale, aranjarea în pagină). - Centrarea bibliografiei eseului pe cel puțin 3-4 titluri reprezentative din literatura de specialitate.
<i>Eseul nestructurat</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Completitudinea interpretării informațiilor prin prisma problemei vizate în eseu. - Claritatea (mesajul bine conturat în jurul unei idei pentru care exista dovezi verificabile, fără formulări ambigue). - Argumentarea (ideile, teoriile sunt susținute de argumente din bibliografie). - Coerență logică (ideile au legătură unele cu altele, decurg unele din altele). - Originalitatea, creativitatea. - Aspectul general al eseului (respectarea normelor stilistice și gramaticale, aranjarea în pagină).
<i>Măsurări, investigații</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Corectitudinea. - Completitudinea. - Relevanța. - Veridicitatea.

În baza modelului de mai sus, elaborați un produs al învățării, specific disciplinei predate, și deduceți criteriile de evaluare a acestuia.

3.2. SPORIREA PERFORMANȚELOR ELEVILOR PRIN EVALUARE ȘI FEEDBACK

i MĂ INFORMEZ

Elementul integrant al procesului de învățământ, ce relevă rezultatul, calitatea și progresul înregistrat de elevi în termeni de competențe, îl constituie **evaluarea**. Un proces integru de evaluare solicită organizarea activităților de evaluare *inițială, formativă, sumativă/finală*:

- *Evaluarea inițială* este realizată la începutul studierii disciplinei de învățământ/la început de semestru/modul și are funcții *diagnostice și prognostice*, de construire a designului formării competențelor prin raportare la nivelul de pregătire al elevului.
- *Evaluarea formativă* se realizează pe tot parcursul unui demers de formare a competențelor, este frecventă sub aspect temporal și are ca finalitate remedierea lacunelor în procesul de formare. Acest tip de evaluare informează elevul și profesorul despre gradul de atingere a obiectivelor, ajutându-i să determine mai bine achizițiile necesare pentru a aborda sarcina următoare, într-un ansamblu secvențial; asigură o reglare a procesului de formare; este continuă, analitică, centrată mai mult pe cel ce învață, decât pe produsul finit.
- *Evaluarea sumativă* se realizează la finele unui modul/semestru; *Evaluarea finală* sau de bilanț este realizată la încheierea disciplinei de studiu; la finalizarea programului de învățământ etc.

! RECOMANDĂM!

Orice activitate evaluativă trebuie să se desfășoare în baza *hărții tehnologice*, care va concretiza:

- contingentul care va fi evaluat;
- tipul evaluării—inițială (prognostică), curentă (formativă), finală (sumativă);
- obiectivele evaluării (corelate cu unitățile de competență, competențele specifice și competențele-cheie);
- tehnologiile de evaluare (forme, metode, tehnici, procedee, mijloace etc.);
- timpul rezervat fiecărei activități de evaluare;
- spațiul (locul) în care se va realiza evaluarea;
- monitorizarea activității evaluative;
- baza de date (teste, probe, lucrări practice/de laborator, proiecte etc.);
- reflexia (compararea rezultatelor învățării cu obiectivele preconizate);
- concluzii (diagnoza și prognoza);
- decizii.

Evaluarea curentă (numită și formativă) va releva gradul de realizare a obiectivelor din cadrul lecțiilor și a ciclurilor de lecții. Evaluarea rezultatelor învățării obținute de către elevi se realizează atât prin evaluări curente (notă curentă, test, studiu de caz, portofoliu, eseu, raport, referat etc.), precum și prin evaluări finale/sumative.

Principalele *metode alternative sau complementare de evaluare* al căror potențial formativ susține individualizarea procesului educațional prin sprijinul elevilor sunt: *portofoliul; hărțile conceptuale; proiectul; studiul de caz; observarea sistematică a activității și a comportamentului elevului; fișa pentru activitatea personală a elevului; investigația etc.* Aceste metode de evaluare fac apel la creativitatea elevului, la gândirea divergentă, generalizări sau la activitatea în echipă, antrenând capacități intelectuale, cu un caracter interdisciplinar, ce permit profesorului să analizeze direct activitatea elevului, să evalueze procesul prin care se ajunge la anumite rezultate și nu doar la rezultatele/produsele finale.

REȚIN!

O tehnică eficientă de **evaluare inițială** este *interviul*, care urmărește *identificarea nivelului de pregătire/nevoile de formare ale elevilor, a modului de gândire; a nivelului de înțelegere; a abilităților de a face conexiuni între fenomene și procese, de comunicare și de aplicare a conceptelor studiate.*

Algoritmul de realizare a interviului:

- Se identifică scopul evaluării. În funcție de obiectivele evaluării, sunt formulate întrebările sau sarcina care va fi înaintată elevilor;
- Se estimează timpul aproximativ de discuție cu un elev;
- Se desfășoară interviul propriu-zis;
- Se completează un raport de analiză a situației și se discută cu elevul.

Variațiuni și reguli:

- Interviul poate fi structurat (întrebările sunt pregătite din timp) sau nestructurat (întrebările sunt formulate în funcție de răspunsul elevilor).
- Elevul poate să realizeze o sarcină și să explice sau să argumenteze fiecare pas (modalitatea este utilă cu elevii care au dificultăți).
- Interviul poate fi înregistrat audio, video, poate fi monitorizat cu ajutorul rubricilor sau pot fi luate notițe.
- Se va acorda timp suficient pentru formularea răspunsurilor bine gândite.
- Se vor evita întrebările ce sugerează răspunsul.
- Vor fi rugați elevii să descrie propriul proces de gândire în timpul rezolvării problemelor.

Printre metodele și tehnicile de **evaluare formativă** se înscriu următoarele:

- **Acvariul** – o tehnică aplicabilă în demersul educațional la diferite etape și cu diverse obiective. Grupul se împarte în 2 subgrupe. O parte dintre elevi realizează o sarcină, fiind urmăriți – asemeni *peștilor din acvariu* – de ceilalți elevi. Cei din *acvariu* trebuie să fie într-un număr rezonabil (4-6 persoane), să aibă condiții adecvate pentru a îndeplini o sarcină concretă, cum ar fi să producă ceva sau să discute o problemă, într-o secvență de timp limitată, iar cei din exterior, *observatorii*, trebuie să fie instruiți să urmărească: întreg grupul sau o persoană anume din grup; comportamentul în ansamblu sau anumite aspecte ale comportamentului, modul de comunicare, calitatea intervențiilor verbale, profunzimea abordării problemei etc.
- **Interviul în trei trepte** este o tehnică de evaluare reciprocă, în cadrul căreia partenerii se interviează în legătură cu un anumit subiect sau despre un text. Acesta poate fi stabilit din timp, elevii pregătindu-se pentru discuție, sau poate fi prezentat ad-hoc.

A. Se poate aplica pentru evaluarea formativă:

- Se acordă 10-15 minute pentru lectura textului și formularea independentă a întrebărilor.
- Elevii sunt distribuiți în echipe de câte 3 persoane; se numără de la 1 la 3 (sau de la A la C) și fiecare își urmărește schimbarea de rol, conform numărului. Timpul necesar: 5-7 minute pentru un dialog, ceea ce constituie 15-21 de minute pentru o tură.
- În timpul interviului (unul întreabă, altul răspunde), al treilea membru al echipei îndeplinește funcția de secretar și înregistrează toate informațiile. Prin rotație, fiecare dintre participanți este și reporter/profesor, și secretar, și respondent/elev.

La primul pas, elevul A (reporterul) îl interviează pe elevul B (respondentul), iar C (secretarul) înregistrează în scris întrebările formulate:

- a) Timpul pentru un interviu este limitat (5-7 minute).
- b) La expirarea timpului, A va fi secretar, B va intervieva, iar C va răspunde la întrebări.
- c) În a treia treaptă a interviului, A răspunde la întrebări, B este secretar, iar C pune întrebări.
- d) La sfârșit, este bine să se discute în plen cele mai interesante întrebări din 3 interviuri ale unei echipe sau să se facă o generalizare a celor învățate.

B. Activitatea respectivă poate deveni suport pentru o evaluare sumativă, solicitându-se la încheiere un rezumat al textului, o prezentare a problemei sau un eseu argumentativ pentru una dintre întrebările-cheie ale subiectului abordat.

- *Comerțul cu o problemă* – o altă tehnică de evaluare formativă, care se poate aplica:
 - a) *pentru evaluarea formativă*:
 - Elevii formează perechi și identifică în textul dat 4-5 probleme importante.
 - Perechile formează grupuri de 4 persoane și discută problemele esențiale, mai ales în scopul soluționării incertitudinilor și a semnelor de întrebare.
 - Fiecare pereche alege câteva întrebări sau probleme, pe care cealaltă pereche trebuie să le soluționeze.
 - Perechile își adresează întrebări una alteia și își analizează răspunsurile.
 - Profesorul monitorizează o discuție în plen: o singură problemă din partea unui grup de 4 persoane și un singur răspuns din partea altui grup de 4 persoane, astfel ca fiecare grup să prezinte o întrebare și un răspuns, fără a le repeta.
 - b) *Pentru evaluarea sumativă*, activitatea se poate încheia prin:
 - Elaborarea individuală a unui rezumat asupra celor învățate.
 - Evaluarea reciprocă în baza unei grile.
 - Desfășurarea unei activități de evaluare normativă, probă scrisă sau test în baza textului dat.
- *Ghidul pentru învățare* – constă în confruntarea unui șir de întrebări, elaborate anterior, cu textul care conține răspunsul la aceste întrebări. Se va aplica pentru evaluarea formativă, însă rezultatele pot fi verificate și printr-o probă finală:
 - Profesorul recomandă un text informativ pentru lectură independentă și pregătește un set de întrebări pentru conținutul acestuia.
 - Setul de întrebări va cuprinde diverse formule interogative, într-o ordine arbitrară. Se recomandă ca întrebările să-1 provoace pe elev să gândească, să analizeze și să sintetizeze, nu doar să găsească răspunsul.
 - Elevul caută independent răspuns la întrebări, utilizând textul recomandat.
 - Ulterior, se va face o interogare frontală, se va lansa o discuție sau se va aplica o formă de evaluare reciprocă.
- *Știu – Vreau să știu – Învăț* se aplică, în special, pentru *evaluarea formativă*:
 - Profesorul anunță subiectul sau problema care va fi studiată.
 - Profesorul va monitoriza completarea tabelului central, iar fiecare elev își va completa în caiet propriul tabel.
 - Elevii lucrează în perechi și discută timp de 4-5 minute *ce știu* sau *cred că știu* în legătură cu subiectul enunțat.
 - Cât se desfășoară discuția, profesorul schițează tabelul *Știu – Vreau să știu – Învăț*.
 - Fiecare pereche își împărtășește ideile (*ce cred că știu*), iar profesorul completează tabelul, având dreptul să înscrie informația, categorisind-o pe parcurs.
 - Momentele asupra cărora elevii nu au o viziune clară, de care nu sunt siguri, vor fi înscrise în coloana a doua.
 - Se citește materialul și se caută răspuns la întrebările din coloana a doua.
 - Profesorul solicită elevilor să-și enunțe răspunsurile la întrebările din coloana *Vreau să știu* și le înscrie în coloana *Învăț*.
- *S.W.O.T.* este o tehnică de analiză a deciziilor luate. Pentru aplicarea tehnicii *S.W.O.T.*, se desenează 4 cadrane, în care se vor înscrie, în procesul discuției, argumentele. Completarea poate începe cu determinarea punctelor forte, după care urmează punctele slabe. Fiecare punct slab poate genera temeri sau poate să constituie rezultatul unor dificultăți. Dificultățile sunt analizate, fiind propuse oportunități care ar contribui la mărirea numărului de puncte forte. Prin completarea cadranelor, se evaluează gradul de cunoaștere și înțelegere a subiectului, subordonat temei studiate. Evaluarea *procesului* este asemănătoare cu orice altă evaluare a activităților de grup. *Produsul* (cadranele completate) se apreciază în conformitate cu validitatea/corectitudinea enunțurilor înscrise și raportarea lor la subiectul enunțat. Dacă s-a specificat o limită de argumente (enunțuri), evaluarea pornește de la această cantitate și fiecare afirmație se

examinează conform corectitudinii științifice, al validității și al corespunderii cu subiectul pus în discuție.

- *Studiul de caz* reprezintă o metodă de confruntare directă a participanților cu o situație reală autentică, luată drept exemplu tipic, reprezentativ pentru un set de situații și evenimente problematice. Resursele necesare pentru aplicarea acestei metode pot fi situații autentice și surse informaționale necesare rezolvării cazului. Pentru ca o situație să corespundă *studiului de caz*, ea trebuie să satisfacă următoarele condiții: să fie autentică și semnificativă în raport cu obiectivele stabilite; să aibă valoare formativă; să aibă un caracter incitant, motivând participanții la soluționarea lui, corespunzând pregătirii și intereselor acestora; să solicite participarea activă a tuturor elevilor în obținerea de soluții. În aplicarea metodei *studiului de caz*, se parcurg șase etape:

Etapa 1. Prezentarea cadrului general, în care s-a produs evenimentul, și a cazului respectiv. Profesorul va alege un „caz” semnificativ, care să evidențieze aspectele valabile. Cazul va fi prelucrat și experimentat mai întâi pe un grup restrâns, apoi va fi propus participanților spre analiză. Prezentarea trebuie să fie clară, precisă și completă.

Etapa 2. Sesizarea detaliilor cazului concomitent cu înțelegerea necesității rezolvării lui de către participanți. La această etapă are loc stabilirea aspectelor neclare, se pun întrebări de lămurire, se solicită informații suplimentare referitoare la modul de soluționare a cazului.

Etapa 3. Studiul individual al cazului propus. Participanții se documentează, găsesc și notează soluții.

Etapa 4. Dezbateră în grup a modurilor de soluționare a cazului. Se analizează variantele fie mai întâi în grupuri mici (5-6 membri) și apoi în plen, fie direct în plen. Fiecare elev/grup își expune varianta, rezultatele obținute fiind comparate și analizate critic printr-o dezbateră liberă, moderată de profesor (variantele pot fi ierarhizate).

Etapa 5. Formularea concluziilor optime pe baza luării unor decizii unanime.

Etapa 6. Evaluarea modului de rezolvare a situației-caz și evaluarea grupului de elevi, analizându-se gradul de participare. În evaluare, se ține cont de criteriile: puterea de convingere a argumentelor și dovezilor care susțin soluția propusă; caracterul practic al soluției propuse; dovezi care să arate că membrii grupului au reflectat și au evaluat propria soluție. Totodată, se fac predicții asupra importanței reținerii modalităților de soluționare în vederea aplicării lor la situații similare. Rolul profesorului este de incitator și de provocator al demersurilor de rezolvare a cazului. Cu abilitate și discreție, el trebuie să aplaneze eventualele conflicte și să manifeste răbdare față de dificultățile participanților în soluționarea cazului, punând accent pe participarea activă și eficientă, individuală și de grup.

- Un alt instrument de **evaluare sumativă** frecvent utilizat este *portofoliul*. Metoda *Portofoliul* presupune stocarea sistemică, funcțională, progresivă și constructivă a unui șir tematic de materiale elaborate de către elev. Obiectivul urmărit prin aplicarea tehnicii date de evaluare este axat pe calitatea realizării sarcinilor, pe documentarea asupra unor subiecte etc. Proiectarea, structura și componența unui portofoliu trebuie să fie în concordanță cu competențele specifice ce urmează a fi evaluate. Deci, structura, elementele componente obligatorii și criteriile de evaluare se subordonează competențelor specifice prevăzute în curriculum. Evaluarea *portofoliului* începe, de obicei, prin explicarea de către profesor a obiectivelor și finalităților vizate. Se convine asupra produselor pe care trebuie să le conțină portofoliul și care să dovedească îndeplinirea obiectivelor. Evaluarea portofoliului este îmbinată cu autoevaluarea și evaluarea reciprocă. Elementele constitutive ale portofoliului sunt evaluate separat pe baza criteriilor comunicate în prealabil:

- Validitatea (adecvarea la cerința, modul de concepere).
- Completitudinea/finalizarea.
- Elaborarea și structura (acuratețea, rigoarea, logica, coerența etc.).
- Calitatea materialului utilizat.
- Creativitatea, originalitatea.
- Redactarea (respectarea convențiilor, capacitatea de sinteză).
- Corectitudinea limbii utilizate (exprimare, ortografie, punctuație etc.).

Mai pot fi luate în considerare: motivația/lipsa de motivație pentru activitate; progresul sau regresul înregistrat în dobândirea competențelor generale și specifice; raportul efort – rezultate etc.

- *Observarea comportamentului* este o metodă ce însoțește și se asociază cu toate celelalte, fie ele tradiționale sau alternative. Aceasta oferă profesorului posibilitatea de a dobândi informații despre elev în diverse ipostaze și în condiții firești, naturale de manifestare. Metoda permite urmărirea intenționată și înregistrarea exactă a diferitelor manifestări comportamentale ale elevului, precum și contextul situațional al comportamentului. Această metodă, derulată în timp, prezintă anumite faze, pentru care este necesar un plan de desfășurare, cu rol pregătitor, dar și de control. Pentru realizarea observării, parcurgem următoarele etape:
 - *Pregătirea* procesului care presupune: lansarea unei/unor ipoteze; precizarea obiectivului/scopului urmărit; pregătirea instrumentelor și materialelor necesare.
 - *Observarea* propriu-zisă, care presupune: observări repetate și confirmări pe alte căi/modalități de constatare; menținerea discreției.
 - *Prelucrarea și interpretarea* datelor: stabilirea elementelor esențiale; stabilirea raporturilor, a relațiilor cauzale; desprinderea generalului, a concluziilor.
- *Proiectul* presupune o activitate de evaluare mai amplă, care începe în clasă, prin definirea și înțelegerea sarcinii de lucru, eventual prin începerea rezolvării acesteia, se continuă individual, pe parcursul a câtorva zile, timp în care elevul are consultări permanente cu profesorul, și se încheie tot în sala de clasă, prin prezentarea în fața colegilor a unui raport asupra rezultatelor obținute și, dacă este cazul, a produsului realizat.

Etapele realizării unui proiect: alegerea temei; planificarea activității; cercetarea propriu-zisă; realizarea materialelor; prezentarea rezultatelor cercetării și/sau a materialelor create; evaluarea: cercetării de ansamblu; modului de lucru; produsului realizat.

Structura recomandată a unui proiect:

- Pagina de titlu, pe care, de obicei, se consemnează date sintetice de identificare: tema proiectului, numele autorului, perioada în care s-a elaborat proiectul.
- Cuprinsul proiectului care prezintă titlul, capitolele, subcapitolele.
- Introducerea, prezentarea cadrului conceptual.
- Dezvoltarea elementelor de conținut.
- Concluziile care sintetizează elementele de referință desprinse în urma studiului temei respective, sugestii, propuneri.
- Bibliografia.
- Anexe.

Evaluarea trebuie să se bazeze pe (a) produsele propuse pentru a fi elaborate și (b) pe procesele ce urmează a fi dezvoltate. Pentru evaluarea produselor învățării, este necesar a specifica clar criteriile de evaluare.

Produse	Criterii de evaluare a produselor
<i>Exercițiul rezolvat</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Înțelegerea enunțului exercițiului. • Corectitudinea formulării ipotezelor. • Corectitudinea raționamentelor. • Corectitudinea testării ipotezelor. • Corectitudinea strategiei rezolutive. • Corectitudinea rezultatelor. • Modul de prezentare și interpretare a rezultatelor.

<i>Problema rezolvată</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Înțelegerea problemei. • Documentarea în vederea identificării informațiilor necesare în rezolvarea problemei. • Formularea și testarea ipotezelor. • Stabilirea strategiei rezolutive. • Prezentarea și interpretarea rezultatelor.
<i>Situația-problemă</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Corectitudinea interpretării situației-problemă. • Corespunderea soluțiilor, ipotezelor propuse pentru rezolvarea adecvată a cazului analizat. • Corectitudinea lingvistică a formulărilor. • Utilizarea adecvată a terminologiei în cauză. • Punerea în evidență a subiectului, problematicii și formularea clară a acesteia. • Capacitatea de analiză și de sinteză a informației, adaptarea conținutului. • Originalitatea studiului, a formulării și a realizării. • Personalizarea (să nu fie lucruri copiate). • Aprecierea critică, judecata personală a elevului.
<i>Demonstrația</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Corectitudinea ipotezei. • Corectitudinea concluziei. • Corectitudinea metodei de demonstrație. • Originalitatea metodei de demonstrație. • Corectitudinea raționamentelor. • Calitatea prezentării textuale și grafice.
<i>Argumentarea scrisă</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Corespunderea formulărilor temei. • Selectarea și structurarea logică a argumentelor în corespundere cu tezele puse în discuție. • Apelarea la propria experiență în argumentarea tezelor discutate.
<i>Argumentarea orală</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Corespunderea formulărilor temei. • Selectarea și structurarea logică a argumentelor în corespundere cu tezele puse în discuție. • Apelarea la propria experiență în argumentarea tezelor discutate.
<i>Proiectul elaborat</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Validitatea proiectului – gradul în care acesta acoperă unitar și coerent, logic și argumentat tema propusa. • Completitudinea proiectului. • Elaborarea și structura proiectului – acuratețea, rigoarea și coerența demersului științific, logica și argumentarea ideilor, corectitudinea concluziilor. • Calitatea materialului folosit în realizarea proiectului, bogăția și varietatea surselor de informare, relevanța și actualitatea acestora, semnificația datelor colectate s.a. • Creativitatea – gradul de noutate, pe care-l aduce proiectul în abordarea temei sau în soluționarea problemei.
<i>Rezumatul oral</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentarea tematicii lucrării în cauză. • Utilizarea formulărilor proprii, fără a distorsiona mesajul lucrării supuse rezumării. • Expunerea orală – concisă și structurată logic. • Folosirea unui limbaj bogat, adecvat tematicii lucrării în cauză. • Respectarea coeficientului de reducere a textului: 1/3 din textul inițial.
<i>Rezumatul scris</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentarea tematicii lucrării în cauză. • Utilizarea formulărilor proprii, fără a distorsiona mesajul lucrării supuse rezumării. • Textul rezumatului – concis și structurat logic. • Folosirea unui limbaj bogat, adecvat tematicii lucrării în cauză. • Fidelitatea: înțelegerea esențialului și reproducerea lui, nu trebuie să existe contrasens;

	<ul style="list-style-type: none"> • Coerența: rezumatul are o unitate și un sens evidente, lizibile pentru cei care nu cunosc textul sursă. • Progresia logică: înlănțuirea ideilor, prezentarea argumentelor să fie clare și evidente. • Angajamentul autorului, aptitudine critică corect evaluată și transpusă. • Respectarea modalităților de enunțare a textului sursă: rezumatul este o oglindă micșorată, dar fidelă textului sursă. • Munca pertinentă de reformulare: rezumatul nu este un colaj de citate. • Respectarea coeficientului de reducere a textului: 1/4 din textul inițial. • Stăpânirea normelor sintactice la nivel de prezentare logică a ideilor, frazelor, paragrafelor textului. • Text formatat citeț, lizibil; plasarea clară în pagină.
<i>Referatul</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Corespunderea temei referatului subiectului propus. • Profunzimea și completitudinea dezvoltării temei. • Adecvarea la conținutul surselor primare. • Coerența și logica expunerii. • Utilizarea dovezilor din sursele consultate. • Gradul de originalitate și de noutate. • Modul de structurare a lucrării. • Justificarea ipotezei referitoare la tema referatului.
<i>Studiul de caz</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Corectitudinea interpretării studiului de caz propus. • Calitatea soluțiilor, ipotezelor propuse și argumentarea acestora; • Corespunderea soluțiilor, ipotezelor propuse pentru rezolvarea adecvată a cazului analizat. • Utilizarea adecvată a terminologiei în cauză. • Rezolvarea corectă a problemei, asociate studiului analizat de caz. • Punerea în evidență a subiectului, a problematicii de bază. • Completitudinea informației și coerența între subiect și documentele studiate; • Exactitudinea rezultatelor și rigoarea probelor. • Capacitatea de analiză și de sinteză a documentelor, adaptarea conținutului. • Originalitatea studiului, a formulării și a realizării produsului. • Aprecierea critică, judecata personală. • Corectitudinea interpretării studiului de caz propus. • Calitatea soluțiilor, ipotezelor propuse și argumentarea acestora. • Corespunderea soluțiilor, ipotezelor propuse pentru rezolvarea adecvată a cazului analizat.
<i>Investigația</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Definirea și înțelegerea problemei investigate. • Folosirea diverselor procedee pentru obținerea datelor necesare. • Colectarea și organizarea datelor obținute. • Formularea și verificarea ipotezei cu privire la problema luată în studiu. • Alegerea și descrierea metodelor folosite pentru investigație. • Prezentarea metodelor de cercetare/laborator în ordinea în care au fost utilizate. • Comentariul comparativ al surselor de documentare. • Descrierea observațiilor. • Interpretarea personală a rezultatelor cercetării; • Realizarea de desene, grafice, diagrame, tabele. • Selectarea și oportunitatea surselor bibliografice. • Rezumarea celor constatate într-o concluzie exprimată succint și raportată la ipoteza inițială. • Modul de prezentare.

<i>Itemul electronic rezolvat</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Corectitudinea interpretării itemului propus spre rezolvare. • Corespunderea rezolvării propuse de condițiile indicate în item. • Corectitudinea metodei utilizate de rezolvare. • Corectitudinea selectării răspunsului (pentru itemi cu alegere duală). • Integritatea și corectitudinea setului de selecții (pentru itemi cu alegere multiplă). • Stabilirea corectă a perechilor corelate (pentru itemii tip asociere). • Corespunderea răspunsului setului prestabilit de valori. • Corespunderea răspunsului cerințelor din enunțul itemului (în cazul itemilor cu răspuns deschis). • Localizarea corectă a elementelor grafice (în cazul itemilor cu zone grafice active). • Calitatea grafică a prezentării răspunsului.
<i>Prezentarea PowerPoint</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Să conțină cel puțin 15 slide-uri. • Primul slide al prezentării trebuie să conțină: titlul prezentării, numele și prenumele. • Prezentarea trebuie să posede un contrast plăcut între fond și caractere. • Calitatea materialului folosit în realizarea prezentării, varietatea surselor de informare, relevanța și actualitatea acestora ș.a. • Folosirea unui limbaj bogat, adecvat tematicii și grupului țintă. • Coerența și logica expunerii. • Modul de structurare a prezentării.
<i>Posterul</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Titlul trebuie să fie de o mărime suficientă pentru a fi văzut de la o distanță de 3 m. • Prezența esențialului unei probleme. • Utilizarea un font simplu de dimensiuni adecvate pentru text. • Trebuie să fie sugestiv și să evidențieze ideile de studiu. • Utilizarea obiectelor ilustrative (imagini, figuri, diagrame, grafice, tabele) pentru o mai bună înțelegere a textului.
<i>Pliantul</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Corespunderea conținutului pliantului cu subiectul propus. • Corespunderea conținutului prezentat cu materialul ilustrativ. • Trebuie să fie sugestiv și să evidențieze ideile de studiu. • Corectitudinea selectării materialului în funcție de grupul țintă. • Corectitudinea lingvistică a formulărilor. • Gradul de originalitate și de noutate.

3.3. EVALUAREA REZULTATELOR ÎNVĂȚĂRII

MĂ INFORMEZ

Un instrument util de evaluare finală îl constituie **testul**, cu ajutorul căruia se verifică și se evaluează nivelul asimilării cunoștințelor/capacităților prin raportarea la o scară de aplicare etalon. Testele, ca instrument de evaluare, pot fi clasificate în:

- *Testele de evaluare inițială*, ce se administrează la începutul unei etape de instruire și sunt destinate să furnizeze profesorului informații privind nivelul cunoștințelor și al abilităților de care elevii au nevoie pentru a parcurge cu succes următoarea etapă de instruire.
- *Testele de progres*, ce se administrează pe parcursul instruirii în momentele în care profesorul apreciază că este oportună aplicarea lor, permițând evaluarea și reglarea acestui proces.
- *Testele finale/sumative*, ce se administrează la sfârșitul unei unități mari de instruire.

REȚIN!

La elaborarea unui test se parcurg etapele: *scrierea/selectarea itemilor, aranjarea itemilor selectați, elaborarea baremelor de notare, elaborarea matricei de specificații, verificarea produsului final.*

Fiecare test include itemi/sarcini corelați/corelate cu următoarele domenii cognitive:

- A. Cunoaștere și înțelegere** (recunoașterea, reprezentarea și asocierea simbolurilor, termenilor, noțiunilor din conținut). Pentru a evalua acest domeniu, testele includ *itemi obiectivi*: a) itemi cu alegere multiplă; b) itemi de tip pereche; c) itemi cu alegere duală (adevăr, fals; da, nu); d) itemi cu răspuns scurt (de completare) la nivel de cunoaștere și înțelegere.
- B. Aplicare** (utilizarea procedeelelor, a metodelor de rezolvare, a algoritmilor, a formulelor etc.). Pentru a evalua acest nivel, testele includ *itemi semiobiectivi*: a) întrebări, exerciții, probleme structurate de tip standard (cu argumentările respective); b) itemi cu răspuns scurt la nivel de aplicare (cu argumentările respective); c) itemi cu alegere duală, cu argumentările respective, la nivel de aplicare; d) eseu structurat.
- C. Integrare** (rezolvarea problemelor nonstandard, rezolvarea situațiilor-problemă). Pentru a evalua acest domeniu, testele conțin *itemi subiectivi* (cu răspuns liber): a) întrebări, exerciții, probleme nestructurate, situații de problemă ce verifică nivelurile cognitive superioare; b) eseu nestructurat. Acești itemi se vor rezolva prin metodele alese de către elevi.

APLIC!

În formularea itemului (sarcinii) se recomandă a respecta următoarele cerințe:

- a) Formularea itemului este corectă dacă se răspunde la întrebările: *Ce? Cât? Cum?*
De exemplu: *Ce trebuie să facă elevul?, Cât trebuie să facă elevul?, Cum trebuie să facă elevul?*
- b) Numărul de itemi (sarcini) se determină conform raportului 1:3, adică un elev rezolvă de 3 ori mai lent decât un matur.

Pentru elaborarea testului, profesorul va ține cont de *harta tehnologică*:

1. Va selecta temele, conținuturile, conform planului de lungă durată, care vor fi supuse testării;
2. Va determina obiectivele de evaluare corespunzătoare unităților de competență/competențelor supuse evaluării;
3. Va elabora matricea de specificații a testului: *De exemplu:*

Domenii/obiective	Cunoaștere/ obiective reproductive, în %	Aplicare/obiective productive, în %	Integrare/obiective creative și de inserție, în %	În total, în %
Conținuturi				
Obiectivul 1	10 (itemi)	14	10	34
	30 (%)	40	30	100
Obiectivul 2	10	14	10	34
	30	50	20	100
Obiectivul 3	12	12	8	32
	30	40	30	100
În total:	32	40	28	100

4. Va elabora itemi de diferite tipuri în corelare cu matricea de specificații și obiectivele de evaluare formulate;

5. Va rezolva testul elaborat pentru a determina dacă elevii vor putea să-l rezolve în timpul alocat; va corecta testul;
6. Va elabora baremul de corectare:

Itemul	Scor maxim	Răspuns corect	Punctaj acordat	Observații
Reproductiv	1	x	1	Pentru celelalte variante de răspuns se acordă zero
Productiv	3-5	x	3-5	
Creativ	7-9	x	7-9	
Creativ	7-9	x	7-9	
Creativ	7-9	x	7-9	
În total	x puncte		x puncte	

7. Va elabora baremul de notare:
Exemplu:

Punctaj maximal 35 pct.	Note									
	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
35-34	+									
33-32		+								
31-30			+							
29-28				+						
27-26					+					
25-18						+				
17-14							+			
13-10								+		
9-5									+	
4-0										+

8. Va realiza administrarea testului: a) aprobarea testului și a baremelor respective la ședința catedrei/comisiei metodice; b) aprobarea testului și a baremelor respective de către administrația instituției; c) editarea testului pentru fiecare elev, care va fi supus testării.
9. Interpretarea rezultatelor se poate face prin analiză statistică, prin care se calculează anumiți indici sau printr-o apreciere globală, pe baza punctajului obținut de fiecare elev și a procentajului de realizare a fiecărui item. Itemii care au un procentaj foarte ridicat (de peste 90%, de exemplu) sau un punctaj foarte redus (sub 10%) sunt eliminați din testările ulterioare, deoarece sunt ori prea greu de rezolvat, ori prea ușor de rezolvat și nu duc la discriminarea performanțelor. În analiza rezultatelor, se obțin anumite informații referitoare la: performanțele individuale ale elevilor; caracteristicile itemilor; anumite elemente favorizante sau deficitare ale instruirii (după rezultatele itemilor); modalitățile de ameliorare ale instruirii etc.

În baza Fișei de autoevaluare, elaborată conform standardului 3. din *Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice*, realizați un exercițiu de reflecție asupra unei lecții desfășurate de către Dvs. recent. În temeiul rezultatelor obținute, deduceți 3-4 direcții de îmbunătățire a competenței de organizare și realizare a procesului educațional de calitate.

Fișă de autoevaluare

Indicatori de autoevaluare	Descriptori de autoevaluare	Da/Nu
Criteriu: Monitorizarea procesului educațional		
<i>Crearea situațiilor de învățare care stimulează formarea și dezvoltarea competențelor</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Activitățile de învățare au valorificat experiența anterioară a elevilor? – Activitățile de învățare s-au centrat pe formarea abilităților și a atitudinilor? – Activitățile de învățare au fost racordate la mediul concret de viață al elevilor? 	
<i>Valorificarea strategiilor și tehnologiilor didactice interactive, cooperante și socializante</i>	<ul style="list-style-type: none"> – S-au valorificat metodele și tehnicile bazate pe cooperare? – Elevii au fost implicați în activități de învățare reciprocă? – S-au desfășurat activități de învățare cu implicarea părinților și/sau cu alți membri ai comunității? – Au fost aplicate tehnologii didactice interactive? 	
<i>Aplicarea diferențiată a curriculumului pentru elevii cu cerințe educaționale speciale</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Elevii au fost susținuți în depășirea propriilor dificultăți de învățare? – Au fost create situații de învățare adaptate particularităților individuale și cerințelor educaționale speciale ale elevilor? 	
Criteriu: Promovarea comunicării didactice eficiente		
<i>Respectarea normei literare a limbii și asigurarea exprimării corecte a subiecților</i>	<ul style="list-style-type: none"> – A fost utilizat un limbaj corect din punct de vedere al normelor literare și din punct de vedere științific? – S-a avut grijă de exprimarea corectă a elevilor? – Activitățile de învățare propuse au contribuit la dezvoltarea achizițiilor lingvistice ale elevilor? 	
<i>Formularea clară și accesibilă a conținuturilor, sarcinilor și explicarea modalităților de lucru într-un limbaj adecvat</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Conținuturile au fost prezentate într-un limbaj clar și accesibil? – Sarcinile de învățare au fost exprimate clar și accesibil? – Sarcinile de învățare au fost structurate gradual, diferențiat? – Elevii au înțeles sarcinile de învățare? – S-au pus în valoare cunoștințele și deprinderile dobândite de elevi în timpul lecțiilor? – S-a insistat pe legăturile dintre disciplina predată și alte discipline, precum și cu viața reală? 	
<i>Dezvoltarea abilităților de comunicare a elevilor</i>	<ul style="list-style-type: none"> – S-a încurajat dezvoltarea limbajului prin activități de analiză și debriefare a procesului de învățare? – Elevii au fost încurajați să exploreze și alte perspective de gândire decât cea proprie? – Elevii au fost încurajați să rezume ce au învățat, verbal și în scris? – Elevii au fost încurajați să prezinte produsele activității în formă orală, în scris (alte forme), individuale sau de grup? – Elevii au fost încurajați să cerceteze și să scrie despre un subiect? – Elevii au fost încurajați să reflecteze asupra propriului proces de învățare? 	

Criteria: Stimularea motivației, autonomiei și responsabilizarea elevilor pentru propria învățare		
<i>Aplicarea strategiilor de motivare a elevilor pentru dezvoltarea performanțelor</i>	<ul style="list-style-type: none"> – S-au utilizat strategii de motivare a elevilor pentru a încuraja performanța și succesul? – S-au creat situații de învățare autonomă, adaptate ritmurilor și stilurilor de învățare diferite ale elevilor și intereselor acestora? – S-au explicat conținuturile științifice în modalități variate, adaptate diferitelor stiluri de învățare ale elevilor și particularităților de vârstă și individuale? – S-au utilizat strategii de învățare activă, cu variate modalități de lucru din care elevii aleg în funcție de interesele lor cognitive? – S-au construit situații de învățare în perechi și în grupuri de învățare prin cooperare? 	
<i>Dezvoltarea capacităților fiecărui elev</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Activitățile desfășurate cu elevii au dezvoltat deprinderile acestora de planificare, monitorizare și autoevaluare a învățării? – Situațiile de învățare au vizat asumarea responsabilității elevilor privind propria învățare, stimulând luarea deciziilor și încrederea în propriul potențial de învățare? – Sarcinile de lucru au ajutat elevii să își clarifice înțelegerea și să inspire investigația comună? – Elevii au fost încurajați să preia responsabilitatea propriei învățări? 	
Criteria: Utilizarea adecvată a resurselor didactice de timp, materiale și umane		
<i>Gestionarea timpului proiectat pentru diferite etape ale activității de învățare</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Timpul a fost adaptat situațiilor de învățare proiectate și nevoilor elevilor? – S-a acordat timp suficient pentru realizarea sarcinilor didactice, pentru explicații și clarificări? – Timpul destinat învățării a fost valorificat eficient? 	
<i>Integrarea în procesul didactic a resurselor educaționale, în concordanță cu nevoile de dezvoltare a fiecărui elev</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Materialele didactice au fost clare, explicite și adaptate vârstei elevilor? – Organizarea sălii de clasă, expozițiile și alte resurse au ajutat la învățarea independentă? – În activitățile de învățare au fost valorificate resurse identificate/ create de cadrul didactic? – În activitățile de învățare au fost folosite resurse identificate/ create de elevi? 	
Criteria: Managementul clasei și al comportamentului elevilor		
<i>Implicarea elevilor în stabilirea comportamentului și a regulilor de lucru, bazate pe cultura învățării</i>	<ul style="list-style-type: none"> – S-a discutat despre un sistem de reguli ale clasei, stabilit împreună cu elevii? – Regulile au fost explicite și consecvente? – Elevii au fost implicați în formularea regulilor clasei? – Elevii au fost responsabilizați cu privire la respectarea regulilor clasei? – Elevii au respectat regulile clasei? 	
<i>Asigurarea participării democratice a elevilor în cadrul procesului educațional, respectând principiul diversității</i>	<ul style="list-style-type: none"> – În timpul discuțiilor, elevii au fost încurajați să-și afirme identitatea etnică, religioasă, culturală? – Elevii au avut posibilitatea de alegere în cadrul activităților de învățare? – Elevii au fost încurajați să-și valorifice cunoștințele și experiențele proprii în realizarea sarcinilor de învățare? 	

<p><i>Monitorizarea activității, promovarea comportamentului etic</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – Au fost stimulate, valorizate comportamentele pozitive ale elevilor? – Au existat problemele de disciplină? Dacă da, atunci acestea au fost abordate prompt, asertiv și respectuos? – Au fost încurajate relațiile dintre elevi, bazate pe onestitate și respect reciproc? – A fost încurajat sprijinul reciproc între elevi? 	
Criteriu: Sporirea performanțelor elevilor prin evaluare și feedback		
<p><i>Valorificarea metodelor și instrumentelor pertinente de evaluare (inițială, formativă și sumativă)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – Ați proiectat metode de evaluare inițială, formativă și sumativă? – Metodele de evaluare au corespuns specificului rezultatelor învățării supuse procesului de evaluare? – Instrumentele de evaluare au ținut cont de particularitățile de vârstă ale elevilor? 	
<p><i>Valorificarea individualizată și diferențiată a strategiilor de evaluare și autoevaluare</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – Elevii au fost implicați în elaborarea criteriilor de evaluare? – S-a ținut cont de nevoile individuale de învățare ale elevilor pe tot parcursul lecției? – Strategiile de autoevaluare aplicate corespund particularităților individuale ale elevilor? 	
<p><i>Asigurarea corectitudinii, obiectivității și relevanței evaluării</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – Criteriile de evaluare au fost prezentate și discutate înainte de atribuirea sarcinii de lucru? – Evaluarea a fost direcționată spre ceea ce e important în învățare? – S-au întreprins acțiuni de anihilare a erorilor în evaluarea rezultatelor învățării? – Modurile de evaluare a învățării au respectat diferențele de personalitate ale elevilor, interesele și deprinderile lor? 	
<p><i>Analiza continuă a performanțelor și progresului educațional al fiecărui elev</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – Procesul de evaluare a fost corelat cu finalitățile proiectate? – Evaluarea a fost centrată pe progres? – S-au adresat întrebări care vizează toate nivelurile taxonomiei lui Bloom? – Evaluarea a ținut cont de rezultatele anterioare ale elevilor? 	
<p><i>Oferirea sistematică a feedbackului despre rezultatele școlare</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – S-a oferit feedback și întăriri pozitive privind rezultatele învățării pe tot parcursul lecției? – S-a oferit feedback cu referire la ceea ce au învățat elevii, dar și la ce ar putea să dezvolte în continuare? – Elevii au fost implicați în depistarea erorilor și înțelegerea cauzelor acestora? 	

Ce am învățat?

.....

.....

Ce aplic?

.....

.....

Ce mai vreau să știu?

.....

.....

Capitolul IV. DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ

4.1. PROIECTAREA ȘI MONITORIZAREA PROPRIULUI TRASEU DE DEZVOLTARE PROFESIONALĂ

ÎNTREBĂRI-CHEIE

- Poți avea o carieră de succes fără a o proiecta?
- Ce este un plan individual de dezvoltare profesională?
- Ce instrumente pot aplica pentru a-mi analiza propriile nevoi de formare profesională?

MĂ INFORMEZ

Societatea contemporană – care este una a cunoașterii și schimbărilor permanente – solicită cadrului didactic o nouă dinamică de adaptare la condițiile și cerințele actuale, necesare pentru a se realiza atât în plan personal, precum și în cel profesional.

Dezvoltarea carierei este determinată de dezvoltarea personală, care se produce în timp, în funcție de experiența căpătată, dar și de legislația specifică – necesitatea de a urma cursuri de formare continuă pentru acumularea creditelor de dezvoltare profesională.

Prin urmare, promovarea dezvoltării profesionale pornește, preponderent, de la nevoile, obiectivele, exigențele instituției de învățământ, ale politicilor educaționale de stat, iar dezvoltarea personală plasează accentul pe nevoile personale și sociale care sunt într-o consonanță directă cu Brandul personal/profesional exprimat prin „imagine” și „conștientizare de sine”.

Cariera profesională se construiește ținând cont de competențele europene, dar și de cele naționale ale secolului XXI:

- **Informații și abilități media** – analizarea, accesarea, administrarea, integrarea, evaluarea și crearea de informații în diverse forme și medii;
- **Gândire critică și gândire sistemică** – abilitatea cognitivă de ordin superior, care presupune autonomie intelectuală, flexibilitate și un anumit grad de scepticism constructiv. Gândirea critică este în strânsă relație cu gândirea analitică (permite cercetarea sensului, a structurii în interiorul unei situații), cu gândirea creativă (evidențiază existența mai multor posibilități) și cu metacogniția (permite să luăm cunoștință, să controlăm și să evaluăm propriul proces de gândire);
- **Responsabilitate socială** – acționarea în mod responsabil, ținând cont de interesele comunității; demonstrarea comportamentului etic în context propriu personal, loc de muncă și comunitate.

De managementul carierei se va ocupa instituția de învățământ (pentru angajații ei) sau însuși cadrul didactic și atunci îi putem spune **automanagementul carierei**.

Pentru un management de succes al propriei cariere, este nevoie de stabilirea unor obiective, urmată de monitorizarea gradului de îndeplinire a acestora, dar și de stabilirea unor proceduri de autocunoaștere, autoevaluare, de dezvoltare a propriilor abilități și de planificare a carierei.

Autocunoașterea și autoevaluarea

Activitățile date presupun cunoașterea personală a valorilor, aspirațiilor, scopurilor profesionale, dar mai ales a motivațiilor bazate pe intuiție, cunoaștere, simț critic, luciditate, realism, obiectivitate, care conduc, în final, spre limpezirea imaginii de sine, astfel încât aceasta să fie una corectă, realistă și pozitivă. Imaginea de sine pozitivă apare grație:

- anticipării dificultăților în realizarea obiectivelor;
- asumării responsabilităților și a riscurilor;
- manifestării dorinței de a învăța permanent.

APLIC!

Analizați factorii de mai sus și scrieți în dreptul lor în ce măsură (foarte mică, mică, mare, foarte mare) influențează imaginea de sine pozitivă în cazul dumneavoastră.

Dezvoltarea propriilor abilități

Cadrul didactic debutant, care își construiește cariera profesională, ar trebui să demareze propriul proces de dezvoltare, având ca reper următoarele întrebări: „Cine sunt?”, „Ce pot face?”, „Ce știu să fac?”, „Cum pot să fac?”, iar programul de dezvoltare personală se va raporta la abilități precum:

- învățare permanentă;
- cercetare (surse, resurse, materiale);
- capacitate de formulare a scopurilor și a obiectivelor;
- luare de decizii corecte și la timp;
- autoevaluare și autocorectare;
- comunicare și ascultare activă.

Planificarea individuală a carierei

Planificarea dezvoltării carierei reprezintă veriga de legătură între abilitățile/nevoile angajatului și nevoile/ocaziile oferite de societate. Planificarea se face pe termen scurt, mediu și lung, presupunând o gândire sistematică, o formulare corectă a obiectivelor, dar și stabilirea finalităților.

Profesorul Mielu Zlate propune cinci pași pentru planificarea individuală a carierei:

- **autoevaluarea** – colectarea informațiilor despre propria persoană prin Analiza SWOT, aplicarea de chestionare sau utilizarea unor liste de verificare;
- **explorarea oportunităților** – colectarea informațiilor din interiorul și exteriorul organizației, referitoare la propria carieră;
- **luarea deciziilor și stabilirea scopurilor** – pe termen scurt sau lung;
- **planificarea** – stabilirea căilor și mijloacelor de realizare a scopurilor propuse și identificarea acțiunilor de urmat în vederea atingerii acestora;
- **persistență în realizarea scopurilor** – contabilizarea succeselor și a eșecurilor în funcție de obiectivele propuse.

În ceea ce privește planificarea carierei didactice, un cadru didactic ar trebui:

- să poată enumera ce primește și ce oferă fiecare educator/profesor la locul său de muncă;
- să cunoască și să exemplifice abilitățile și drepturile pe care le are la locul său de muncă;
- să poată exemplifica sursele de satisfacție pentru sine ca educator/profesor în școală, familie, comunitate;
- să poată descrie și exemplifica prin propria persoană valorile, atitudinile, motivațiile, prioritățile care l-au condus la alegerea profesiei de educator/profesor;
- să demonstreze că înțelege cum deciziile altora îi influențează cariera, precum și ale sale viața altora;
- să poată identifica, în propria viață, deciziile altora, precum și ale sale, care au efecte prezente asupra sa atât în prezent, cât și asupra celor de viitor;
- să poată demonstra că e capabil să anticipeze efectele deciziilor sale;
- să știe de unde și cum să obțină informațiile necesare pentru luarea deciziilor importante în viața și profesia sa de educator/profesor;
- să fie capabil să se autoevalueze sub diferite aspecte, în mod realist, să-și recunoască și să-și corecteze punctele slabe, să și le pună în valoare pe cele forte, să poată să-și formuleze obiective pe termen scurt, mediu și lung și să anticipeze pașii pentru a le îndeplini.

Planul individual de dezvoltare personală și profesională

Fiecare cadru didactic trebuie să-și construiască un **Plan individual de dezvoltare personală și profesională**. E posibil să vă întrebați: Ce este un astfel de plan și la ce folosește acesta? Posibil, pur și simplu nu știți încă în ce mod vă puteți construi o carieră didactică și este necesar să porniți de la o autorefecție sau să aveți nevoie de un mentor care să vă îndrume. Ori, poate, e bine să știți exact ce doriți pe termen mediu și lung, având în vedere oferta de formare continuă, care este extrem de bogată, fiind oferită de instituțiile de formare continuă și universități. Odată ce vă veți stabili proiectul, nu vă rămâne decât să-l urmați, să-l modificați (poate) în funcție de noile nevoi profesionale apărute.

Ce este un plan individual de dezvoltare profesională?

Un plan individual de dezvoltare profesională este un plan scris, care își propune dezvoltarea cunoștințelor, abilităților și a competențelor cadrului didactic. Planul individual de dezvoltare profesională reprezintă un mod de organizare și de stabilire a priorităților privind experiențele de învățare și de dezvoltare, care vor ajuta cadrul didactic debutant:

- să-și îmbunătățească performanța de lucru;
- să dobândească competențe pentru a avansa în carieră;
- să se pregătească pentru o altă slujbă, poziție sau pentru preluarea unor responsabilități mai mari.

Care sunt beneficiile pe care planul individual de dezvoltare profesională le aduce școlii?

Un plan individual de dezvoltare profesională oferă posibilitatea directorului de școală și cadrului didactic debutant să stabilească obiectivele care sprijină nevoile și țintele atât ale școlii, cât și ale cadrelor didactice. Planul individual de dezvoltare profesională asigură cadrul didactic debutant cu direcții clare de orientare privind atingerea țintelor în carieră pe termen lung, iar directorului de școală îi oferă șansa de a canaliza eforturile cadrului didactic debutant pentru a ajuta școala în atingerea scopurilor și misiunii sale.

RECOMANDĂM!

Pentru a crea un plan individual de dezvoltare profesională, recomandăm parcurgerea succesivă a următoarelor etape:

- evaluarea competențelor reale și deducerea nevoilor de formare continuă cu *Analiza SWOT*;
- stabilirea/determinarea țintelor personale ale procesului de dezvoltare profesională;
- definirea obiectivelor și a indicatorilor de performanță;
- selectarea conținuturilor/fixarea calităților/valorilor pe care doriți să le dezvoltați;
- identificarea modalităților optime de perfecționare/cum doriți să dezvoltați calitățile/valorile pentru care optați;
- proiectarea unui **plan individual de dezvoltare profesională** prin identificarea acțiunilor ce vor asigura ca cele dorite/proiectate să se realizeze;
- cunoașterea legislației în domeniu;
- cunoașterea instituțiilor care oferă programe de formare profesională continuă;
- realizarea activităților de dezvoltare profesională.

Evaluarea competențelor și identificarea nevoilor profesionale prin Analiza SWOT presupune analiza punctelor profesionale tari și a celor slabe, care trebuie ameliorate, identificând nevoile de formare, precum și oportunitățile și amenințările mediului apropiat și îndepărtat, care favorizează, respectiv, împiedică satisfacerea acestor nevoi de formare.

Pentru identificarea propriilor nevoi profesionale, recomandăm tehnica SWOT – metodă eficientă, care presupune identificarea: punctelor tari – convingeri, atitudini, comportamente; a punctelor slabe, ce ar trebui diminuate; a oportunităților și a amenințărilor.

De exemplu:

- **puncte tari:** posed cunoștințe teoretice în domeniu, doresc să lucrez în școală, ador copiii/elevii; am mulți prieteni, sunt vesel și optimist; am simțul umorului, sunt tolerant cu copiii, empatic, colaborez cu alte cadre didactice etc.;
- **puncte slabe:** sunt dezordonat, nu am răbdare, nu cunosc bine didactica disciplinei/predării; am carențe în probleme de pedagogie; am dificultăți în elaborarea documentelor școlare (proiectarea de lungă durată/pe unități de învățare/ de scurtă durată) etc.;
- **oportunități:** existența mentorului în instituție care mă ghidează, activez într-o școală cu tradiții și bine dotată, am acces la multe surse de informație, inclusiv prin intermediul IT, am familie care mă iubește, oferă generoasă de activități de formare etc.;
- **amenințări:** birocrație excesivă, neimplicarea familiei și a comunității în procesul educațional, conflicte în familie, criză economică, boală cronică etc.

REȚIN!

- Planul **individual de dezvoltare profesională** se elaborează în baza propriilor nevoi de formare profesională pentru fiecare domeniu: Proiectare; Mediu de învățare; Proces educațional; Dezvoltare profesională și Parteneriate educaționale. Un **Chestionar de analiză a nevoilor de formare profesională găsiți în anexa 3 a prezentului ghid.**
- La proiectarea planului **individual de dezvoltare profesională**, se va ține cont de următoarele:
 - stabilirea obiectivelor;
 - cunoașterea legislației privind formarea continuă;
 - cunoașterea instituțiilor care oferă programe de formare continuă;
 - identificarea propriilor nevoi de formare profesională.

APLIC

Realizați un exercițiu de autoreflexie, completând **Chestionarul de analiză a nevoilor de formare profesională (Anexa 3).**

Deduceți direcțiile de îmbunătățire a propriilor nevoi de formare profesională pentru fiecare domeniu prin identificarea competențelor profesionale, pe care le aveți bine dezvoltate și care trebuie menținute pentru a vă exercita foarte bine meseria de cadru didactic, și a competențelor pe care credeți că nu le stăpâniți bine și trebuie să le dezvoltați.

RECOMANDĂM!

Vă propunem o schiță a unui plan individual de dezvoltare profesională, într-o formă care poate fi adaptată. Aici puteți găsi un punct de dezvoltare profesională care să vă descrie!

În baza modelului propus, construiți-vă propriul plan de dezvoltare profesională pentru anul în curs, ținând cont de propria analiză SWOT și de propriile nevoi de formare profesională.

Plan individual de dezvoltare profesională pentru următorii trei ani, 2022-2025 (model)

Scop: Edificarea propriei identități profesionale în concordanță cu rolurile prescrise de funcția didactică, prin proiectarea propriului traseu de dezvoltare profesională.

Obiective:

O1 – să cunosc curricula, precum și nivelurile de competență ce trebuie atinse la sfârșitul fiecărei unități de învățare;

O2 – să dobândesc abilități de a întocmi documentele școlare (proiectarea didactică/pe unități de învățare, proiecte de lecții, proiecte educaționale de parteneriat, fișe de evaluare, sprijinirea și monitorizarea fiecărui copil, portofoliul profesional etc.);

O3 – să demonstrez manifestarea responsabilității pentru calitatea pregătirii profesionale etc.

Nota Bene: Fiecare cadru didactic debutant va specifica propriile obiective și direcții de dezvoltare.

Resurse: documente școlare, cărți de didactică, cărți de specialitate etc.

Timp: perioada 2022-2025

Rezultate așteptate: Satisfacerea nevoilor de asistență metodică/de orientare profesională ale debutanților: managementul clasei, ca mediu de învățare, managementul timpului, proiectarea și organizarea lecțiilor, a conținuturilor, evaluarea achizițiilor elevilor, aplicarea standardelor privind învățarea și evaluarea elevilor, adaptarea la mediul de învățare etc.

Analiza SWOT a tânărului specialist (la debutul/începutul carierei, la început de an școlar)

Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Cunoștințe teoretice temeinice; ➤ Motivație de a activa în școală; ➤ Competențe metodice medii; ➤ Toleranță față de copii. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dificultăți în elaborarea documentelor școlare (proiectarea de lungă durată/pe unități de învățare/de scurtă durată etc.); ➤ Dozarea necorespunzătoare a timpului didactic; ➤ Necesitatea aplicării standardelor privind învățarea și evaluarea copiilor.
Oportunități	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Existența mentorului în instituție; ➤ Oferta cursurilor de formare și dezvoltare profesională; ➤ Facilitarea accesului la informație prin intermediul IT etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nesiguranța în cariera didactică; ➤ Birocrația documentației școlare; ➤ Neimplicarea părinților și a comunității locale în activitățile educaționale.

Nr d/o	Obiective	Acțiuni/activități de formare profesională continuă	Perioada/ anul de studii	Credite profesionale	Resurse	Indicatori de performanță/ Așteptări
Activități organizatorice, de documentare/informare						
1.	Cunoașterea reciprocă, stabilirea primelor contacte	Numirea mentorilor	până la 10 septembrie			
2.	Identificarea nevoilor de formare profesională (profesorului mentorat)	a. Analiza SWOT b. Fereastra Johari	august			
3.	Documentarea/informarea privind obligațiunile funcționale ale cadrului didactic debutant	Familiarizarea cu fișa-post Semnarea contractului individual de muncă (cadrele didactice debutante vor semna modelul de contract individual de muncă, aprobat de minister)	august-septembrie			
4.	Identificarea competențelor profesionale în vederea promovării serviciilor educaționale de calitate	Elaborarea planului de inserție profesională a cadrului didactic debutant	august-septembrie			
5.	Cunoașterea legislației/a documentelor aplicabile în organizarea unui proces educațional de calitate	Studierea documentelor de politici educaționale a. b. c. Studierea documentelor interne ale instituției a. b. c.	august-septembrie (la necesitate)			
Activități metodic-didactice						
6.	Elaborare calitativă a proiectării de lungă durată (personalizată)/pe unități de învățare/PEI, conform recomandărilor curriculare și a reperelor metodologice etc.	Consiliere metodică privind elaborarea proiectării de lungă durată/pe unități de învățare/PEI la: a. disciplina școlară b. dezvoltare personală	august-septembrie			

7.	Claritate în formularea obiectivelor, optimizare în corelarea obiectivelor, conținuturilor și a strategiilor didactice	Consiliere metodică privind elaborarea proiectelor de scurtă durată: a. Exersarea formulării corecte a obiectivelor lecției; b. Proiectarea (în echipă) cu mentorul a secvențelor de lecție; c. Realizarea individuală a proiectării.	pe parcursul anului			
8.	Dezvoltarea competențelor de predare interactive și online	Consiliere metodică privind pregătirea și prezentarea orelor a. b. Prezentarea orelor publice de către: a. mentori b. comisia metodică	pe parcursul anului			
9.	Asigurarea unei evaluări obiective; Aplicarea rezultatelor evaluării în reglarea procesului educațional	Consiliere metodică privind evaluarea elevilor: a. Stabilirea obiectivelor și funcțiilor evaluării b. realizarea lecțiilor de evaluare (în echipă cu mentorul) c. evaluarea online a elevilor	conform planului CM			
10.	Realizarea activităților extracurriculare conform obiectivelor formulate	Consiliere metodică privind organizarea și desfășurarea activităților extracurriculare Activități extrașcolare a. b.	pe parcursul anului			
11.	Folosirea unei game variate de strategii în relația cu părinții	Consilierea privind pregătirea ședințelor cu părinții (inclusiv pentru diriginții debutanți)	la necesitate			

12.	Completarea portofoliului profesional conform instrucțiunilor existente	Consiliere metodică privind completarea portofoliului a. profesional b. al dirigintelui c. al clasei	pe parcursul anului		
Activități științifico-metodice					
13.	Studierea experienței pedagogice a colegilor; Observarea lecțiilor pe baza obiectivelor propuse	Școala tânărului specialist Interasistențe/ schimb de bune practici (colaborarea cu colegii)	conform planului pe parcursul anului		
14.	Implicarea (participant, raportor, formator) în activități de dezvoltare profesională prin dovezi elocvente	Prezentări de comunicare la comisii metodice, conferințe, seminare, mese rotunde, traininguri, sesiuni de formare Activități în diverse tipuri de comisii, comitete, grupuri de lucru, consilii etc.			
Autoevaluare					
15.	Autoanaliza activității desfășurate pe parcurs	Autoanaliza semestrială	semestrial/an școlar		

Analiza SWOT
(la sfârșit de an școlar permite proiectarea obiectivelor
și a activităților pentru următorul an)

Puncte tari	Puncte slabe
∅	∅
Oportunități	Amenințări
∅	∅

Concluzii finale:

REȚIN!

Formarea profesională continuă reprezintă atât un DREPT, cât și o OBLIGAȚIE a cadrului didactic, potrivit legislației în vigoare.

Evoluția în cariera didactică se realizează prin participarea în procesul de evaluare a competențelor profesionale în vederea conferirii/confirmării gradului didactic doi, gradului didactic unu și a gradului didactic superior. De asemenea, prin implicarea în probe/concursuri de certificare a diferitelor niveluri de competență didactică.

4.2. BRANDINGUL PROFESIONAL, IMAGINE PERSONALĂ ȘI PROFESIONALĂ

ÎNTREBĂRI-CHEIE

- Ce este Brandingul profesional?
- De ce ai nevoie de un Branding personal?
- Care este profilul cadrului didactic rezistent la stres?

MĂ INFORMEZ

Problematika dezvoltării personale și profesionale a cadrului didactic constituie o prerogativă a domeniului educațional. Brandingul reprezintă o imagine clară, puternică și convingătoare despre o persoană.

Brandingul personal se referă la calitățile personale, care diferențiază și scot din anonim persoana, cel mai adesea este un exercițiu de imagine. Imaginea cadrului didactic reprezintă produsul reflectării despre Sinele propriu într-un grup profesional, condiționat de particularitățile de vârstă și individuale ale persoanei, dependent de competențele personale, precum și profesionale, de factorii de motivare.

Orice branding personal/profesional pornește de la o apreciere obiectivă a propriilor puncte forte despre obiectivele și misiunea profesională, axate pe întrebările:

- Care sunt valorile mele?
- Ce mă motivează?
- Care este stilul meu de relaționare?
- Ce experiență profesională am și cum o pot demonstra?
- Care sunt competențele și misiunea mea?
- Care este contribuția pe care vreau să o aduc?
- Ce fac eu cu multă plăcere în clasă și îmi reușește?
- Când copiii/elevii mei sunt interesați de orele pe care le realizez și ce anume le provoacă interesul, curiozitatea și creează interactivitate în clasă?

Răspunsul la întrebările menționate ar crea, parțial, o imagine a brandului profesional propriu și ar defini ulterioara prestație pedagogică îmbunătățită, trecută prin dimensiunea eului și formată continuu. În acest caz, este binevenită analiza în baza tehnicii Swot (S.W.O.T.), conform figurii de mai jos:

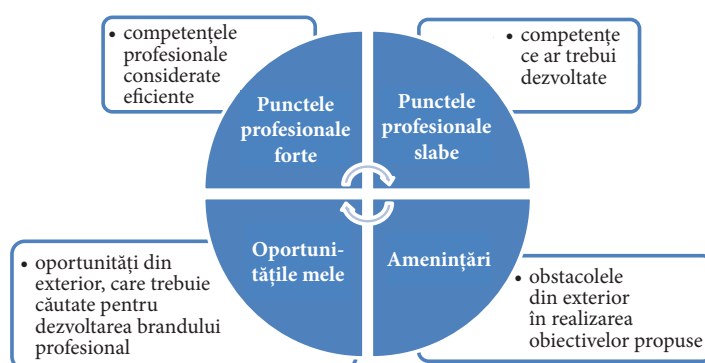

Figura 4.2. Elementele tehnicii S.W.O.T.

Din perspectiva dezvoltării brandului profesional, procesul didactic se va realiza după un model binevenit pentru o prestație de calitate, prin comportamente cum ar fi:

- cadrul didactic știe să provoace curiozitatea copiilor/elevilor (foamea informațională) – ceea ce înseamnă că informația pe care o oferă corespunde așteptărilor;
- adoptă un limbaj precis, riguros, elocvent etc. și oferă explicații suplimentare ori de câte ori constată că elevii/copiii se află în dificultatea de a decodifica mesajele pe care le-a lansat;
- știe să creeze conflicte cognitive și creative, de dezvoltare a spiritului critic și de dezbatere polemică pentru a stimula interesele de cunoaștere ale copiilor/elevilor;
- accesibilizează înțelesurile prin apelul la strategiile demonstrative, la modele și modelare, la analogii cu realități concret intuitive;
- folosește cu succes diferitele forme de limbaj (verbal, nonverbal, paraverbal) pentru a dobândi forță persuasivă/de convingere;
- știe să antreneze toți copiii/elevii în circuitul comunicării de informații, fiind conștient că recepția acestora nu se oprește la nivelul urechii (a auzi), ci la nivel mental (a prelucra după criteriile personale mesajul receptat);
- realizează controlul rezultatelor în învățare prin adoptarea unor modalități evaluative, care nu rămân la nivelul cunoștințelor, ci pătrund către structurile superioare ale intelectului;
- știe să încurajeze copiii/elevii pentru a participa ei înșiși la schimbul de informații și la transferul de competențe.

De foarte multe ori, astfel de calități se remarcă în comportamente observabile, cum ar fi:

- știe să provoace interacțiunile și dialogul;
- știe să intensifice un subiect propus discuției în cadrul activității didactice sau știe cum să elimine/să prevină indiferența/plictiseala.

REȚIN!

Singura modalitate ca lumea să te cunoască la adevărata ta valoare este să te construiești în baza a ceea ce ești.

Brandingul personal este format din conceptele:

- **Percepție socială**
- **Imagine de sine**
- **Stimă de sine**

Brandingul personal este un proces de Autocunoaștere, urmat firesc de exprimarea unicității prin identitate și valoare. Brandul reprezintă individualitatea unei persoane, ce semnifică originalitate și forță de convingere.

Cele 5 obiective universale ale brandingului personal sunt:

1. **Descoperă-ți pasiunea** – pasiunea este fundamentală pentru a putea să-ți atingi scopurile. Rezultatul – odată ce ai descoperit care îți este adevărata pasiune, vei putea să-ți îndeplinești scopurile și să te bucuri de ceea ce faci. Acest aspect te asigură că pasiunile și scopurile tale sunt aliniată și unele se pot obține prin intermediul celorlalte.
2. **Fii îndrăzneț** – este bine să vorbești despre tine; NU fi lăudăros, însă vorbește despre tine, deoarece promovarea personală prin branding personal înseamnă tocmai a-i lăsa pe ceilalți să știe ce se întâmplă în viața ta. Diferența dintre a fi lăudăros și a te promova este dată de motivația din spatele spuselor tale. Personal branding – Laudă.
3. **Vorbește** despre povestea ta de viață. Ea este chiar ceea ce te face pe tine special; nu ezita să vorbești despre oamenii care au contribuit la evoluția ta și despre felul în care aceștia au făcut-o. Vorbește despre locurile pe care le-ai văzut, despre oamenii pe care i-ai întâlnit și felul în care ți-au influențat evoluția.
4. **Creează-ți relații** – relațiile conduc la oportunități.
5. **Aționează** – chiar și un pas mic este unul în avantajul tău. Promovarea personală (self promotion) presupune promovarea ta, a evenimentelor la care participi, a realizărilor tale, a victoriilor tale, și chiar a defectelor tale, a problemelor și a lecțiilor pe care le-ai învățat.

Scopul final al formării brandului este de a te face vizibil, solicitat de către angajatori, plăcut în grupul de colegi și în alte grupuri, în care activezi, îți dă forță să crești, să te dezvolți și să devii ceea ce ți-ai propus în viață, de a avea acces la oportunitățile pe care le cauți și le meriți cu adevărat.

APLIC

Integrați un Profil personal/profesional de dezvoltare prin următoarele instrumente: Poezia *Eu sunt* (Anexa 4), Testul *Dezvoltarea personală prin nivelurile conștiinței* (Anexa 5), Test de evaluare/autoevaluare la tema *Branding profesional* (Anexa 6) din ghid.

RECOMANDĂM!

Brandul profesional al cadrului didactic depinde și de atitudinea acestuia față de succesul personal. Cercetătoarea T. Callo propune orientări atitudinale, conferindu-le un statut de **recomandări**:

- atitudinea mentală determină decisiv acțiunile pe care le întreprinde o persoană;
- acționând și vorbind cu entuziasm, se vor obține rezultate pozitive;
- atitudinea este o putere secretă, care funcționează 24 de ore spre binele sau răul cuiva;
- este important a realiza un exercițiu rapid de gândire, ca de exemplu: „Sunt convins că pot 100%!”;

- este bine să ne recunoaștem adevărurile vieții față de noi înșine, să nu ne trădăm;
- dacă existența ne-a ales, înseamnă că suntem importanți pentru ea. Este un dar. Trebuie doar să trăim frumos și împăcați cu noi înșine;
- nu trebuie să-i întrebăm pe alții, trebuie să ne întrebăm pe noi înșine, pentru că întrebările sunt, de fapt, răspunsuri care ne ajută să ne cunoaștem mai bine;
- indiferent de dificultățile și încercările prin care trecem, trebuie să jucăm cartea vieții cu inteligență, curaj, umor și integritate;
- trebuie să înțelegem că există în noi o ființă care are nevoie de răbdare, de toleranță, de încurajare, de dragoste, de tandrețe;
- trebuie să aducem în relațiile cu ceilalți starea de împlinire pe care o trezește veritabila iubire de sine.

Din recomandările menționate, rezultă că **atitudinea face diferența!**

Avantaje și beneficii ale unui brand personal și profesional:

- În pofida urcușurilor și a coborâșurilor, cei care își urmează vocația își găsesc liniștea și împlinirea profesională.
- Pentru a obține ceva valoros în viață, e necesar să încetezi a te lamenta și să acționezi, urmând principiul „Carpe diem!”
- Este important, de asemenea, să știi să-ți accepți greșelile, chiar dacă se întâmplă să le repeți. Nu greșește doar cel care nu face nimic (Errare humanum est).
- Automotivarea este chintesența existenței. Nu aștepta să te motiveze alții, automotivează-te!
- Poți influența lumea în care trăiești și poți reuși doar dacă îți propui cel puțin un obiectiv suprem. Uneori, e posibil să crezi ceva mare, pornind de la un mic vis.
- Încrederea în sine este esențială și te va ajuta să-ți valorifici din plin dexteritățile dobândite.
- Oricând îți poți (re)descoperi noi talente și poți obține noi succese.
- Merită să accepți noi provocări, dar totuși e primordial să-ți faci munca din plăcere, și nu pentru că o cere cineva.
- Fii tu însuși și niciodată nu încerca să trăiești viața profesională a nimănui, poți însă să te inspiri din experiența și din profesionalismul cuiva!
- Gândește-te la tine ca la un brand! Conștientizează faptul că tot ce faci te reprezintă.

PROFILUL CADRULUI DIDACTIC REZISTENT LA STRES

Activitatea pedagogică este stresantă și, totodată, stimulativă pentru cadrele didactice debutante, deoarece aceasta se impune prin extinderea rolurilor profesionale, de aceea formarea rezistenței la stresul ocupațional necesită o atenție deosebită.

Stresul ocupațional îngreunează procesul de adaptare, provocând un climat tensionat, pe care îl poate trăi un profesor chiar de la debutul activității sale.

Nicio pregătire prealabilă nu poate prevedea și înlătura situațiile de stres, cu care se confruntă cadrul didactic debutant. Soluția constă în formarea rezistenței la stresul ocupațional și dezvoltarea competenței de management al stresului ocupațional al cadrelor didactice.

Dezvoltarea rezistenței la stresul ocupațional este determinată, de regulă, de satisfacerea nevoilor fundamentale, printre care menționăm:

- nevoia de autonomie, care se referă la alegerile pe care le pot face oamenii și nevoia de timpul necesar alocat, deoarece de aceasta depinde gradul de aderență motivațională la acea activitate;
- nevoia de competență presupune că autodeterminarea se va împlini în măsura în care individul simte că este eficace;

- nevoia de relaționare (relatedness) se referă la necesitatea resimțirii unui sprijin afectiv, a participării și înțelegerii sincere din partea persoanelor semnificative.

Referindu-ne la profilul cadrului didactic rezistent la stres, vom evidenția valorile socioculturale, formulate de cercetătoarea E. Țărnă (2011) și promovate în mediul profesional:

- libertatea academică;
- autonomia personală;
- principiul nediscriminării și egalității de șanse;
- eliminarea conflictelor de interese;
- meritul individual, onestitatea și corectitudinea intelectuală;
- transparența informațiilor, procedurilor și a procesului de luare a deciziilor;
- respectul și toleranța între membrii comunității academice;
- responsabilitatea individuală;
- integritatea morală, loialitatea și confidențialitatea.

Printre calitățile pe care trebuie să le dețină un cadru didactic rezistent la stres enumerăm: echilibrul emoțional, spiritul democratic, comunicabilitatea, maturitatea afectivă, flexibilitatea emoțională, disciplina emoțională, creativitatea emoțională, relevanța, asertivitatea, disponibilitatea, rezonanța afectivă, empatia, toleranța, responsabilitatea, rezistența afectivă, orientarea constructivă, aspirația, obiectivismul, interesul, autoreglarea emoțională, motivația, dăruirea, perseverența, adaptarea, optimismul etc., calități ce asigură manifestarea unui comportament deontologic adecvat în situații dificile și crearea unor premise ale diminuării efectelor distructive în situații stresante la locul de muncă.

Deducem, astfel, actualitatea valorilor profesionale în formarea/dezvoltarea rezistenței la stresul ocupațional/profesional. **Or rezistența la stresul profesional asigură eficiența procesului educațional.**

4.3. CULTIVAREA STĂRII DE BINE A CADRULUI DIDACTIC DEBUTANT

ÎNTREBĂRI-CHEIE

- De ce este important să cultivăm starea de bine a cadrului didactic?
- Cum pot să aibă grijă de ei înșiși educatorii/ profesorii într-un sistem de învățământ plin de provocări?

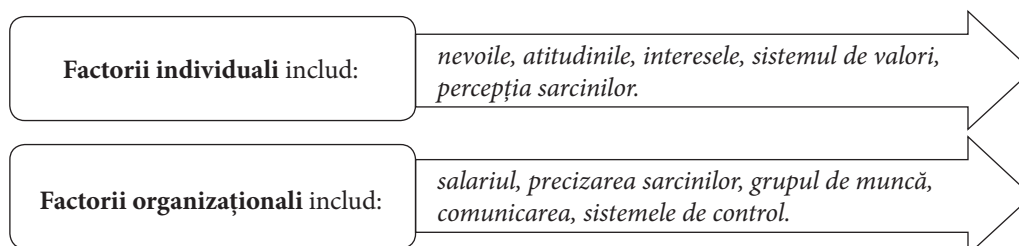

MĂ INFORMEZ

Motivația pentru muncă a unui individ este determinată de o serie de *factori motivaționali intrinseci* (individuali) și *extrinseci* (organizaționali).

Astfel, combinarea acestor factori va duce la obținerea unui comportament motivat, a satisfacției muncii și la dezvoltarea angajamentului profesional.

Pentru o motivare eficientă, este necesar, în cadrul instituției, să se facă apel la aspecte de natură formală, cele care sunt stabilite prin politica și strategia de motivare a instituției și pentru care se face

uz de anumite metode și tehnici manageriale; nu trebuie subestimat însă și potențialul motivațional al aspectelor informale, mai ales al celor moral-spirituale. Specificul activității didactice solicită a se pune accent nu atât pe obligațiunile stipulate în fișa postului, cât pe îndatoririle asumate profesional.

Dezvoltarea personală și profesională a cadrului didactic este imperios necesară, inclusiv pentru formarea abilităților de învățare pe tot parcursul vieții, pentru menținerea afectiv-motivațională în profesie, dar și pentru satisfacerea cerințelor sociale: profesori competenți și angajați plenar și durabil în instituții de învățământ.

Așa cum astăzi subordonarea lasă locul colaborării și cooperării, „șeful/directorul” este înlocuit cu „liderul”, iar acesta din urmă nu dictează, ci participă la activitățile în care este implicat grupul de cadre didactice, coordonându-i mai degrabă prin mediere, decât prin impunerea propriei decizii sau voințe. Forța motrică, care determină personalul didactic să muncească în mod eficient, este tocmai această **stare de bine**.

Ce formează și menține starea de bine (starea de pasiune) profesională?

Starea de bine a devenit o componentă importantă a educației. Ajungând o problemă stringentă, starea de bine a cadrelor didactice ar trebui privită cu seriozitate și responsabilitate. Or, după cum afirmă prof. V. Goraș-Postică într-un studiu: „Starea de bine, ca standard de calitate a educației, este un concept care vine din psihologia sănătății, care nu se reduce la starea de confort a elevului și a cadrului didactic, dar devine și valoare psihopedagogică, care completează/actualizează celelalte valori autentice promovate de grădiniță/școală: Adevărul, Binele, Frumosul și Sacrul”.

REȚIN!

Starea de bine a cadrelor didactice are un impact major asupra rezultatelor, atitudinilor, competențelor formate copiilor/elevilor.

Cum pot să aibă grijă de ei înșiși educatorii/profesorii, într-un sistem de învățământ plin de provocări? De multe ori, noi, educatorii/profesorii, ne simțim copleșiți de multitudinea sarcinilor pe care le avem de rezolvat într-o zi: de la managementul grupei de copii/al clasei de elevi până la documentele de care trebuie să ne ocupăm zilnic, de la pregătirea temeinică pentru activități/lecții până la modalitățile de predare creativă și interactivă, pe care trebuie să le inserăm în demersurile didactice. Astfel, se întâmplă să avem zile în care pur și simplu simțim că lucrul este prea mult sau prea greu; iar începătorii se pot simți, în unele cazuri, depășiți de situație, dezorientați sau demotivați.

În acest sens, pentru cadrele didactice debutante, inclusiv pentru cele cu experiență, ar fi oportună organizarea și desfășurarea unor ateliere tematice – *Starea de bine* –, care să-și propună să aducă în discuție diverse subiecte: Ce se întâmplă în astfel de zile, dar și ce se întâmplă în zilele bune și reușite, pe care le avem?, Cum putem transfera succesul unei zile asupra celorlalte?, Cum putem să ne bucurăm de fiecare zi și de fiecare oră predată/activitate organizată?.

În cadrul acestor ateliere, participanții sunt invitați să-și acorde timp, să comunice, să descopere tehnici care le pot fi de ajutor acasă ori în școală, să participe la jocuri de echipă, care vor fi, concomitent, un prilej de reflecție.

Scopul atelierelor *Starea de bine* constă în a dezvolta/a consolida abilitățile și cunoștințele necesare realizării eficiente a procesului educațional de către debutanți, dar, totodată, și în a contribui la menținerea stării lor de bine, pentru a-i ajuta să se integreze cu succes într-o instituție de învățământ.

Scurtă descriere a unui atelier

Ca elemente structurale ale unui astfel de atelier propunem:

1. Abordarea științifică, referitoare la inteligența socio-emoțională și starea de bine a oamenilor. Noile descoperiri în domeniul neuroștiințelor.

2. Tehnici, metode, idei practice, prin care putem găsi echilibru interior atât la școală, cât și acasă. Jocul *Pătratele colaborării*. Moment de reflecție asupra emoțiilor și trăirilor experimentate în cadrul acestui joc.
3. Edificiul meu interior – exercițiu de autoanaliză.
4. Concluzii. Prezentarea unei liste cu lecturi și linkuri utile.

APLIC

Prezentăm, în continuare, unele activități, ce vor valorifica starea de bine și pot fi organizate cu cadrele didactice în instituția de învățământ.

Proiect PLAN ANUAL DE CREARE A STĂRII DE BINE

LUNA	Tipul activității. Tematici recomandate
SEPTEMBRIE	Atelier didactic: „Sunt pedagog și contează să mă simt bine”
OCTOMBRIE	Workshop: „Starea de bine – accent pe starea fizică/emoțională bună”
NOIEMBRIE	Seminar metodic-practic: „Curcubeul emoțiilor pozitive din fapte bune”
DECEMBRIE	Atelier didactic: „Confort emoțional, activități de relaxare – starea de bine garantată”
IANUARIE	Conferință științifică: „Pledoarie pentru starea de bine a tânărului specialist în școală”
FEBRUARIE	Seminar municipal: „Prestația profesională de succes – bunăstarea emoțională a cadrului didactic și a copiilor”
MARTIE	Workshop: „Starea de bine – accent pe starea fizică/emoțională bună”
APRILIE	Workshop: „Arderea profesională. Tehnici, metode de protejare”
MAI	Training: „Prevenirea dezvoltării sindromului „ <i>Ardere profesională</i> ”
IUNIE	Excursii tematice 1
IULIE	Excursii tematice 2
AUGUST	Excursii tematice 3

RECOMANDĂM!

Pentru cadrele didactice:

- valorificarea muncii și conștientizarea importanței muncii îndeplinite pentru alți oameni și pentru sine;
- determinarea scopurilor activității profesionale și ale creșterii în carieră;
- conștientizarea aspectelor pozitive ale activității;
- încurajarea dorinței de a învăța;
- distribuirea corectă a timpului de muncă, ținând cont de orele de muncă și de odihnă;
- căutarea unor căi eficiente de rezolvare a sarcinilor de lucru, soluționarea acestora la timpul potrivit, evitarea amânării sarcinilor mai dificile;
- stăpânirea/aplicarea sistematică a tehnicilor de relaxare;
- păstrarea bunelor relații cu colegii și managerii, căutarea susținerii în mediul imediat înconjurător, în cazul unor dificultăți;
- dezvoltarea abilității de a găsi părțile pozitive chiar și în situații dificile.

Pentru cadrele de conducere:

- menținerea unei atmosfere de încredere, de exprimare liberă a temerilor și a sentimentelor pedagogilor privind condițiile de muncă;
- încurajarea inițiativelor, oferirea unui feedback sincer și pozitiv, non-estimativ și constructiv în vederea depășirii problemelor întâmpinate;
- introducerea mentoratului în calitate de practică pozitivă, dar și obligatorie, conform *Codului educației*, cu scopul de a valorifica experiența pedagogilor cu un stagiul profesional mai mare și a o transmite tinerilor specialiști;
- implicarea pedagogilor în rezolvarea problemelor importante ale instituției, în luarea deciziilor, prin evidențierea importanței opiniei/contribuției fiecărui angajat în parte;
- acordarea de posibilități diversificate pentru dezvoltarea profesională și personală și ridicarea propriei calificări;
- dezvoltarea talentelor pedagogilor, susținerea sentimentului de competență și autonomie etc.

Ce am învățat?

.....
.....

Ce aplic?

.....
.....

Ce mai vreau să știu?

.....
.....

Capitolul V. PARTENERIATE EDUCAȚIONALE

5.1. CREAREA PARTENERIATULUI ȘCOALĂ – FAMILIE. COMUNICAREA CU PĂRINȚII

ÎNTREBĂRI-CHEIE

- Cum comunicăm cu părinții/reprezentanții legali ai elevilor?
- Care este rolul părinților?
- Ce impedimente întâlnim în comunicarea cu părinții?
- Ce este educația parentală?

MĂ INFORMEZ

În pedagogia tradițională, *parteneriatele cu familia* au denotația: *colaborare dintre școală și familie*. Actualmente, dimensiunile acestei relații sunt mult mai cuprinzătoare datorită extinderii conceptului de colaborare spre cel de comunicare prin cooperare și, mai nou, prin conceptul de parteneriat, care le cuprinde pe toate, exprimând, în plus, abordarea pozitivă a relațiilor educative.

Conform documentelor emise de Consiliul Europei, parteneriatul este tratat ca un *angajament reciproc clar, stabilit între școală și părinți, pe baza unui „contract parental”, care cuprinde obligații reciproce în cooperarea părinților cu profesorii și implicarea părinților în activitățile școlare și extrașcolare sub aspect educațional-cultural.*

Conform prevederilor *Standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general* (2018), domeniul de competență 5 – Parteneriate educaționale, cadrele didactice au obligația să *asigure relații de colaborare și respect cu familia și comunitatea, dezvoltând parteneriate*. Pentru atingerea acestui standard, cadrul didactic urmează să realizeze un ansamblu de acțiuni interconexe, care sunt detaliate/ilustrate prin intermediul *indicatorilor*. Indicatorii reprezintă dovezile privind funcționalitatea și eficiența standardului și vor fi măsurați prin intermediul descriptorilor.

Așadar, unul dintre indicatorii din care derivă standardul 5 este comunicarea curentă cu membrii familiei/reprezentanții legali despre activitatea și progresul subiecților educaționali. Măsurarea calității acestui indicator se bazează pe următorii descriptori:

- informarea părinților/reprezentanților legali cu privire la obiectivele învățării și așteptările față de subiecții educaționali, în conformitate cu prevederile legale;
- prezentarea periodică a informației necesare părinților/reprezentanților legali ai copiilor, cu referire la progresul înregistrat, la succesele și necesitățile de dezvoltare și sprijin ale elevilor pe parcursul învățării, respectând principiul confidențialității;
- colaborarea cu personalul didactic, nedidactic și auxiliar în funcție de necesitățile procesului educațional.

Comunicarea curentă cu părinții este esența eficienței educației. În acest sens, prima fază a comunicării – *informarea* – trebuie să asigure transferul de mesaje, astfel ca toți cei implicați să se simtă parte a unei comunități, în cadrul căreia rolul fiecăruia este valorizat la maximum. Informând periodic părinții/reprezentanții legali ai elevilor despre progresul înregistrat, despre succesele și necesitățile de dezvoltare și sprijin ale elevilor pe parcursul învățării, cadrul didactic va respecta *principiul confidențialității*. Schimbul de informații, opinii, experiențe de învățare va contribui la creșterea oportunităților de studiu și va favoriza învățarea reciprocă.

Comunicarea cu părinții/reprezentanții legali este extrem de importantă și se poate realiza în condiții optime doar atunci când ambele părți sunt implicate într-un *mod autentic*. O comunicare eficientă implică *flexibilitate, ascultare activă și compromis din ambele părți*; determină motivarea copiilor, creșterea interesului acestora pentru studiu, pentru activitățile extrașcolare și, implicit, creșterea performanței școlare.

În cea mai mare parte, calitatea comunicării depinde de nivelul cultural, moral al partenerilor, de atitudinea civică, de competențele profesionale și cele parentale, de inteligența partenerilor educaționali.

Cauzele apariției blocajelor de comunicare sunt:

- incompetența partenerilor (profesională și/sau parentală);
- insuficiența sau lipsa informațiilor necesare;
- necoincidența așteptărilor partenerilor;
- colaborarea insuficientă sau unilaterală;
- neacceptarea unor particularități de conduită;
- experiența negativă anterioară în relația familiei cu prima instituție educativă (grădiniță de copii);
- diferențele la nivel de cultură și de competențe;
- intoleranța la modul de viață și la opiniile familiei;
- comunicarea pripită, limitată sau episodică;
- conținutul și formele colaborării depășite, neinteresante;
- stilul neadecvat sau imoral al comportării partenerilor;
- nivelul scăzut de cultură și inteligență al partenerilor.

Propunem o listă de activități utile de informare/comunicare cu părinții:

- ședințe/întâlniri cu părinții, după caz, cu implicarea administrației, organizate cel puțin de două ori pe an, cu privire la organizarea și planificarea activităților educaționale;
- consultații/discuții individuale, pe teme ce țin de condițiile necesare învățării eficiente, de situațiile delicate apărute în comportamentul elevilor și/sau de atitudinea acestora față de învățare sau față de unii colegi de clasă etc.;
- participarea la ore, conform unei programări;
- ședințe/discuții comune cu personalul didactic, nedidactic și auxiliar în funcție de necesitățile procesului educațional la clasă, respectând principiul confidențialității;
- activități de informare pentru părinți, axate pe diverse tematici relaționate cu educația copilului, precum și incluziunea copiilor cu CES/dizabilități;
- consultarea părinților în soluționarea unor situații dificile la nivelul clasei/școlii;
- crearea grupurilor pe rețele de socializare, unde poate fi ușor difuzată informația părinților și solicitată opinia acestora în diverse aspecte ale activității instituției;
- elaborarea scrisorilor de mulțumire pentru părinți din partea administrației;
- crearea site-ului clasei, elaborarea și difuzarea pliantelor informative despre activitatea clasei/școlii;
- organizarea activității „Ziua ușilor deschise pentru părinți”;
- desfășurarea ședințelor tematice cu părinții.

Subiecte pentru ședințele tematice cu părinții:

- *Motivarea și încurajarea elevilor de către părinți în momentele când ceva nu le reușește;*
- *Importanța modului sănătos de viață al părinților și al copiilor;*
- *Familiarizarea cu regulamentele școlii; Codul vestimentar;*
- *Formarea colectivului de elevi. Climatul psihologic în clasă;*
- *Relația profesori – elevi. Probleme de comunicare cu profesorii;*
- *Probleme ale vârstei, soluții posibile;*
- *Experiența părinților în educația tinerilor etc.;*

- Cum să fim buni părinți?;
- Protejarea drepturilor copilului; Siguranța și protecția în activitatea școlară;
- Procedura legală de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituției de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului;
- Egalitatea de gen/Evitarea discriminării între băieți și fete;
- Prevenirea și combaterea violenței în școală; Bullying-ul în școală etc.

Comunicarea școală – familie este un instrument de stabilire și de menținere a relației de *parteneriat*, scopul comun fiind educația copiilor, care poate fi realizat prin înțelegerea și asumarea rolurilor, prin distribuirea și valorificarea competențelor, a responsabilităților și a funcțiilor între părțile implicate, prin investirea comună a resurselor de timp, prin împărtășirea informațiilor, prin soluționarea în comun a situațiilor problematice etc.

Parteneriatul cu familia are următoarele obiective:

- să ajute profesorii în munca lor
- să perfecționeze abilitățile școlare ale elevilor
- să îmbunătățească programele de studiu și climatul școlar
- să îmbunătățească abilitățile educaționale ale părinților
- să faciliteze legătura dintre familie și personalul școlii
- să ofere servicii și suport familiilor
- să creeze o atmosferă de lucru mai sigură în școală
- să îmbunătățească managementul școlii.

Pentru asigurarea comunicării eficiente e important ca ambele părți (școala și familia) să respecte anumite drepturi și să-și asume obligații. În acest context, prezentăm un extras din „Codul Familiei”.

EXTRAS din „CODUL FAMILIEI” al REPUBLICII MOLDOVA

nr. 1316-XIV din 26.10.2000.

Monitorul Oficial al Republicii Moldova

nr. 47-48/210 din 26.04.2001

Articolul 60. Drepturile și obligațiile părinților privind educația și instruirea copiilor

(1) Părinții au dreptul și sunt obligați să-și educe copiii conform propriilor convingeri, indiferent de faptul dacă locuiesc împreună sau separat.

(2) Părinții poartă răspundere pentru dezvoltarea fizică, intelectuală și spirituală a copiilor și au prioritate la educația lor față de oricare alte persoane.

(3) Părinții sunt obligați să asigure frecventarea de către copil a școlii până la sfârșitul anului I de învățământ, în care acesta atinge vârsta de 16 ani. Instituția de învățământ și forma de instruire sunt alese de către părinți, cu luarea în considerare a opiniei copilului.

(4) Litigiile dintre părinți privind educația și instruirea copiilor se soluționează de către autoritatea tutelară, iar decizia acesteia poate fi atacată pe cale judecătorească.

Articolul 62. Exercițarea drepturilor părinților

(1) Drepturile părinților nu pot fi exercitate contrar intereselor copilului lor. Părinții nu pot prejudicia sănătatea fizică și psihică a copilului.

(2) Metodele de educație a copilului, alese de părinți, vor exclude comportamentul abuziv, insultele și maltratarile de orice fel, discriminarea, violența psihică și fizică, aplicarea pedepselor corporale, antrenarea în acțiuni criminale, inițierea în consumul de băuturi alcoolice, folosirea substanțelor stupefiante și psihotrope, practicarea jocurilor de noroc, cerșitul și alte acte ilicite. [Art.62 al.(2) modificat prin LP120-XVI din 29.05.08, MO125-126/ 15.07.08 art. 489]

(3) Toate problemele privind educația și instruirea copilului se soluționează de către părinți de comun acord, ținându-se cont de interesele și de părerea copilului.

(4) Părinții poartă răspundere, în modul stabilit, pentru exercitarea drepturilor părintești în detrimentul intereselor copilului. (<http://lex.justice.md/index.php?action>)

Prin urmare, părinții au dreptul, dar și obligația de a colabora cu instituția de învățământ în vederea realizării obiectivelor educaționale. În acest sens, ei trebuie să discute, cel puțin o dată pe lună, cu învățătorul/dirigintele despre situația școlară a copilului. Cadrul didactic-diriginte convoacă periodic *Comitetului de părinți al clasei*, care are următoarele atribuții:

- „să ajute învățătorul/dirigintele în activitatea de încadrare în învățământul obligatoriu a tuturor copiilor de vârstă școlară și de îmbunătățire a frecvenței acestora;
- să sprijine dirigintele/învățătorul în organizarea și desfășurarea unor activități extrașcolare;
- să inițieze și să se implice în îmbunătățirea condițiilor de învățare, pentru elevii clasei;
- să atragă persoane fizice sau juridice care, prin contribuții financiare sau materiale, susțin programele de modernizare a activității educative și a bazei materiale din clasă și din școală;
- să sprijine conducerea instituției de învățământ și dirigintele/învățătorul în întreținerea, dezvoltarea și modernizarea bazei materiale a clasei și a instituției de învățământ.

Președinții *Comitetelor de părinți din clasă* se întrunesc în cadrul instituției de învățământ în *Consiliul reprezentativ al părinților* pentru:

- a susține instituția de învățământ în activitatea de consiliere și de orientare socioprofesională sau de integrare socială a absolvenților;
- a propune măsuri pentru școlarizarea elevilor în învățământul obligatoriu;
- a identifica surse de finanțare extrabugetară și a propune *Consiliului de administrație al instituției*, la nivelul căruia se constituie, modalitatea de folosire a acestora;
- a susține instituțiile de învățământ în derularea programelor de prevenire și de combatere a abandonului școlar;
- a susține instituția de învățământ în organizarea și desfășurarea festivităților anuale;
- a susține conducerea instituției de învățământ în organizarea și desfășurarea consultațiilor cu părinții pe teme educaționale;
- a sprijini conducerea instituției de învățământ în întreținerea și modernizarea bazei materiale;
- a veni cu inițiative și a se implica în îmbunătățirea calității vieții și a activității elevilor.

REȚIN!

- Parteneriatul cu familia și comunitatea nu este o opțiune, ci o obligație a cadrului didactic.
- Orice sistem de educație rămâne neputincios dacă se confruntă cu indiferența sau opoziția părinților.
- Evoluția elevilor este puternic influențată de modul în care se dezvoltă relația *părinte – elev – profesor*.
- Menținerea comunicării dintre cadru didactic și părinți pe tot parcursul studiilor este cheia succesului elevilor. Atunci când părinții se implică eficient în procesul educațional, elevii se simt mai bine la școală. Dacă ai răbdarea necesară să asculți activ, cu mult tact, poți găsi soluții și la cele mai dificile probleme apărute.
- Parteneriatul educațional **școală – familie** atinge un maxim de eficiență și contribuie la obținerea unor beneficii pe termen lung, doar atunci când are un parcurs planificat, logic și bine structurat.

APLIC

Explicați cum depășiți barierele de comunicare cu familia.

O soluție în acest sens este **educația parentală**.

Educația parentală urmărește să transmită părinților, prin intermediul activităților la care aceștia participă, cunoștințe și informații cu scopul dezvoltării abilităților și competențelor parentale, care sunt eficiente pe termen lung. Obiectivele activităților de educație parentală sunt:

- de a-i face pe părinți conștienți de importanța rolului pe care îl au în susținerea creșterii și dezvoltării copilului;
- de a-și îmbunătăți cunoștințele, atitudinile, viziunea și practicile de îngrijire și de educație în conformitate cu recomandările psihopedagogiei moderne.

Recomandări pentru școală:

- informarea părinților privind activitatea instituției și programul instructiv-educativ al clasei (obiective, conținuturi, strategii etc.);
- informarea sistematică a părinților cu referire la dezvoltarea și performanțele copilului (dezvoltarea intelectuală, fizică, calități de personalitate, comportamente, rezultate la evaluări, competiții și concursuri etc.);
- organizarea Școlii pentru părinți, axate pe diverse teme de viață și pe ocrotirea sănătății, a educației de gen, a respectării drepturilor copilului etc.;
- organizarea consilierii psihopedagogice a copiilor și a părinților/familiei (sistematic – desfășurarea consilierii centrate pe dezvoltare și prevenție, inclusiv – la necesitate);
- implicarea părinților în diverse activități ale procesului instructiv-educativ, ce au impact și ieșire în cadrul comunității locale (acte, concerte de caritate, expoziții, serate festive, concursuri etc.);
- organizarea conferințelor și a meselor rotunde, pentru discuții și schimb de opinii și experiență privind educația copiilor etc.

5.1. ANTRENAREA FAMILIEI ȘI A COMUNITĂȚII ÎN EFICIENTIZAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL

ÎNTREBĂRI-CHEIE

- Cum consolidăm relația școală – familie – comunitate?
- Ce reprezintă un parteneriat educațional?
- Cum dezvoltăm un proiect educațional?

MĂ INFORMEZ

Procesul educațional presupune activități curriculare și extrașcolare. Activitățile extrașcolare sunt complementare activităților didactice și vizează valorificarea intereselor, a dorințelor, a aptitudinilor elevilor, formarea elevilor sub aspect psihointelectual, fizic și socioafectiv, extinderea orizontului de cunoaștere al elevilor, stimularea curiozității și a sentimentului de apartenență etc. Ca fenomen educațional, activitatea extracurriculară/extrașcolară prezintă o serie de particularități și se supune unor exigențe pedagogice specifice. Acestea joacă un rol deosebit atât în dezvoltarea personală a elevilor, cât și în integrarea lor socială. În funcție de dimensiunea educațională, *tipurile de activități* organizate în cadrul programelor educative pot include (dar fără a se limita la acestea):

- activități de educație intelectuală,
- activități de educație morală,
- activități de educație artistică,
- activități de educație culturală,

- activități de educație tehnico-științifică,
- activități de educație sportivă,
- activități de educație pentru cetățenie democratică, pentru promovarea valorilor umane (inclusiv voluntariat, caritate, implicare activă în societate, responsabilitate socială, relații și comunicare),
- activități de educație pentru sănătate și de promovare a modului sănătos de viață,
- activități de educație ecologică și protecție a mediului,
- activități de educație rutieră etc.

Ca orice demers orientat către o finalitate, activitatea extrașcolară presupune o anumită structurare și organizare. Aceste activități pot fi desfășurate sub diferite forme, cum ar fi: ateliere, cluburi, cercuri de dans, muzică, piese de teatru, coruri, concursuri, competiții, mese rotunde, dezbateri, serate tematice, festivaluri, recitaluri, activități de aniversare și comemorare, discursuri publice, flash-moburi, excursii etc. Astfel de activități dezvoltă interesul elevilor pentru diferite arii curriculare, având o importanță majoră în dezvoltarea personală a acestora.

Conform prevederilor *Standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general* (2018) (domeniul de competență 5. Parteneriate educaționale), al doilea indicator, în care a fost derivat standardul 5, este *Antrenarea membrilor familiei și ai comunității în eficientizarea procesului educațional*. Nivelul calității acestui indicator va fi măsurat conform următorilor descriptori:

- motivarea/implicarea părinților și a membrilor comunității, în vederea sporirii calității educației la nivel de clasă sau de instituție;
- identificarea domeniilor de interes comune ale școlii, ale familiei și ale comunității pentru dezvoltarea proiectelor educaționale;
- organizarea evenimentelor interactive cu elevii, părinții și membrii comunității în funcție de interesul, capacitățile și cultura acestora, menite să consolideze relația dintre școală și comunitatea locală și să eficientizeze procesul educațional.

Prin urmare, școala implică părinții și membrii comunității în calitate de persoane-resursă și participanți în activități/proiecte educaționale, pentru stabilirea și fortificarea unei relații armonioase între mediul școlar și comunitatea locală, pentru asigurarea bunei desfășurări a procesului educațional.

Activitățile educative, de recreere și de odihnă activă, precum excursiile în natură, cu participarea clasei, a părinților și a altor membri ai comunității, desfășurate în timpul Săptămânii „Școala Altfel”, la sfârșit de săptămână sau în vacanță, sunt foarte atractive. Aceste activități facilitează contactul direct cu mediul, acționând asupra tinerilor în formare și oferind posibilitatea înțelegerii fenomenelor naturii și a importanței protejării ei. Drept urmare, copiii/elevii dobândesc informații, trăiesc experiențe de învățare memorabile. Aceste activități contribuie la:

- descoperirea și dezvoltarea potențialului elevilor de a avea grijă de ei înșiși, de alții și de lumea care îi înconjoară, prin experiențe provocatoare într-un mediu nefamiliar;
- dezvoltarea de competențe și abilități la elevi, precum: încrederea în sine, toleranța, comunicarea, capacitatea de a lua decizii, asumarea responsabilității, spiritul de inițiativă, perseverența, lucrul în echipă;
- educarea și dezvoltarea simțului estetic, a dragostei pentru natură;
- încurajarea elevilor de a ieși din zona de confort, de a accepta diverse experiențe de neuitat: exerciții și jocuri de teambuilding, de orientare în spațiu, interactive, cățărare pe frânghie, construire de adăpost etc.;
- dezvoltarea comunicării deschise între membrii grupului: expunerea părerilor, discutarea ideilor, comunicarea exactă a informațiilor.

Ca rezultat, cadrul didactic cunoaște mai bine elevii, formează caractere, consolidează relația di-

riginte – elev, experimentează metode alternative de învățare și de educare, oferă elevilor experiențe inedite, care pot să-i marcheze atât în viața personală, cât și în viața școlară.

În acest sens, propunem o listă de activități utile, cu implicarea părinților și a comunității:

- evenimente interactive cu elevii, părinții și membrii comunității în funcție de interesul acestora: activități sportive, sociale și culturale – piese de teatru, concerte, excursii etc., menite să consolideze relația dintre școală și comunitatea locală și să eficientizeze procesul educațional;
- participarea părinților și a elevilor în diferite proiecte sau acțiuni de voluntariat, organizate la nivel de clasă, instituție sau comunitate;
- participarea părinților în procesul de luare a deciziilor la nivelul clasei/școlii;
- organizarea activității „Ziua ușilor deschise pentru părinți” etc.

Actualmente, educația se sprijină pe patru piloni importanți: *a învăța să știi, a învăța să faci, a învăța să trăiești împreună cu alții și a învăța să fi*. În funcție de aceste obiective strategice, dar și de implicațiile globalizării, ale problematicii lumii contemporane, profesorii își asumă să îndeplinească roluri noi, transferând accentul pe elev și pe deschiderea școlii către comunitate, prin dialog și parteneriat educațional.

Parteneriatul vizează o relație formală între două sau mai multe părți/persoane/instituții (deveniți în continuare parteneri), care se angajează moral, juridic, economic la realizarea unor interese comune spre reale beneficii pentru toți.

Parteneriatul educațional presupune:

- colaborarea agenților educației sub diverse forme și modalități, orientate spre formarea personalității copilului;
- comunicarea optimă dintre agenții sociali care participă la educație;
- cooperarea de calitate în domeniul interrelațiilor și unirea eforturilor pentru realizarea acțiunilor educative comune;
- interacțiunea optimă, sistematică și feedbackul obținut și acceptat de toți partenerii.

Parteneriatul intern

Dezvoltarea parteneriatului educațional constă nu doar în construirea unor relații cu instituții externe, ci și crearea unui parteneriat intern, a unor relații între toți membrii instituției școlare, bazate pe încredere și respect, pe comunicare deschisă și echilibrată, care ar favoriza pe fiecare să participe la o activitate comună, în beneficiul tuturor, mai cu seamă, al elevului.

Parteneriatul intern vizează relațiile profesor – profesor, profesor – director, părinte – director, profesor – elev, profesor – părinte, părinte – părinte, elev – părinte, elev – elev, elev – director etc. Astfel, parteneriatul intern constă în consolidarea/unirea tuturor membrilor prin scopul comun – educarea copilului în conformitate cu cerințele postmodernității și desfășurarea unei activități în cadrul organizației instituționale racordate principiilor: cooperare, colaborare, comunicare eficientă, acces egal, unitate, transparență, responsabilitate și încredere.

Parteneriatele nu mai sunt considerate doar o simplă activitate opțională, ci o componentă esențială în organizarea și desfășurarea procesului educațional. Impulsionate de acest fapt, autoritățile educative recunosc importanța parteneriatelor și le promovează la nivel de politici publice. Statul creează instituții specializate/structuri de sprijin în favoarea familiei. Structurile respective pot fi: cabinetele de asistență psihopedagogică, de consiliere, centrele de resurse pentru familie sau pentru profesori. La nivelul acestor structuri se dezvoltă programe specifice de sprijin individualizat și/sau de grup pentru copii, părinți și profesori.

PARTENERI:

- Administrația publică centrală și locală: Ministerul Educației și Cercetării, primăriile, preturile, consiliile municipale/raionale, subdiviziunile Ministerului Apărării etc.
- Instituțiile publice din domeniul educației, al culturii, al tineretului și al sportului: universitățile, instituțiile culturale, teatrele, muzeele, bibliotecile, federațiile sportive etc.
- Reprezentanțele diplomatice și organizațiile internaționale
- Serviciile publice: pompierii, poliția, direcțiile de învățământ, instituțiile medicale etc.
- Grupurile de interes (ONG-urile): organizațiile pentru copii și tineret, asociațiile și cluburile sportive, asociațiile culturale, organizațiile de voluntariat, asociațiile combatanților etc.
- Agenții economici: locali, regionali, naționali sau internaționali.

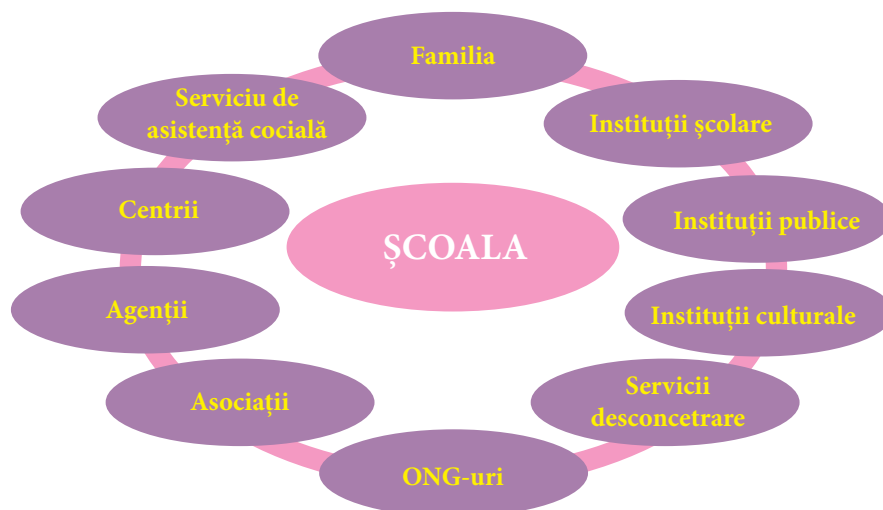

Figura 5.2. Rețeaua de parteneri ai instituțiilor de învățământ

Parteneriatele se oficializează prin *acorduri de parteneriat sau acorduri de colaborare*.

Prezentăm un *model* de acord de parteneriat:

<p>(Denumirea instituțiilor partenerere)</p> <hr style="width: 80%; margin: auto;"/> <p style="text-align: center;">ACORD DE PARTENERIAT</p> <p>Instituția Publică _____, denumit(ă) în continuare „_____”, reprezentată de către directorul _____, și instituția _____, denumit(ă) în continuare „_____”, reprezentată de către directorul _____, în continuare numite Părți, au semnat azi _____ prezentul acord de parteneriat.</p> <p>1. Obiectivele acordului de parteneriat</p> <p>1.1. Acordul se încheie între cele două părți în vederea <i>realizării și dezvoltării programelor, activităților comune, specifice domeniului educațional.</i></p> <p>1.2. <i>Obiectivele acordului:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dezvoltarea unei relații de colaborare între Părți, în vederea derulării unor programe și proiecte, ce au drept scop creșterea calității educației în ambele instituții prin amplificarea potențialului lor și prin extinderea oportunităților de creștere a acestora 2. Organizarea unor evenimente și activități cu caracter educativ, metodic și cultural-artistic, la care să participe elevi și cadre didactice <p>1.3. Părțile vor negocia în mod individual termenii și condițiile de realizare a obiectivelor acordului.</p> <p>2. Responsabilitatea Părților</p> <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Crearea condițiilor necesare și promovarea colaborării în proiecte educaționale comune 2.2. Facilitarea organizării și a participării instituțiilor partenerere în activități culturale comune 2.3. Încurajarea schimbului de bune practici educaționale 2.4. Soluționarea tuturor problemelor, care pot apărea în procesul de cooperare, de către părți prin negocieri constructive, luând în considerare interesele părților și scopul prezentului acord. <p>3. Termen de valabilitate</p> <p>3.1. Prezentul acord intră în vigoare la data semnării de către Părți și este valabil pentru o perioadă de 1 an.</p> <p>3.2. La expirarea termenului de 1 an, acordul se prelungește automat pentru următorul interval de 1 an, dacă vreuna dintre părți nu notifică celeilalte în scris, cu cel puțin 30 de zile înainte de acest termen, dorința ca acordul să nu fie prelungit.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Adrese juridice 2. Semnături.

Cadrul didactic identifică domenii de interes comune ale școlii, familiei și comunității și dezvoltă proiecte educaționale. Partenerii interni și externi inițiază acțiuni destinate să sporească calitatea educației la nivel de clasă sau instituție.

Propunem structura unui proiect educațional și etapele de desfășurare ale acestuia:

Titlul proiectului:	
Disciplina:	
Vârsta elevilor implicați:	
Durata proiectului:	
Scop/Obiective/Competențe (Ce competențe dezvoltă elevii drept urmare a participării în proiect?):	

Modalitățile și platformele de colaborare la distanță (după caz):	
Activitățile pe etape organizate în cadrul proiectului (Ce activități sunt prevăzute în cadrul proiectului? Cum vor fi implicați elevii în proiect?):	
Produsele elaborate de către elevi (Ce vor crea elevii?):	
Modalități de evaluare a elevilor (Cum vor fi evaluați?):	
Diseminarea rezultatelor proiectului:	

REȚIN!

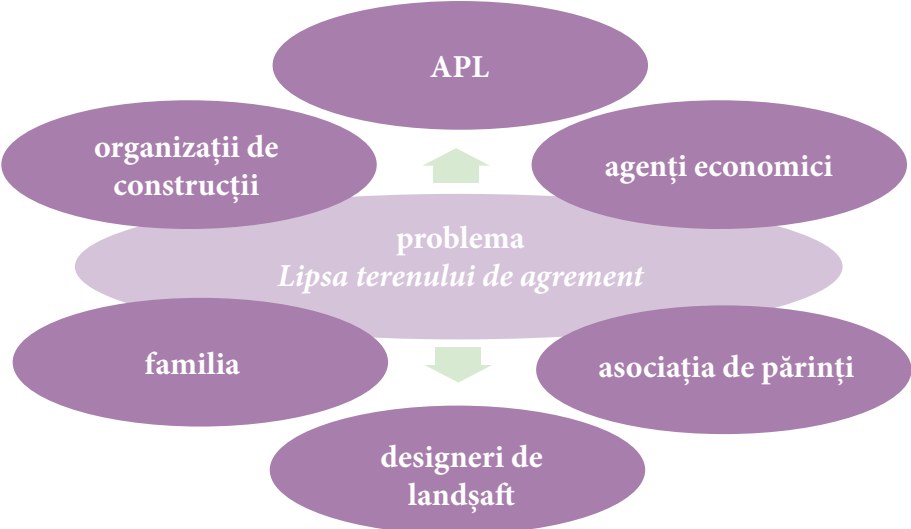
- Unul dintre obiectivele esențiale ale instituțiilor școlare constă în inițierea, dezvoltarea și asigurarea eficienței parteneriatelor.
- Caracterul complex al parteneriatelor implică interacțiunea pozitivă, cooperarea persoanelor implicate, combinarea eforturilor și asumarea responsabilităților tuturor factorilor interesați.
- Se recomandă crearea și dezvoltarea parteneriatelor între toate părțile interesate: MEC, APL, organizații sindicale, direcții de învățământ, centre de formare continuă etc. pentru a oferi oportunități și facilități în context legislativ, social, cultural, tehnologic etc. Efectul sinergiei, ca rezultat al parteneriatelor, va asigura calitatea dorită.

APLIC

Cum identificăm partenerii?

Pașii de acțiune	Acțiuni				
Identificăm problema	<p>Analiza detaliată a situației existente: Care este problema? O problemă bine formulată reflectă nevoile unui grup-țintă, este concretă, clară, gravă și urgentă. <i>De exemplu: Necesitatea unui teren de agrement pentru copii în curtea școlii</i></p>				
Analizăm problema și potențialul școlii	<p>Răspundem la un șir de întrebări de tipul: – CARE este problema reală, ce trebuie soluționată? – DE CE apare această problemă? – CARE sunt cauzele ce au determinat situația negativă existentă? – UNDE și CÂND se manifestă? (condiții, periodicitate, surse de manifestare a problemei) – PENTRU CINE este o problemă? CINE sunt cei afectați de problemă: grupul-țintă, alte grupuri? – CE consecințe/impact ar avea nerezolvarea ei?</p> <p>Modalități/instrumente de analiză a problemei</p> <p>a. Analiza SWOT</p> <table border="1" style="margin-left: 20px;"> <tr> <td>Puncte tari</td> <td>Puncte slabe</td> </tr> <tr> <td>Oportunități</td> <td>Amenințări</td> </tr> </table> <p>b. metoda 6 DE CE? c. metoda <i>Diagrama Cauze – efecte</i> (osul de pește) d. metoda <i>Arborele problemei</i> e. sondaj cu cadrele didactice, elevii, părinții pentru determinarea clară a problemei, a scopului, a resurselor, a soluțiilor și a acțiunilor f. elaborarea unei schițe de proiect</p>	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Amenințări
Puncte tari	Puncte slabe				
Oportunități	Amenințări				

<p>Identificăm potențialii parteneri</p>	<p>Întocmim o listă a instituțiilor din comunitate și din raion care au capacitatea de a rezolva problema.</p>
<p>Cunoașterea potențialilor parteneri</p>	<p>Vizează analiza site-urilor: viziunea, interesele, obiectivele, posibilitățile de moment ale organizației, disponibilitatea, tipul de management și selectarea lor în conformitate cu cerințele noastre.</p>
<p>Inițierea parteneriatelor</p>	<p>Inițierea parteneriatului se face în formă scrisă sau orală: în scris – prin <i>scrisoare de intenție</i>, oral – prin <i>comunicare orală</i>. Mai eficient este <i>dialogul</i> privind: descrierea problemei, a scopului și a obiectivelor, descrierea proiectului (planul de implementare, bugetul, monitorizarea și evaluarea, viabilitatea, problemele și riscurile).</p>
<p>Determinarea partenerilor</p>	<p>Stabilirea condițiilor parteneriatului prin încheierea unui acord de parteneriat.</p>

SARCINI DE LUCRU PENTRU CONSOLIDARE

Cum proiectăm parteneriatul educațional?

Literatura de specialitate propune o schiță de pregătire pentru elaborarea planificării parteneriatului educațional.

Etape:

- Analiza rezultatelor colaborării precedente cu agenții educativi.
- Analiza posibilităților colaborării.
- Cercetarea obiectivelor și a sarcinilor prioritare în raport cu particularitățile și posibilitățile partenerilor educativi.
- Determinarea conținutului activității de colaborare.
- Alegerea formelor de colaborare.
- Selectarea metodelor de colaborare.
- Stabilirea persoanelor responsabile și delimitarea timpului.
- Ordonarea logică a acțiunilor și a activităților.
- Elaborarea planului de colaborare partenerială.

Întrebări pentru autoevaluare:

1. Ce forme de colaborare cu familia valorificați?
2. Ce metode aplicați în lucrul cu familia?
3. Care metode le considerați eficiente în colaborare/parteneriat cu părinții? Argumentați.
4. Cu care instituții din comunitate colaborați? (denumirea completă)
5. Care sunt direcțiile/aspectele de colaborare și parteneriat cu instituțiile din comunitate? Precizați.

Cod deontologic al parteneriatului educațional

1. Respectați Drepturile Copilului. Protejați și susțineți copilul, ocrotiți-l de nedreptăți și stimați personalitatea lui.
2. Accentuați calitățile pozitive ale copilului și ale partenerilor educaționali. Mizați pe ele, dezvoltați-le pentru a le neutraliza și/sau a le anihila pe cele negative.
3. Fiți corecți, toleranți, flexibili și răbdători. Nu uitați regula de aur a comportării: comportați-vă cu partenerul precum ați dori să se comporte el cu dvs.
4. Nu dăunați procesului educațional! Dați dovadă de tact, empatie, dinamism, creativitate, competență și veți câștiga respectul și stima partenerului.
5. Studiați-vă reciproc. Axați acest proces pe autoevaluare și autoeducație ca elemente esențiale de cunoaștere și de reglare a comportamentului.
6. Ascultați atent și străduiți-vă să înțelegeți partenerul. Împărtășiți interesele partenerilor și susțineți inițiativele acestora.
7. Fiți creativi. Variați conținutul, modalitățile și mijloacele de colaborare cu partenerii.
8. Fiți deschiși spre colaborare, fiți atenți, cordiali și obiectivi.
9. Nu contrapuneți copiii și adulții, aveți încredere în ei.
10. Nu etichetați copiii și alți parteneri. Nu emiteți judecăți pripite sau aproximative, care ar ofensa partenerul (inclusiv, copilul).
11. Dacă ați comis o greșeală sau o nedreptate, aveți curajul a vă cere scuze de la partener și străduiți-vă ca situația să nu se repete. Respectați promisiunile și realizați la timp ceea ce vi s-a încredințat.
12. Analizați situațiile dificile împreună, pentru a fi în stare să le dirijați mai eficient. Nu fiți partinitori când apreciați partenerul.
13. Organizați și participați sistematic la variate activități și discuții privind educația copilului, sporirea acțiunii agenților educaționali și perfecționarea competențelor de elaborare.
14. Rețineți: copilul are nevoie de dragoste, stimă și colaborare. Fiți binevoitor și exigent, dar nu vă purtați ca un comandant, ci ca un consilier; nu ordonați, ci îndemnați, încurajați, convingeți și rugați.

5.3. IMPLICAREA ELEVILOR ÎN REALIZAREA PROIECTELOR COMUNITARE ȘI A ACȚIUNILOR DE VOLUNTARIAT

ÎNTREBĂRI-CHEIE

- Care sunt formele de participare/implicare ale elevilor?
- Ce este un proiect comunitar și care sunt etapele acestuia?
- De ce să implicăm elevii în proiecte comunitare și/sau în acțiuni de voluntariat?

MĂ INFORMEZ

În conformitate cu prevederile *Standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general* (2018) (domeniul de competență 5. Parteneriate educaționale), al treilea indicator în care a fost derivat standardul 5 este *Facilitarea implicării elevilor în realizarea proiectelor comunitare și a acțiunilor de voluntariat*. Acest indicator va fi măsurat conform următorilor descriptori:

- implicarea elevilor în proiecte sau acțiuni de voluntariat, organizate la nivel de clasă, instituție sau comunitate;
- încurajarea, îndrumarea și consultarea subiecților educaționali în implementarea proiectelor și a acțiunilor de voluntariat, desfășurate în instituție și în comunitate;

- antrenarea structurilor asociative ale copiilor/elevilor și ale părinților, precum și ale instituțiilor partenere din comunitate, în elaborarea proiectelor educaționale în scopul consolidării coeziunii dintre toți actorii educaționali din instituție.

Societatea actuală, mereu mai complexă, face necesară redefinirea conceptului „cetățean” și, implicit, a educației pentru cetățenie. Participarea constituie „valoarea adăugată” a noii concepții despre cetățenie, promovată de politicile educaționale. Rolul profesorului nu se reduce la transmiterea cunoștințelor, iar cel al elevului – la ascultare și asimilare de informații. Profesorul este mai mult un organizator al situațiilor de învățare și un element de legătură între elev și societate, care mediază și facilitează accesul la informație. Consecința conținutului social al profesiei de cadru didactic constă în *participarea și implicarea directă în: activități de voluntariat, ateliere de creație, acțiuni de ecologizare și proiecte de mediu, târguri educaționale, cercuri literare și artistice, proiecte caritabile, concursuri și spectacole, evenimente care contribuie la formarea elevilor în spiritul rigorilor societății moderne*. Implicarea elevilor în procesul de decizie începe chiar în contextul procesului didactic, sub toate aspectele sale: predare – învățare – evaluare și continuă prin participarea/implicarea în viața școlii și a comunității.

Prezentăm *forme* de participare a elevilor la activitatea din mediul școlar și din comunitate:

- **Structuri participative:** consiliul elevilor (la nivelul clasei, al școlii, al raionului, al republicii); biroul de presă; purtătorul de cuvânt (al clasei, al școlii sau al Consiliului de elevi).
- **Participarea elevilor în procesul de predare – învățare:** oferta curriculară – stabilirea disciplinelor opționale; proiecte ale clasei; metode interactive etc.
- **Activități extrașcolare:** festivități; proiecte educaționale; parteneriate cu alte școli, acțiuni și proiecte comune; olimpiade școlare, competiții sportive; excursii, drumeții etc.
- **Participare la viața comunității:** proiecte de participare a elevilor la viața comunității; campanii de informare și de educație a populației; acțiuni ecologice; acțiuni de voluntariat, ajutorarea elevilor sau a persoanelor aflate în situații dificile etc.

Realizarea unui proiect comunitar/a unei acțiuni de voluntariat presupune energie și timp. Orice inițiativă de celebrare a unei zile speciale (ziua mediului, ziua persoanelor cu dizabilități, ziua Pământului etc.), orice demers de îmbunătățire a calității vieții în comunitatea dumneavoastră (repararea unui trotuar, marcarea unei treceri de pietoni, dotarea școlii cu diferite lucruri de care elevii au nevoie etc.) sunt proiecte comunitare/acțiuni de voluntariat.

De ce să implicăm elevii în proiecte comunitare?

Responsabilitatea și solidaritatea sunt valori pe care le însușim cel mai bine dacă le exersăm. Fiecare proiect în care elevii sunt implicați contribuie la transformarea acestora în cetățeni responsabili și solidari cu cei din comunitatea lor, cetățenii pe care ni-i dorim atunci când vor fi adulți.

Voluntariatul este activitatea de interes public desfășurată din proprie inițiativă de către orice persoană fizică, în folosul altora, fără a primi o contraprestație materială. Activitatea se desfășoară sub diverse forme și perspective, precum: asistență și servicii sociale, protecție a drepturilor omului, sistem medico-sanitar, cultural, artistic, educativ, de învățământ, științific, religios, sportiv, de protecție a mediului, activism civic, situații de urgență, ajutor umanitar și/sau filantropic, dezvoltare comunitară, dezvoltare socială.

Activitățile de voluntariat și proiectele comunitare pot fi organizate pe varii domenii:

- *social* (activități de îngrijire a bolnavilor și de acordare a asistenței de prim ajutor sub supravegherea specialiștilor, activități de mentorat, consiliere și informare pentru persoanele cu necesități speciale, asistență în reducerea și evitarea stresului etc.);
- *civic* (promovarea acțiunilor cu caracter democratic în comunitate prin activități de instruire și informare, colectarea de semnături, expedierea scrisorilor către organele de decizie în sprijinul unor inițiative comunitare și implementarea acestora; semnalarea oricăror abuzuri și organizarea activităților pentru soluționarea acestor probleme etc.);

- *sănătate* (campanii de promovare a modului sănătos de viață – educație sexuală, alimentație sănătoasă, prevenirea fumatului și/sau a utilizării drogurilor etc., servicii pentru pacienții din spitale și acordarea ajutorului la domiciliu, organizarea și participarea la emisiuni radio, concursuri etc.);
- *ecologic* (igienizarea unor parcuri sau zone de joacă pentru copii și menținerea lor în ordine, campanii de promovare a reciclării diverselor materiale, acțiuni de plantare a pomilor, de salubritate în comunitate etc.);
- *cultural* (organizarea de activități în parteneriat cu instituțiile culturale, campanii de promovare a instituției și a serviciilor în cadrul comunității prin manifestări culturale de masă, activități în colaborare cu alți parteneri pe subiecte de interes pentru tineri etc.);
- *administrativ* (tehnoredactarea unor materiale, realizarea diverselor publicații, traducerea materialelor, elaborarea și menținerea revistei școlare, administrarea site-ului instituției sau a unor pagini în rețelele de socializare etc.);
- *sportiv* (promovarea în comunitate, prin activități concrete, a sportului ca parte esențială a unui stil de viață sănătos, organizarea unor exerciții de relaxare sau de energizare pentru vârstnici sau copii, amenajarea unor spații adecvate pentru exersarea activităților sportive, a acțiunilor de instruire pentru doritorii să practice anumite sporturi etc.);
- *cooperare internațională* (promovarea păcii și a drepturilor universale ale omului prin activități comune, desfășurate virtual sau real cu participarea tinerilor din diferite țări, organizarea diferitor evenimente pentru promovarea interculturalității și a toleranței etc.).

Propunem **strategii de implicare a elevilor** în dezvoltarea proiectelor comunitare și/sau a acțiunilor de voluntariat:

- Clasa/Școala susține acțiunile de voluntariat în colaborare cu cadrele didactice, cu părinții și voluntarii din comunitate;
- Clasa/Școala are proiectat în planul de activitate/în planul de dezvoltare a instituției un program pentru promovarea voluntariatului;
- Clasa/Școala oferă oportunități de voluntariat pentru părinți (inclusiv pentru familiile monoparentale);
- Clasa/Școala oferă suport și susține tinerii care doresc să se implice în activitățile de voluntariat în cadrul comunității;
- Clasa/Școala încurajează familiile și membrii comunității pentru participare la evenimentele școlii/clasei;
- Părinții sunt consultați privind modalitatea de implicare în activitatea clasei/a școlii;
- Școala încurajează diferite forme de implicare în activitatea școlii: mentorat, voluntariat etc.

Proiectul, ca metodă de învățare și de sprijin a comunității, pe de o parte, dar și ca strategie de dezvoltare personală, pe de altă parte, a devenit o provocare importantă pentru cadrele didactice de la toate treptele de școlaritate.

Fiind un set organizat de acțiuni care codifică prioritățile și dorințele comunității ca întreg, proiectul comunitar se află la intersecția dintre două *nevoi*: cea de învățare a elevului și cea de sprijin a comunității.

Nevoia de învățare: printr-un proiect, elevii își formează și dezvoltă o serie întreagă de competențe și cunoștințe specifice, învățând în același timp să fie responsabili și perseverenți, trăiesc experiența compasiunii și conștientizează importanța acționării pentru ca binele pe care îl doresc celorlalți să fie corect pus în practică.

Nevoia comunității: elevii identifică o nevoie reală a comunității lor și propun spre implementare o soluție care este sustenabilă (adică are un impact pozitiv asupra comunității).

Propunem exemple de *obiective* ale proiectelor comunitare/de voluntariat:

- Coagularea comunității locale și dezvoltarea sentimentului de apartenență la comunitate a elevilor, a cadrelor didactice, a părinților etc.;
- Educarea comportamentului responsabil față de spațiul public;
- Revigorarea spiritului civic și a mentalității comunitare prin promovarea justelor valori – empatia, generozitatea, bunătatea etc.;
- Consolidarea solidarității și înțelegerea noțiunii „justiție socială”;
- Schimbarea atitudinilor cadrelor didactice, elevilor, părinților, comunității locale și a factorilor decidenți cu privire la educația incluzivă și acceptarea diversității;
- Promovarea valorilor și a principiilor morale, pe care se bazează viața unei societăți (ajutorarea aproapelui, altruismul, eliminarea egoismului, stimularea implicării în acțiuni de voluntariat, depășirea barierelor legate de cultură, etnie, religie etc.);
- Sprijinirea grupurilor vulnerabile sau minoritare;
- Identificarea și atragerea partenerilor dispuși să se implice în activități comunitare/de voluntariat;
- Responsabilizarea elevilor și a cadrelor didactice prin implicarea în proiecte comunitare/acțiuni de voluntariat;
- Soluționarea unor probleme sociale, educaționale;
- Formarea imaginii de sine pozitivă, prin trăirea sentimentului de bucurie/satisfacție pentru binele făcut;
- Cultivarea sentimentului de compasiune și empatie față de cei în suferință;
- Cultivarea/promovarea obiceiurilor, tradițiilor locale specifice;
- Implicarea în ameliorarea condițiilor de viață în comunitate etc.

Orice proiect comunitar va avea succes, dacă va fi proiectat logic și responsabil.

Etaple unui proiect educațional/comunitar

Fiecare proiect trece prin câteva faze importante. Prezentăm rezumativ pașii pe care îi urmăm pentru organizarea și desfășurarea unui proiect de succes:

• **Etapa 1. Informarea. Identificarea problemei** (*Care sunt așteptările noastre? Care este scopul stabilit?*). Este procesul de colectare și de prelucrare a informațiilor, de analiză a situației existente, de identificare a problemelor și a nevoilor.

La această etapă, elevii observă problemele din jurul lor, citesc presa locală, discută cu vecinii, colegii, persoanele dezavantajate, cu autoritățile, pentru a identifica necesitățile comunității și, respectiv, problema stringentă, pe care vor să o soluționeze. Fiecare comunitate are specificul și nevoile sale. Atunci când selectați problema împreună cu elevii, e important să țineți cont de vârsta și nivelul lor de înțelegere a problemei, precum și de capacitatea de a investi în soluționarea ei. Doar așa elevii se vor simți parte a proiectului și se vor implica. Asigurați-vă că elevii Dumneavoastră își însușesc valori și comportamente importante: unul dintre criteriile pe care vă puteți axa pentru a selecta problema este tocmai obiectivul de învățare stabilit – dezvoltarea spiritului de solidaritate, a responsabilității față de mediu, a implicării civice etc. După identificarea problemei/domeniului în care doriți să vă implicați, trebuie să fixați explicit *obiectivele proiectului* – amenajarea unui spațiu, organizarea unei sărbători locale, strângerea fondurilor etc.

Important: Elementul esențial al acestei etape constă în identificarea și analiza nevoilor, ca bază de diagnostică pentru structurarea proiectului. Totodată, drept instrument pentru analiza nevoilor poate fi metoda SWOT (Puncte tari, Puncte slabe, Oportunități, Amenințări) sau chestionarul Analiza de nevoi.

• **Etapa 2. Proiectarea și planificarea activităților (Cum pot acționa?).** La etapa de planificare se elaborează planul de activitate, urmând a fi stabilite detalii cu privire la:

- Care sunt pașii de urmat?
- Când trebuie să acționăm?
- Cum trebuie să acționăm (ce strategie de lucru aleg?)?
- Ce resurse sunt necesare și când (cu ce fac?)?
- Care este bugetul proiectului?
- Cine și ce responsabilități va avea?
- Cum se va face promovarea proiectului?
- Cine sunt partenerii care ne vor sprijini pe parcursul proiectului?

Important: *Proiectarea* – stabilirea demersului operațional, necesar pentru a trece de la starea identificată la cea anticipată, intenționată la finalul proiectului (abordare strategică). *Planificarea* – stabilirea setului de activități, a pașilor concreți, prin care vor fi atinse obiectivele proiectului (abordare tactică).

• **Etapa 3. Acțiunea. Desfășurarea proiectului (Cum transpunem planul în practică în condițiile existente?).** La această etapă, elevii sunt implicați în realizarea activităților planificate. Acestea se desfășoară în prezența cadrului didactic, cu participarea partenerilor sau a beneficiarilor proiectului.

• **Etapa 4. Monitorizarea (Sarcina a fost realizată corect? Scopul este atins?).** Elevii verifică rezultatele activității. În cadrul acestei etape, ei învață să aprecieze calitatea procesului și a produsului. În timpul reflecției, elevii reușesc să își evalueze abilitățile, să dezvolte empatie și să înțeleagă impactul acțiunilor întreprinse asupra lor și asupra celorlalți.

• **Etapa 5. Evaluarea/Autoevaluarea (Ce pot face mai bine data viitoare?).** Evaluarea reprezintă emiterii aprecierilor acțiunilor și rezultatelor obținute. În această etapă, elevii prezintă cele învățate și realizate în timpul proiectului. Vor fi folosite diverse expoziții de fotografii, articole de presă etc. pentru a demonstra produsele/urmările activității elevilor pe parcursul stadiilor premergătoare acestei etape. Prezentarea procesului și a rezultatelor îi ajută să învețe unii de la ceilalți în timp ce conștientizează propriile lecții, sintetizând și integrând fiecare experiență trăită. După evaluare, în baza experienței obținute, elevii pot veni cu sugestii de îmbunătățire a muncii asupra proiectelor, pentru alte inițiative de acest fel.

Elemente importante de care trebuie să ții cont:

- Din moment ce ați stabilit cu elevii acțiunile ce urmează a fi întreprinse, identificați cine vă poate ajuta să rezolvați problema (directorul școlii, primarul, consilierii locali etc.)
- Creați mesaje-cheie pe care să le difuzați în comunitate. Împreună cu elevii, realizați postere online, secvențe video, expoziții foto. În funcție de publicul cărora materialele se adresează, stabiliți modul în care acestea vor fi diseminate – fizic/online (pe un blog, pe o pagină de Facebook dedicată proiectului etc.).
- Organizați cel puțin un eveniment public: orice proiect comunitar are drept scop sensibilizarea, implicarea și cooperarea membrilor comunității, fie că discutăm despre o întâlnire formală/informală, la care invitați persoane publice, care pot rezolva problema identificată și în cadrul căreia promovați/susțineți cauza, fie că organizați un flashmob de sensibilizare a membrilor comunității, o piesă de teatru social.
- Lăsați elevii să creeze conținuturi, să comunice și să se implice în toate etapele proiectului comunitar! În acest fel vor simți că sunt importanți, că este demersul lor. Dumneavoastră coordonați-i, aveți grijă să respecte termenele și încurajați-i în fiecare etapă.
- Folosiți diverse instrumente digitale.
- Învățați-i să fie convingători. Există nenumărate forme de a ne afirma, înțâietate având cele care ne permit să ne simțim confortabil, fie că edităm fotografii, fie că realizăm scurte interviuri, facem postere sau scriem compuneri – absolut orice formă de comunicare este valoroasă. Explorați împreună acele instrumente care sunt pe placul elevilor.

- La finalul proiectului, mulțumiți tuturor pentru implicare și susținere printr-un material video, foto etc. sau în cadrul unui nou eveniment public. Acordați feedback la fiecare etapă și solicitați aceeași atitudine din partea elevilor: Cum li s-a părut experiența? Ce ar face diferit în următoarea campanie? Unde au întâmpinat dificultăți? Ce le-a plăcut cel mai mult? etc.

Unele întrebări ale cadrului didactic, pe care le anticipăm:

Cum motivez elevii să participe/să se implice?

Un aspect important al proiectului este participarea/implicarea elevilor în întregul proces, de la identificarea problemei, până la planificare și acțiune. Atunci când elevii pot să comunice și sunt parte a luării deciziilor, motivația lor intrinsecă va crește, implicându-i emoțional și intelectual. Odată ce învață, în cadrul proiectelor, să recurgă la talentele și abilitățile lor sau să își dezvolte interesele care sunt mai puțin vizibile la clasă, aceștia obțin ulterior performanțe impresionante. Entuziasmul elevilor este primul lucru pe care îl observă profesorii care folosesc această metodă.

Implicarea elevilor în realizarea proiectelor comunitare înseamnă mai multă muncă pentru mine, ca profesor?

Inițial, da. Pe măsură ce învățați și vă obișnuiți cu implicarea elevilor în proiecte/acțiuni de voluntariat, va fi tot mai ușor. În plus, atunci când 2-3 profesori decid să realizeze un proiect împreună, se adaugă timpul necesar colaborării și planificării, însă rezultatele sunt pe măsura efortului depus: spectaculoase.

Implicarea în proiecte presupune să ies cu elevii în afara școlii? Să consum mai mult timp, resurse, forțe?

Așa este, nu vă contrazicem. Sunt însă 2 aspecte pe care merită să le luați în considerare:

1. Învățarea nu este limitată la pereții școlii. Ea trebuie conectată la viața comunității, chiar dacă ar fi necesar să părăsim spațiul sigur al clasei. Altfel, învățarea rămâne doar la stadiul teoretic.
2. Comunitatea are nevoie ca școala să fie deschisă spre colaborare. Sunt atâtea resurse care pot fi utilizate, iar școala, de asemenea, poate deveni o resursă. Însă pentru a face această schimbare, instituțiile de învățământ ar trebui să-și deschidă porțile atât din exterior spre interior, cât și din interior spre exterior.

AVANTAJE ale proiectelor comunitare și de voluntariat:

- asigură coeziunea socială și creșterea economică sustenabilă;
- sporește calitatea performanțelor educaționale;
- asigură repartizarea responsabilităților între școală/familie/comunitate.

Astfel, sugerăm să vă orientați către centrarea întregii activități asupra elevului și asupra atragerii partenerilor potențiali în parteneriate efective, atât la nivel de clasă, cât și la nivel de instituție școlară.

Propunem *exemple* de participare a elevilor în proiecte comunitare, în funcție de nivelul instituției de învățământ:

Învățământ primar:

- Zonele agricole și parcurile sunt de multe ori habitatul multor păsări. Construiți căsuțe pentru păsări și amplasați-le în zonele în care acestea trăiesc.
- Realizați o piesă de teatru despre „trecutul și prezentul” comunității. Folosiți legende uitate și autentice ca surse de inspirație.
- Dacă sunteți într-o zonă cu riscuri naturale (cutremure, inundații etc.), creați „plicuri” în care oamenii să își păstreze în siguranță actele sau documentele importante.
- Strângeți obiecte vechi, valoroase din comunitate și creați o sală muzeu.
- Colectați cărți pentru copii, creați mici rezumate ale acestora și puneți-le la dispoziție într-o bibliotecă în aer liber.

Învățământ gimnazial:

- Catalogați toți copacii din parcul din comunitate: *Ce specie sunt? Ce vârstă au? Ce „au văzut” pe parcursul vieții lor?*. Publicați poveștile acestor copaci.
- Citiți împreună cu copiii care nu merg la școală. Dificultatea de a descifra texte scrise sau vorbite îi împiedică pe mulți să continue școala.
- Recondiționați un spațiu „neprimitor” din comunitate, dați-i o nouă utilitate, decorați-l artistic etc. Transformați spațiul într-un centru de tineret, organizând activități constante.
- Colectați cărți pentru copii în vederea donării unei școli dintr-o zonă defavorizată a raionului.
- Realizați o expoziție foto a celor mai valoroase clădiri, obiecte, obiceiuri din comunitate.
- Organizați o Bibliotecă „vie”, un dialog cu victime ale deportărilor sau ale violenței.

Învățământ liceal:

- Ajutați vârstnicii din comunitate să se conecteze la internet și să ia legătura cu membrii familiei, ce nu sunt lângă ei.
- Ajutați copiii care fac școala online să se conecteze la internet și să rămână implicați în procesul de învățare.
- Interviewați pompierii din localitate despre riscuri, modalități de prevenție și nevoi de educare a publicului. Elaborați pliante cu regulile de securitate.
- Creați o bază de date GPS, cu cele mai vulnerabile locuri din comunitate (inundații, cutremur etc.). Informați primăria și locuitorii cu privire la măsurile de protecție și prevenție.
- Realizați o „potecă senzorială” în parcul din comunitate.
- Documentați-vă despre viața imigranților din republică, colectați bunuri și donați-le organizațiilor care îi ajută.
- Fiți mentori pentru copiii din clasele primare și învățați-i să citească și să scrie.
- Dezvoltați o bază de date și un program de instruire pentru Centrul Local de Voluntariat în vederea ghidării voluntarilor.

REȚIN!

- Profesorul modern, pe lângă rolul de expert al actului de predare – învățare, trebuie să își asume o multitudine de alte atribuții: agent al schimbării în școală și în societate, catalizator motivațional al elevilor, promotor al valorilor morale și civice, lider, model, mentor și confident al elevilor, profesionist reflexiv asupra celor ce se întâmplă în clasă și în afara ei, mediator și liant care asigură consensul cu ceilalți profesori, cu părinții și cu ceilalți factori educaționali.
- Învățarea nu este limitată la sala de clasă, ci vizează conectarea la viața comunității. Societatea are nevoie ca școala să fie deschisă spre colaborare.
- Elevii devin mai interesați și deschiși spre învățare, fiind provocați să participe în proiecte comunitare, să-și expună opiniile, ideile, să ia decizii. Astfel, motivația crește, iar ei se implică emoțional și intelectual, descoperă propriile talente și capacități, devin personalități apte de a crea, de a acționa în folosul comunității.

APLIC**Activitate practică pentru elevi**

Identificarea și analiza unei probleme comunitare

Evocare

Activitate pe echipe

Din lista problemelor specifice comunității voastre, selectați una pe care o considerați prioritară și argumentați decizia.

Problema comunității: _____

Argumentul probator al problemei: _____

Realizare a sensului:Un **proiect** este o **problemă** planificată pentru a fi **soluționată**.

O **problemă** este o situație   pe care doriți să o schimbați.

Soluționarea problemei este schimbarea situației sau, altfel spus, o problemă presupune conflictul dintre ce aveți și ce tindeți să aveți, dintre realitate și situația dorită.

Cercetați problema în baza algoritmului propus:

- Unde este localizată? _____
- Cine este afectat? _____
- Cum percep locuitorii? _____
- Ce anume ar vrea să schimbe? _____
- Ce s-a făcut până în momentul actual? _____
- Ce se poate întreprinde acum? _____
- Ce resurse are comunitatea? _____
- Cine are cea mai mare influență în luarea deciziilor privind finanțările și investițiile la nivel local? _____
- Cine vă mai poate ajuta? _____

NOTA BENE!**Atribuțiile diferitor actori pentru promovarea parteneriatelor educaționale****Administrația instituției de învățământ:**

- Elaborează un set de proceduri democratice de delegare, de promovare a părinților în structurile decizionale ale școlii.
- Elaborează proceduri privind participarea părinților sau, după caz, a tutorilor/reprezentanților legali la îmbunătățirea rezultatelor școlare și la asigurarea progresului școlar.
- Stabilește acorduri de parteneriat și furnizează evidențe privind colaborarea cu reprezentanții comunității, pe baza interesului superior al copilului.
- Implică activ comunitatea (agenții economici, serviciile publice, ONG-urile, voluntarii etc.) în acțiunile de îmbunătățire a condițiilor de învățare, de petrecerea timpului liber, de odihnă și relaxare a elevilor.

Cadrele didactice:

- Asigură relații de colaborare și respect cu familia și comunitatea, dezvoltând parteneriate.
- Comunică în mod curent cu membrii familiei/reprezentanții legali despre activitatea și progresul subiecților educaționali.
- Antrenează membrii familiei și ai comunității în eficientizarea procesului educațional.
- Facilitează implicarea copiilor/elevilor în realizarea proiectelor comunitare și a acțiunilor de voluntariat.

Părinții:

- Colaborează cu organele de conducere ale instituției de învățământ (Consiliul de Administrație).
- Se implică în adoptarea deciziilor la nivelul școlii. În conformitate cu prevederile legislației, părinții pot participa la luarea deciziilor cu privire la școală prin 3 modalități: fiind membri ai Comitetului de părinți al clasei, ai Consiliului reprezentativ al părinților sau ai Asociației de părinți.

NOTA BENE!

Conștientizarea blocajelor posibile în realizarea parteneriatelor educaționale:

- *Blocaje de incompetență* (informarea insuficientă, necunoașterea specificului activităților, a procesului educațional etc.)
- *Blocaje ce pot parveni din partea școlii* (aroganță și desconsiderarea partenerilor educaționali, centrarea pe aspectele financiare, cerințe exagerate, informarea insuficientă a partenerilor etc.)
- *Blocaje ce pot parveni din partea familiei* (neîncredere în sine și în parteneri, poziție pasivă, opinii preconcepute, aroganță și afirmații categorice etc.)
- *Blocaje ce pot parveni din partea comunității* (indiferență, poziția „există și alți factori de decizie”, promiteri și amânări ale obligațiilor asumate etc.)

JURNAL DE CURS

Ce am învățat?

.....
.....

Ce aplic?

.....
.....

Ce mai vreau să știu?

.....
.....

BIBLIOGRAFIE

Surse bibliografice:

1. Adăscăliță, V., Josanu, R., Moldovanu, I., Epoian, T., Prevenirea violenței în instituția de învățământ, Ghid metodologic. Chișinău: Tipografia centrală, 2017.
2. Andrei, D., Anghel, L.-C., Anton, C., Avacovici, A.-E., și alții, Drumul spre încredere, Ghid de supraviețuire pentru cadrele didactice debutante. INDUCAS România, 2017 – 2018.
3. Andrieș, V., Valorificarea voluntariatului în sistemul educațional din Republica Moldova. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale cu genericul Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale. Institutul de Științe ale Educației, 2019.
4. Andrieș, V. (coord.), Cara, A., Promovarea parteneriatelor școală – familie – comunitate în procesul educațional. Ghid metodologic., Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2019.
5. Andrițchi, V., Dimensiuni ale abordării transdisciplinare în învățământ. În: Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice Psihopedagogie și management educațional. Vol. 5, 27-28 februarie, Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2021, pp.198-206.
6. Andrițchi, V., Organizarea procesului educațional: Ghid metodologic pentru formarea cadrelor didactice din învățământul preuniversitar. Chișinău: Știința, 2007.
7. Andrițchi, V., Taxonomia acțiunilor pedagogice pentru formarea atitudinilor – element central al competenței școlare. În: Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice, Vol. 1, 28-29 februarie 2020. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2020, pp. 9-18.
8. Andrițchi, V., Stratan, V., Tehnologia evaluării competențelor transdisciplinare ale elevilor la finele învățământului primar prin valorificarea testului de tip integrat. În: Acta et commentationes (Științe ale Educației). 2019, nr. 3(17), pp. 7-18.
9. Andrițchi, V., Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general din perspectivă constructivistă. În: Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională Orientări axiologice ale constructivismului în educația modernă. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2020.
10. Băran-Pescaru, A., Parteneriat în educație: familie, școală, comunitate. București: Editura Aramis Print, 2004.
11. Berdilă, A., Dar din dar te face voluntar! Culegere de proiecte educaționale de voluntariat. Galați, 2019.
12. Bîrzea, C., Educația pentru cetățenia democratică. Perspectiva învățării permanente. Consiliul Europei, 2000.
13. Bocoș, M., Ciomos F., Proiectarea și evaluarea secvențelor de instruire. Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință, 2001.
14. Botgros, I., Franțuzan, L., Competența școlară – un construct educațional în dezvoltare. Chișinău, 2010
15. Bursuc, B., Popescu, A., Managementul clasei. Ghid pentru profesori și învățători. Buzău: Alpha MDN, 2007.
16. Cara, A., Bulat, G.; Globu, N., (et al), Parteneriatul școală – familie – comunitate în asigurarea coeziunii sociale și calității în educație. Chișinău: IȘE (Tipografia „Print-Caro”), 2018.
17. Cartaleanu, T., Cosovan, O., Zgardan-Crudu, A., Repere metodologice de evaluare a competențelor în perimetrul cursurilor opționale de pe aria curriculară „Limbă și comunicare”. Chișinău, 2018.
18. Cerghit, I., Metode de învățământ. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1997.
19. Cerghit, I. Prelegeri pedagogice. Iași: Polirom, 2001.
20. Cheianu-Andrei, D., Goraș-Postică, V., Bezede, R., Parteneriatul școală – familie: de la pasivitate la implicare. În: Didactica Pro, 2010, Nr. 6 (64), pp. 32-35.
21. Chicu, V., Dandara O., Solcan A. Psihopedagogia Centrată pe Copil. Chișinău: CEP USM, 2008.

22. Cosovan, O., Cartaleanu T., Evaluarea în dezvoltarea gândirii critice. Învățământul universitar și preuniversitar. Chișinău: PRODIDACTICA, 2005.
23. Costa, A., Developing Minds: A Resource Book for Teaching Thinking. Association for Curriculum and Supervision. Arlington, VA, 1985.
24. Crețu, N., Învățarea prin colaborare. Chișinău, 2002.
25. Cristea, S., Dicționar enciclopedic de pedagogie. București: Didactica Publishing House, 2015.
26. Cucuș, C., Teoria și metodologia evaluării. Polirom: București, 2008.
27. Cuznețov, L., Parteneriatul și colaborarea școală-familie-comunitate. Educația de calitate a copiilor și părinților. Chișinău: Primex com SRL, 2018. 186 p.
28. De Landsheere, G., Evaluarea continuă a elevilor și examenele. Manual de docimologie. București: EDP, 1975.
29. Dermenji, S., Puțuntean, N., Importanța brandingului profesional pentru cariera cadrului didactic. În: Buletinul Științific al Universității de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul. Nr. 1 (9), 2019.
30. Delors, J., Comoara lăuntrică-Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI. Iași: Editura Polirom, 2000.
31. Farla, T., Ciolan, L., Iucu, R., Analiza nevoilor de formare, ghid pentru pregătirea, implementarea și interpretarea datelor analizei nevoilor de formare în școli. București: Editura Atelier Didactic, 2007.
32. Franțuzan, L., Nastas, S., Hîncu, I., Mediul educațional școlar în contextul implementării curriculumului. Chișinău, 2020.
33. Gagné, R., M., Condițiile învățării. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1999.
34. Gagne, R. M., Briggs, L. J., Principii de design ale instruirii. București, EDP, 1977.
35. Gardner, H., Inteligențe multiple. Noi orizonturi pentru teorie și practică. București: Editura Sigma, 2006.
36. Goraș-Postică, V., Competența proiectivă: abordare managerial-pedagogică. În: Limba română, revistă de știință și cultură, nr. 3, 2014.
37. Goraș-Postică, V., Vartic, A., Cultivarea stării de bine a cadrului didactic debutant în instituția educațională. În: Didactica Pro, nr. 5. 123, Chișinău, 2020.
38. Guțu, Vl., Curriculum educațional: Cercetare. Dezvoltare. Optimizare. Chișinău, CEP USM, 2014.
39. Guțu, Vl., Pedagogie. Chișinău: CEP USM, 2013.
40. Hancheș, L., Mariș, A., Evaluarea între demersul de proiectare și realizare. Timișoara: Editura Eurostampa, 2004.
41. Ionescu, M., Bocoș M. (coord). Tratat de didactică modernă. Pitești: Editura Paralela 45, 2009.
42. Ionescu, M., Chiș, V., Strategii de predare – învățare. București: Editura Științifică, 1992.
43. Isac, Ș., Diagnosticarea pedagogică a nivelului de profesionalizare a cadrelor didactice, Studiu științifico-metodologic. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, ISBN 978-9975-48-180-9, 2020.
44. Joița, E., Instruirea constructivistă – o alternativă. Fundamente. Strategii. București: Editura Aramis, 2006.
45. Joița, E., Managementul educațional. Iași: Editura Polirom, 2000.
46. Lisievici, P., Evaluarea în învățământ. Teorie, practică, instrumente. București: Editura Aramis, 2002.
47. Lungu, T., Munca-Aftenev D., Țibuleac, A., [et al.], Manualul facilitatorului, Corpul Păcii Moldova. Chișinău, 208 pag., 2022.
48. Manolescu, M., Activitatea evaluativă între cogniție și metacogniție. București: Editura Meteor, 2004.
49. Meyer, G., De ce și cum evaluăm. Iași: Polirom, 2000, 192 p.
50. Minder, M., Didactica funcțională. Obiective, strategii, evaluare. Cognitivismul operant. Cluj-Napoca: Editura ASCR ASCRED, 2011.

51. Mucchielli, R., Les complexes personnels: connaissance du problème, applications pratiques. Paris: Les Editions ESF-Entreprise Moderne d'Édition Librairies Techniques, 1994.
52. Neacșu, I., Învățarea academică independentă. București, 2006.
53. Negreț-Dobridor, I., Panișoara, I.-O., Știința învățării. De la teorie la practică. Iași: Editura Polirom, 2008.
54. Niculescu, M., Managementul clasei de elevi. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2016.
55. Olaru, V., Strategii de dezvoltare a gândirii critice pentru formarea nevoii de proiectare a carierei. În: Didactica Pro, nr. 2 (102). Chișinău, 2017.
56. Oprea, C., Strategii didactice. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2008.
57. Oprea, C.-L., Repere didactice interactive. București: Editura Didactica și Pedagogică R.A., 2009.
58. Petcu, I.-E., Cojocă, M., Petcu, S. Profesor vizibil, profesor invizibil; portret de dascăl. Asociația Europeană a Profesioniștilor în Educație EDUMI, București, 2021.
59. Radu, I., Evaluarea în procesul didactic. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2007.
60. Radu, Ion T.: Evaluarea în procesul didactic. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2000.
61. Stoica, A., Evaluarea progresului școlar: de la teorie la practică. București: Humanitas Educational, 2003.
62. Șova, T., Putină D., Evaluarea în învățământ. Suport de curs. Facultatea Științe ale Educației, Psihologie și Arte, Catedra de Științe ale Educației, Tipografia Universității de Stat „Alecă Russo”, Bălți, 2017.
63. Șova, T. Managementul stresului profesional al cadrelor didactice. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2014.
64. Temple, C., Steele J., Meredith K., Învățarea prin colaborare. Ghidul III. Chișinău: Centrul educațional Pro Didactica, 2002.
65. Trif, L., Didactica din perspectiva centrării pe elev. Suport pentru dezbateri. Alba Iulia: Universitatea 1 Decembrie 1918, 2012.
66. Țărnă, E., Comportamentul comunicativ al profesorului debutant – tendințe și perspective în procesul de integrare socioprofesională. În: Materialele Conferinței Republicane „Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului”. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Vol. 2, 2017, p. 118 - 129.
67. Țurcaș, M., Melnic, D., Dezvoltarea profesională a cadrelor didactice din mediul rural prin activități de mentorat. București, 2021.
68. Ulrich, C., Învățarea prin proiecte. Ghid pentru profesori. Iași: Editura Polirom, 2016.
69. Uncu, V., Valențele parteneriatului educațional în integrarea socială a elevului cu abandon școlar. În: Psihologia, nr. 4, pp. 42-52, 2009.
70. Velea, L. C (coord). Participarea elevilor în școală și în comunitate. Ghid pentru elevi și profesori. Botoșani: Editura Agata, 2006.
71. Vrabii, V., Branding profesional în educație. Ghid metodologic. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2020.
72. Zlate, M., Tratat de psihologie organizațional-managerială, vol. I. Iași: Editura Polirom, 2002.
73. <https://alem.aice.md/resources/conferinta-platforme-educationale-online/>.
74. <https://educatieonline.md/> ;
75. <https://indreptardigital.ro/2018/09/19/proiecte-comunitare/>

Acte normative de referință:

1. Cadrul de Referință al Curriculumului Național, ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 432 din 29.05.2017.
2. Codul educației al Republicii Moldova. Nr. 152 din 17.07.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, Nr. 319-324, 634.

3. Curriculumul național la disciplinele școlare, ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 906 din 17.07.2019.
4. Ghidul managementului calității în învățământul profesional tehnic. Aprobata prin ordinul MECC nr.609 din 19.12.2017.
5. Hotărârea Guvernului Nr. 819 din 01.07.2016 privind cerințele minime de securitate și sănătate în muncă pentru lucrul la monitor, 2016.
6. Hotărârea Ministerului Sănătății și Protecției Sociale Nr. 21 din 29.12.2005 cu privire la aprobarea și implementarea Regulilor și normativelor sanitaro-epidemiologice de stat „Igienă instituțiilor de învățământ primar, gimnazial și liceal”, 2005.
7. Instrucțiunii privind managementul temelor pentru acasă în învățământul primar, gimnazial și liceal, ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1249 din 22.08.2018.
8. Legea voluntariatului nr.121 din 18.06.2010. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 179-181.
9. Metodologia de aplicare a Procedurii de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului, Ordinul ME nr. 858 din 23.08.2013.
10. Nomenclatorul tipurilor de documentație școlară și rapoarte în învățământul general, ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1467 din 12.11.2019.
11. Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2021-2022.
12. Procedura de organizare instituțională și de intervenție a lucrătorilor instituțiilor de învățământ în cazurile de abuz, neglijare, exploatare, trafic al copilului, Ordinul ME nr. 77 din 22 februarie 2013.
13. Protecția copilului față de violență în instituția de învățământ. Culegere de acte normative. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. CIDDC, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, „Salvați copii”. Chișinău, 2017.
14. Referențialul de evaluare a competențelor specifice formate elevilor, aprobat de Consiliul Național pentru Curriculum al ME, 2014.
15. Regulamentul privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea în învățământul primar și secundar, ordinul MECC nr. 70 din 30.01.2020.
16. Repere metodologice privind organizarea procesului educațional la disciplina școlară limba și literatura română (școala națională) în anul de studii 2022-2023.
17. Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea curriculumului național. Document de politici educaționale.
18. Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general, aprobate prin Ordinul ministrului educației, culturii și cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018.
19. Standarde de dotare minimă a cabinetelor la disciplinele școlare în instituțiile de învățământ general, 2019.
20. Standarde minime de dotare a școlilor primare, gimnaziilor și liceelor cu mijloace TIC, aprobate prin Ordinul MECC nr. 489 din 07.05.2019.
21. Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului, aprobate prin Ordinul ME nr. 970 din 11.10 2013.
22. Standardele de competență digitală pentru cadrele didactice din sistemul preuniversitar, 2015.
23. Standardele de eficiență a învățării, ordinul Ministrului Educației nr.1001 din 23.12.2011.

BANCA DE INSPIRAȚIE/ RESURSE PRACTICE ANEXE

Anexa 1

Propuneri de „lecții perfecte” ale mentorilor:

- a) Lecții video: <https://educatieonline.md/Video>;
 - b) Cum să organizăm activități practice, proiecte de tipul STEM/STEAM, lucrări de laborator în cadrul procesului educațional la matematică în gimnaziu și liceu?
<http://gimnaziulcornesti.educ.md/2021/10/20/cum-sa-organizam-activitati-practice-proiecte-de-tipul-stem-steam-lucrari-de-laborator-in-cadrul-procesului-educational-la-matematica-in-gimnaziu-si-liceu/>;
 - c) Lecția perfectă: Profesori dedicați, elevi implicați: <https://www.smore.com/may7c-lec-ia-perfect>;
 - d) Lecția perfectă de matematică: <https://www.smore.com/h4r9z> ;
 - e) Lecția perfectă de limba engleză: <https://www.smore.com/wbxjn> ;
 - f) O lecție perfectă? Mentori în învățământul liceal: <https://www.smore.com/vy318> ;
 - g) Cultura română: <https://www.smore.com/a5suc-cultura-romana>;
 - h) Repere pentru lecția perfectă la educație fizică și sport,
<https://www.smore.com/7em2r-lec-ia-perfect>;
 - i) Există lecția perfectă? <https://www.smore.com/ht6c2> ;
 - j) Lecția perfectă la limba franceză: <https://www.smore.com/s8bfz-lec-ia-perfect> ;
 - k) Determinarea acidității laptelui: <https://www.smore.com/73a1c> ;
 - l) Educație ecologică prin modă: rochii create în totalitate din materiale reciclabile; <https://www.smore.com/9z57h>
 - m) O lecție perfectă, mentori în învățământul primar: <https://www.smore.com/yf8ze>;
 - n) Drumul spre lecția perfectă, activitate preșcolară:
<https://www.smore.com/m1rtf-drumul-spre-activitatea-perfect>;
 - o) Lecția perfectă, mentor în învățământul gimnazial (biologie): <https://www.smore.com/6w32s-lec-ia-perfect-la-biologie>
 - p) Lecția perfectă: O lecție de viață. Tu ai curajul să zbori? <https://www.smore.com/5p9zf>;
 - q) Lecția perfectă la TIC: <https://www.smore.com/vsfdm-lec-ia-perfect-la-tic>;
 - r) Turismul mondial de nișă: <https://www.smore.com/vkeyr>;
 - s) Metode active-participative în predarea – învățarea chimiei:
<https://www.smore.com/d16vu-lec-ia-perfect>;
 - t) Educația STEAM: Proiecte europene, care combină știința și arta,
<https://www.schooleducationgateway.eu/ro/pub/latest/practices/steam-learning-science-art.htm>;
1. Platforme educaționale online AISE: <https://alem.aice.md/resources/resurse-membri-aise/> ;
 2. Educație online: <https://educatieonline.md/Video>

Tipuri de inteligențe (H. Gardner)

Inteligența. Este un potențial bio-psihologic de a prelucra o informație, care poate fi activat într-un anumit context cultural, pentru a rezolva probleme sau a crea produse de valoare în acea cultură.

- 1. Lingvistică** – A gândi în cuvinte și a folosi limba pentru a exprima și a înțelege realități complexe, sensibilitatea pentru înțelesul și ordinea cuvintelor, pentru sonoritatea și ritmurile limbii. A reflecta asupra folosirii limbii în viața de toate zilele.
- 2. Logico-matematică** – A gândi la cauză și efect, a înțelege relațiile dintre acțiuni, obiecte și idei. Abilitatea de a calcula, a cuantifica, a evalua propoziții și a efectua operații matematice și logice complexe. Implică abilități de gândire deductivă și inductivă, precum și capacități critice și creative de rezolvare a problemelor.
- 3. Muzicală** – A gândi în sunete, ritmuri, melodii și rime. A fi sensibil la tonuri, la intensitatea, înălțimea, și timbrul sunetului. Abilitatea de a recunoaște, a crea și a reproduce muzica și ritmurile cu ajutorul unui instrument sau cu vocea.
- 4. Spațială** – A gândi în imagini și a percepe cu acuratețe lumea vizuală. Abilitatea de a gândi în trei dimensiuni, de a transforma percepțiile și de a recrea aspecte ale experienței vizuale cu ajutorul imaginației. A lucra cu obiecte.
- 5. Kinestezică** – A gândi în mișcări și a folosi corpul în moduri abile și complicate. Implică simțul „timing”-ului și al coordonării în mișcări ale întregului corp și ale mâinilor, în manipularea obiectelor.
- 6. Interpersonală** – A gândi despre alte persoane și a le înțelege. A avea empatie, a recunoaște diferențele dintre oameni și a aprecia modul lor de gândire, fiind sensibil la motivele, intențiile și stările lor.
- 7. Intrapersonală** – A gândi despre sine și a se înțelege. A fi conștient de punctele tari și cele slabe, a planifica eficient atingerea obiectivelor personale. A implica monitorizarea și controlul eficient al gândurilor și al emoțiilor.
- 8. Naturalistă** – A înțelege lumea naturală, incluzând plante, animale și studii științifice. Abilitatea de a recunoaște și de a clasifica indivizi, specii și relații ecologice. A interacționa eficient cu ființe vii și a discerne scheme legate de viață/forțele naturii.

Chestionarul de analiză a nevoilor de formare profesională

Prin chestionarul de autoevaluare sunt identificate acele tipuri de competențe, cunoștințe, abilități și atitudini care pot fi dezvoltate prin intermediul unor cursuri de formare profesională continuă. Chestionarul este elaborat pe baza standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice, aprobate de Ministerul Educației și Cercetării.

Cu ajutorul întrebărilor:

- vor fi evidențiate principalele puncte tari ale pregătirii personalului didactic;
- vor fi identificate domeniile în care sunt necesare sau agreeate posibile îmbunătățiri;
- vor fi identificate prioritățile în ceea ce privește planificarea activităților de dezvoltare profesională ale personalului didactic.

Principalele domenii de competențe:

Chestionarul de autoevaluare vizează domeniile activității didactice:

- mediul de învățare/relația cu elevii;
- procesul educațional;
- managementul clasei;
- proiectarea didactică;
- dezvoltarea profesională;
- procesul educațional/de evaluare și de monitorizare;
- comunicarea cu ceilalți din școală;
- parteneriate educaționale.

Fiecare domeniu cuprinde un număr de indicatori de performanță, prezentați sub formă de întrebări, prin care se analizează diferite aspecte ale procesului didactic și ale competenței profesionale.

De exemplu: Mediul de învățare

În calitate de profesor:

- *promovez valori, atitudini și comportamente pozitive față de elevi;*
- *stabilesc un mediu favorabil învățării.*

Calitatea aspectului evaluat va fi apreciată pe șase niveluri:

Nivelul 6 excelent	excelent
Nivelul 5 foarte bine	puncte tari
Nivelul 4 bine	puncte tari, cu aspecte care pot fi îmbunătățite
Nivelul 3 adecvat	punctele tari sunt mai numeroase decât punctele slabe
Nivelul 2 slab	puncte slabe semnificative
Nivelul 1 nesatisfăcător	puncte slabe majore

Notă: Un indicator ne ajută să înțelegem în ce punct ne aflăm, în ce direcție ne îndreptăm și cât de departe suntem față de destinația propusă. Un indicator bun ne avertizează despre o problemă înainte ca aceasta să se agraveze și ne ajută să recunoaștem acțiunile pe care trebuie să le întreprindem pentru rezolvarea problemei respective.

Nevoi de formare și dezvoltare profesională

A. MEDIUL DE ÎNVĂȚARE/RELAȚIA CU ELEVII

1.	Dezvolt relații constructive cu elevii, bazate pe corectitudine, respect, încredere și sprijin.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
2.	Promovez valori, atitudini și comportamente pozitive față de elevi.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
3.	Creez un climat favorabil învățării.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
4.	Recunosc, apreciez și valorific diversitatea socială, religioasă, etnică și lingvistică a clasei în beneficiul elevilor.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
5.	Ofer sfaturi practice colegilor în cazul unor situații referitoare la egalitate, incluziune și diversitate pentru a răspunde nevoilor elevilor.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent

B. PROCESUL EDUCAȚIONAL

6.	Identific și valorific oportunitățile de învățare extrașcolare.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
7.	Reflectez asupra eficacității propriii activități didactice și analizez impactul acestora asupra progresului și asupra rezultatelor elevilor.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
8.	Îmbunătățesc periodic abordările folosite în activitatea didactică, atunci când este necesar.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
9.	Analizez impactul feedbackului pe care îl ofer elevilor și îi îndrum să își îmbunătățească performanța școlară.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
10.	Cunosc, înțeleg și pot să utilizez și să evaluez o gamă variată de strategii de predare – învățare.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
11.	Abordez în mod creativ și constructiv strategiile didactice folosite în procesul educațional.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent

12.	Prezint conținutul activităților educaționale într-un mod variat, astfel încât să stimulez interesul elevilor.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
13.	Le ofer elevilor feedback pozitiv și constructiv pentru a le îmbunătăți experiența de învățare.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
14.	Comunic eficient obiectivele lecției.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent

C. MANAGEMENTUL CLASEI

15.	Dețin informații actualizate în legătură cu îndatoririle profesionale ale cadrelor didactice.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
16.	Motivez elevii să își intensifice cât mai mult eforturile de învățare și să obțină rezultate la cele mai înalte standarde posibile.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
17.	Stabilesc și mențin un control eficient al sălii de clasă, al activităților și al comportamentului grupului de elevi.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
18.	Îi tratez pe toți elevii în mod corect și egal.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
19.	Raportez cu eficacitate orice fel de probleme ce țin de spațiul fizic școlar (reparații, renovări, etc.).					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
20.	Rezolv urgențele medicale minore.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
21.	Gestionez situațiile de criză apărute în activitatea la clasă.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
22.	Organizez un mediu de învățare plăcut și motivant pentru elevi prin amenajarea sălii de clasă.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
23.	Planific/particip la activități de control privind protecția muncii și a sănătății pe întreaga durată a anului școlar.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
24.	Promovez și încurajez colaborarea, munca în echipă la clasă și învățarea prin cooperare.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent

D. PROIECTAREA DIDACTICĂ

25.	Demonstrez cunoașterea deplină a obiectivelor de învățare pentru anul care urmează.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
26.	Cunosc schimbările aduse curriculumului și le pot formula oral și în scris.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
27.	Stabilesc priorități, planific și elaborez planuri de lecție pentru disciplina predată.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
28.	Elaborez materiale didactice pentru disciplina predată, în funcție de necesități.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
29.	Planific și susțin lecții antrenante, ținând cont de achizițiile anterioare și de nivelul elevilor.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
30.	Când elaborez materiale de învățare, stabilesc obiectivele de învățare ale acestora.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
31.	Utilizez o gamă variată de strategii de predare și învățare pentru a răspunde nevoilor elevilor.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
32.	Ofer elevilor oportunități de a-și dezvolta capacitatea de gândire și de învățare.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
33.	Utilizez abordări și resurse didactice care sunt strâns corelate cu obiectivele de învățare și care au un impact semnificativ asupra achizițiilor elevilor.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent

E. DEZVOLTARE PROFESIONALĂ

34.	Am cunoștințe de specialitate privind proiectarea, planificarea și implementarea curriculumului.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
35.	Am cunoștințe solide privind disciplinele predate.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
36.	Depun eforturi pentru a fi la curent cu ultimele evoluții în domeniul disciplinei pe care o predau: consult materiale de specialitate, colaborez și activez în cadrul unor comunități profesionale.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
37.	Cunosc și înțeleg contribuția pe care o are disciplina predată în activitățile de învățare interdisciplinare.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
38.	Cercetez o gamă variată de surse de informare privind ultimele evoluții în domeniu și prezint aceste informații într-o formă clară și adecvată.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent

F. PROCESUL EDUCAȚIONAL/ EVALUARE ȘI MONITORIZARE

39.	Cunosc criteriile de evaluare specifice, utilizate în cadrul disciplinei pe care o predau.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
40.	Selectez instrumentul de evaluare adecvat pentru a verifica just competențele elevilor.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
41.	Desfășor activitatea de evaluare și interpretez rezultatele.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
42.	Ofer elevilor feedback constructiv și pozitiv, care să îi motiveze în învățare.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
43.	Primesc și accept feedback privind propria performanță didactică.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
44.	Sunt capabil(ă) să îmbunătățesc eficiența evaluării la clasă.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent

G. PARTENERIATE EDUCAȚIONALE

45.	Colaborez eficient cu colegii și lucrez în cadrul unor echipe/comisii.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
46.	Ofer sprijin colegilor pentru dezvoltarea cunoștințelor acestora privind materia predată și metodele pedagogice utilizate.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
47.	Împărtășesc cu colegii cunoștințe și experiențe profesionale.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
48.	Demonstrez dorința de a lua în considerare sfaturile și feedbackul pe care le primesc și de a accepta să fiu îndrumat(ă).					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
49.	Mențin contacte profesionale cu profesori care predau aceeași disciplină.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent

H. PARTENERIATE EDUCAȚIONALE

50.	Comunic eficient cu părinții sau tutorii legali.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
51.	Stabilesc contacte regulate cu membrii comunității locale și informez în legătură cu disciplina predată.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
52.	Invit factorii interesați din comunitatea locală să viziteze școala și, dacă este posibil, să participe la activități ce țin de curriculum/disciplina predată.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
53.	Implic comunitatea locală în viața școlii.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
54.	Informează permanent comunitatea locală în legătură cu schimbările produse în cadrul organizației școlare și cu beneficiile acestora pentru elevi.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent
55.	Încurajez elevii să mențină legătura cu școala și după ce aceștia au absolvit cursurile.					
	nesatisfăcător	slab	adecvat	bine	foarte bine	excelent

Nevoi de dezvoltare profesională pentru perioada ulterioară

56.	Pentru îndeplinirea cu succes a sarcinilor și a responsabilităților pe care le aveți în prezent, de ce cursuri de formare (organizate în școală sau înafara școlii) credeți că aveți nevoie pentru a vă dezvolta competențele profesionale?					
57.	Pentru implicarea în alte activități complementare în școală: ce alte roluri/responsabilități din cadrul școlii v-ar interesa în cazul în care s-ar elibera un post (ex., promovarea ca responsabil de comisie, șef de catedră etc.)?					
58.	Pentru îndeplinirea altor roluri/responsabilități în școală: ce fel de cursuri de formare sau experiență v-ar fi necesare (ex. orientare profesională și consiliere în carieră, abilități de negociere, formarea de parteneriate etc.)?					
59.	Ați participat la alte cursuri de formare/ați dobândit alte competențe, care nu țin de funcția ocupată în prezent, dar care sunt utile organizației școlare? Dacă da, care sunt acestea?					

Ce abilități, cunoștințe sau competențe consider că trebuie să îmi dezvolt în cadrul unor activități/cursuri de formare și de dezvoltare profesională?	În ce interval de timp?
	imediat
	în 3 luni
	în 6 luni
	în 9 luni
	în 12 luni

*Anexa 4***Poezia „Eu sunt”**

Instrucțiune: Completați conținutul versurilor cu reflecții personale.

Eu sunt _____
(2 lucruri adevărate despre tine)

Aș dori să știu _____
(ceva care te interesează)

Aud _____
(un sunet imaginar)

Văd _____
(ceva imaginar)

Vreau _____
(ceva ce-ți dorești mult)

Mă prefac _____
(ceva ce faci, dând impresia că este adevărat)

Simt _____
(ceva ce simți chiar acum)

Ating _____
(ceva ce-ți închipui că atingi)

Mă îngrijorează _____
(ceva ce te neliniștește cu adevărat)

Plâng, deoarece _____
(ceva ce te întristează foarte tare)

Știu _____
(un lucru despre care știi că este adevărat)

Spun _____
(ceva în care crezi cu tărie)

Visez _____
(ceva ce visezi de multe ori)

Încerc _____
(ceva ce te străduiești cu adevărat să faci)

Sper _____
(ceva ce speri cu adevărat)

Testul Dezvoltarea personală prin nivelurile conștiinței

Conștiința este un sentiment, intuiție pe care ființa umană o are despre propria existență. Este o formă de reflectare psihică a realității, proprie oamenilor, un produs al activității creierului uman. Deci, practic conștiința este ceea ce crezi despre tine și despre lumea din jur, este propria percepție a realității.

Expunem, în continuare, Testul.

Instrucțiune: Răspundeți cu DA sau NU la următoarele întrebări:

1. Te urăști pe tine sau pe cei din jur?
2. Te consideri un om păcătos?
3. Crezi că totul te depășește?
4. Te simți deprimat câteodată?
5. Te uiți la TV sau citești ziare?
6. Ești dependent de ceva în viața ta (bani, putere, alcool, țigări, nevoia de validare etc.)?
7. Simți deseori că nu ești tratat corect?
8. Continui să te contrazici chiar dacă în adâncul tău știi că nu ai dreptate?
9. Crezi ca viața este plictisitoare și nu-ți oferă prea multe posibilități?
10. Acționezi în mod constant și muncești din greu?
11. E dificil pentru tine să fii organizat?
12. Este vreun aspect al vieții tale pe care nu-l poți controla?
13. Te emoționezi câteodată?
14. Simți emoții negative (tristețe, nervozitate, ură, invidie)?
15. Iei decizii bazate, de cele mai multe ori, pe gândirea logică?
16. Crezi că e important să ai unele lucruri materiale?

Interpretarea rezultatelor: Calculează-ți scorul, numărând toate răspunsurile DA. Sunt 16 întrebări, deci – 16 niveluri ale conștiinței.

Dacă scorul este între 1 și 4, înseamnă că ești „avansat” în dezvoltarea personală. Prin urmare, ai înțeles conceptele principale ale perfecționării de sine, iar, în continuare, urmează să-ți dezvoltți cunoștințele. Felicitări!

Dacă scorul e 1, ești la nivelul Pace al conștiinței. Acesta este de fapt al doilea nivel. Primul este *Iluminarea*, unde umanitatea se întâlnește cu divinitatea. Este nivelul lui Iisus, Buddha sau Krishna. Nivelul de Pace este atins de o persoană din 10 milioane.

Dacă ai 2 puncte, ești la nivelul *Bucurie* al conștiinței. Acest nivel este stăpânit în general de sfinți și lideri spirituali. Cei din acest nivel simt bucurie mereu, orice ar face. Așadar, nici nu mai e necesar să-ți faci planuri sau să-ți stabilești obiective, pentru că acționezi mai mult intuitiv. Expansiunea conștiinței tale te face să trăiești la un nivel mult mai înalt.

Dacă scorul tău e 3, ești la nivelul *Dragoste* al conștiinței. În acest nivel, simți iubire necondiționată pentru toată lumea și vrei să-ți dedici viața comunității, ajutându-i pe alții. Acest nivel este atins de o persoană din 250.

Dacă ai spus de 4 ori DA, ești la nivelul *Rațiune* al conștiinței – nivelul lui Einstein sau Freud. Fiind pe această scară, simți că trebuie și poți să aduci contribuții importante lumii. Urmează doar să-ți folosești abilitățile în mod inteligent și să acumulezi alte cunoștințe, care te-ar ajuta să-ți duci la îndeplinire toate planurile.

Dacă ai adunat între 5 și 8 puncte, ești la nivelul „avansat-intermediar” în ceea ce privește dezvoltarea ta personală. Ai perceput unele concepte ale perfecționării de sine și trebuie să le aprofundezi, dacă vrei să avansezi.

Dacă ai adunat 5 puncte, ești la nivelul *Acceptare* al conștiinței – „acceptare a responsabilității” și a rolului tău în lume. Este nivelul în care începi să-ți setezi și să-ți îndeplinești obiectivele, să vezi lumea ca pe un loc plin de oportunități și de provocări.

Dacă ai adunat 6 puncte, te situezi la nivelul *Bunăvoință*. La acest nivel, începi să simți că deții controlul propriei vieți. Treptat, te obișnuiești cu ideea că e posibil să-ți schimbi realitatea pe care o știi acum.

Dacă ai adunat 7 puncte, te afli în nivelul *Neutralitate* al conștiinței. Simți că nimic nu te afectează. Lucrurile care te enervează acum nu mai au niciun impact asupra ta. Începi să nu te mai împotrivesți, ci să te lași dus de val. Pentru a avansa, trebuie să înțelegi mai bine viața și pe tine însuși.

Dacă ai adunat 8 puncte, ești la nivelul *Curaj* al conștiinței, un nivel eliberator de nivelurile în care majoritatea sunt blocați. Acesta este primul stadiu mai înalt de conștiință. Felicitări! Fiind situat aici, simți curaj și control. Vezi viața mai degrabă ca o provocare, decât copleșitoare.

Dacă punctajul tău e între 9 și 12, ești la nivel „intermediar” în dezvoltarea ta personală. Aproximativ 85% din oameni se află la acest nivel. Ar trebui să încerci să-ți crești nivelul de conștientizare, schimbând sau ieșind din zona de confort. Va fi foarte greu, pentru că îi vezi pe toți la fel ca tine.

Dacă ai obținut 9 puncte, conștiința ta e la nivelul *Mândriei*. Acest nivel poate fi foarte derutant. Deși te simți în control, nu e chiar așa. De fapt, simți că-ți lipsește ceva și ar trebui să încerci să ieși din această stare. Acest nivel poate duce la discriminarea altora sau la identificarea completă cu credințe limitatoare. Ar trebui să conștientizezi faptul că ești rezultatul gândurilor tale și, dacă ești invidios pe alții, tot ce faci este să te rănești.

Dacă ai adunat 10 puncte, e nivelul *Mânie* al conștiinței. Nu te speria! Nu este totuși un nivel periculos. Începi să devii nervos, pentru că vezi că nu poți să-ți îndeplinești obiectivele. Acest nivel te poate împinge să-ți crești nivelul de conștiință și să faci ceea ce ți-ai propus. Va trebui să muncești un pic pentru asta.

Dacă ai adunat 11 puncte, e nivelul *Dependenței*. Cei din acest nivel se atașează foarte ușor de oameni, de bani, alcool, țigări, droguri și de alte lucruri materiale. Nu este ușor să avansezi, dar, cu puțin efort, e posibil. Ar trebui să înveți să-ți controlezi mintea, pentru că acum gândurile te controlează pe tine.

Dacă ai adunat 12, e nivelul *Frică* al conștiinței. Aici sunt blocați majoritatea. Probabil că te uiți zilnic la TV și citești ziare. Tot ce-ți intră în cap sunt informații selectate de către alții, prin urmare, simți că totul e în afara controlului tău. Fă-ți o favoare și renunță la doza zilnică de programe media. Dacă nu vrei să rămâi în turmă, îți sugerăm să citești cărți precum „De la idee la bani” de Napoleon Hill sau „Tată bogat, tată sărac” de Robert Kiyosaki. Aceste cărți te vor trezi și-ți vor arăta de ce majoritatea nu ating succesul și libertatea financiară.

Test de evaluare/autoevaluare la tema *Branding profesional*

Model:

Perioada/anul: _____

Instrucțiune:

Stimați colegi, analizați subiectele emise și bifați varianta corectă. Expuneți viziuni personale.

1. *Brandingul profesional reprezintă ...*
 - a) fluxul de gânduri.
 - b) conflictul interpersonal.
 - c) imaginea personală, determinată de valori și strategii profesionale.
2. *Brandul este important, deoarece ...*
 - a) facilitează comunicarea și reprezintă o garanție a calității.
 - b) exprimă emoții prin gesturi.
 - c) abordează comunicarea eficientă a grupului.
3. *Automotivarea presupune ...*
 - a) componenta sistemului nervos.
 - b) utilizarea propriilor gânduri și acțiuni pentru a crește nivelul motivației față de îndeplinirea sarcinilor, fără de influențe din exterior.
 - c) exprimarea sentimentelor.
4. *Nevoile de dezvoltare/autoactualizare sunt formate din ...*
 - a) dorința acută de creație, exprimarea experienței.
 - b) securitatea muncii, salarii adecvate.
 - c) bune relații cu familia, colegii.
5. *Termenul „autoeficacitate” poate fi explicat prin ...*
 - a) sistemul de valori, competențe profesionale.
 - b) puterea de a „gândi pozitiv”, încrederea în forțele proprii, convingerea de a reuși.
 - c) dorința de cunoaștere, evaluare cognitivă.
6. *Sursa autoeficacității, învățarea vicariantă, exprimă ...*
 - a) observarea modelelor prin învățarea pe tot parcursul vieții.
 - b) starea psihologică și fiziologică.
 - c) persuasiunea verbală, echilibrul emoțional.
7. *Expuneți 3 modalități, prin care vă formați/dezvoltați în contextul tipurilor de dezvoltări prezentate în tabel.*

Dezvoltare personală	Dezvoltare profesională

